

บทที่ 2

การทบทวนวรรณกรรม : แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์

ในบทที่สองนี้เป็นการทบทวนวรรณกรรม (Literature Review) ของกรอบแนวคิดและทฤษฎี การศึกษาวิจัยและผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องกับความมั่นคงของมนุษย์ ตามรายละเอียดดังต่อไปนี้

2.1 แนวความคิดเกี่ยวกับการพัฒนามนุษย์ (Human Development) และการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

แนวคิดว่าการพัฒนามนุษย์นั้นเป็นเรื่องของอิสรภาพ (Freedom) และการสร้างความสามารถและ ศักยภาพของมนุษย์และสิ่งแวดล้อมทั้งด้านกายภาพ จิตใจ อารมณ์ สังคมและวัฒนธรรม เพื่อให้มนุษย์สามารถ (ส่งเสริม) พัฒนาศักยภาพของตนจนเต็มกำลังและใช้ชีวิตตามความต้องการและความสนใจของตนเอง อันเป็น พื้นฐานของอิสรภาพของปัจเจกบุคคลและสิทธิมนุษยชน โดยหลักการคือ การพัฒนามนุษย์นั้นหมายถึงการมี ชีวิตยืนยาวและมีสุขภาพพลานามัยสมบูรณ์ การได้รับการศึกษา การเป็นผู้มีความรู้ การมีทรัพยากรที่เพียงพอใน การดำเนินชีวิตในระดับที่ได้มาตรฐานของการดำรงชีวิต และความสามารถในการเข้าไปมีส่วนร่วมในชุมชน รวมถึงกิจกรรมทางสังคมและการเมืองด้วย ดังนั้น หัวใจของการพัฒนามนุษย์ตามมุมมองของสหประชาชาติ คือ การให้อิสรภาพหรือการปลดปล่อยจากความต้องการพื้นฐานและจากความหวาดกลัวในระดับกว้างขึ้น (Larger Freedom) นั่นเอง

อนึ่ง ข้อจำกัด ที่ลิดรอนอิสรภาพของมนุษย์คือ ความยากจน ความเจ็บป่วย การไม่รู้หนังสือ การได้รับการ เลือกปฏิบัติ การถูกข่มขู่ด้วยความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงหรือการได้รับการห้ามไม่ให้ออกเสียงหรือแสดง ความคิดเห็นทางการเมือง การพัฒนาจึงหมายถึงการขยายขอบเขตของโอกาสและทางเลือกของมนุษย์ในการใช้ ชีวิตที่สอดคล้องกับความเชื่อและค่านิยมนั่นเอง นายมาฮัม อัลฮัค (Mahub Ulhaq) นักเศรษฐศาสตร์ผู้มี วิทยทัศน์ กล่าวว่า

“วัตถุประสงค์พื้นฐานของการพัฒนาคือ การขยายทางเลือกในชีวิตประชาชน ตามหลักการ ทางเลือก เหล่านี้สามารถเปลี่ยนแปลงไปตามกาลสมัย บ่อยครั้งที่มนุษย์ให้ค่านิยมกับความสำเร็จในรูปแบบต่าง ๆ ในด้าน รายได้หรือโอกาสของการเติบโตพัฒนาเช่น การเข้าถึงความรู้มากขึ้น การมีโภชนาการที่ดีขึ้น การได้รับการ บริการด้านสุขภาพที่ดีขึ้น การมีชีวิตที่ปลอดภัยขึ้นทั้งจากอาชญากรรมและการใช้ความรุนแรงทางร่างกาย การมี เวลาพักผ่อน การได้รับอิสรภาพทางการเมืองและทางวัฒนธรรมและการมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชนต่าง ๆ เป้าหมายหลักของการพัฒนาคือการสร้างสิ่งแวดล้อมที่เอื้อกับการที่มนุษย์จะมีชีวิตที่ยืนยาว มีสุขภาพแข็งแรง และเปี่ยมไปด้วยชีวิตที่สร้างสรรค์ที่สมควร”

การพัฒนามนุษย์จึงมุ่งเน้นในสามมิติหลักของสวัสดิการมนุษย์ อันได้แก่ 1) รายได้ 2) การศึกษา และ 3) สุขภาพ โดยมีวัตถุประสงค์หลักที่ไม่ใช่เพราะต้องการให้ภาพรวมที่สมบูรณ์ในด้านการพัฒนามนุษย์ในทุก ด้าน แต่ทั้งสามมิติดังกล่าวเป็นเหมือนดัชนีชี้วัดที่สำคัญกว่าการมุ่งพัฒนาเฉพาะด้านรายได้อย่างเดียว การพัฒนา

มนุษย์จึงเหมือนเครื่องมือหรือมาตรวัดการเปลี่ยนแปลงของความเป็นอยู่ของมนุษย์และการเปรียบเทียบความก้าวหน้าของมนุษย์ในหลายภูมิภาค ที่น่าสังเกตคือ ข้อจำกัดของการพัฒนามนุษย์นั้น ได้แก่ การใช้อัตราเด็กตาย (Child mortality) เป็นมาตรฐานหลักในการชี้ถึงการดำเนินชีวิตต่ำกว่ามาตรฐานการพัฒนาและยังไม่มีตัวชี้วัดอื่นที่สามารถบ่งบอกถึงสภาพปัญหาของการพัฒนามนุษย์ได้ดีกว่าอัตราการตายของเด็ก อาทิ ทุก ๆ สองนาที่จะมีคนตาย 4 คน จากโรคมะเร็ง และ 3 คนนั้น คือ เด็ก

ในเดือนกันยายน 2548 สหประชาชาติ ได้ประเมินความสำเร็จหรือความก้าวหน้าหลังจากการประกาศปฏิญญาสหัสวรรษ (Millennium Declaration) ในปี 2544 ที่มีเป้าหมายหลักแปดประการแห่งการพัฒนาของยุคสหัสวรรษ ซึ่ง Millennium Development Goals or MDG เป้าหมายทั้งแปดนี้เป็นมาตรฐานที่มีความเป็นรูปธรรมชัดเจน ส่งเสริมการวัดความก้าวหน้าในแปดด้าน อันเป็นเป้าหมายที่วางไว้สำหรับปี ค.ศ. 2015 หรือ พ.ศ. 2558 รายละเอียดดังต่อไปนี้

- เป้าหมายที่หนึ่ง** การกำจัดความยากจนและความหิวโหยเรื้อรัง โดยต้องการลดจำนวนของคนที่มียาได้ต่ำกว่าวันละ 1 เหรียญสหรัฐลงครึ่งหนึ่งและภาวะทุพโภชนาการลงครึ่งหนึ่ง
- เป้าหมายที่สอง** การได้รับผลสัมฤทธิ์ในเรื่องการศึกษาระดับพื้นฐานทั่วโลก เพื่อให้มั่นใจว่าเด็กทุกคนจะได้รับการศึกษาระดับพื้นฐาน
- เป้าหมายที่สาม** การส่งเสริมการเท่าเทียมกันทางเพศสภาพและการส่งเสริมการได้มาซึ่งอำนาจของสตรี รวมทั้งการกำจัดความไม่เท่าเทียมทางเพศสภาพในโรงเรียนที่ระดับประถมและมัธยมภายในปี ค.ศ. 2005 แต่ไม่เกิน ปี ค.ศ. 2015
- เป้าหมายที่สี่** การลดอัตราเด็กตาย โดยเฉพาะในกลุ่มเด็กอายุต่ำกว่าห้าขวบลงในอัตรา 2 ใน 3
- เป้าหมายที่ห้า** การพัฒนาสุขภาพหญิงตั้งครรภ์ โดยการลดอัตราการตายของสตรีตั้งครรภ์ลงในอัตรา 3 ใน 4
- เป้าหมายที่หก** การต่อสู้กับโรค HIV/AIDS โรคมะเร็งและโรคอื่นๆ โดยพยายามยุติโรค HIV/AIDS และโรคอื่นๆ
- เป้าหมายที่เจ็ด** การสร้างความเชื่อมั่นในเสถียรภาพทางสิ่งแวดล้อม โดยลดจำนวนสัดส่วนของประชากรที่ขาดการเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มที่ปลอดภัยและระบบสาธารณสุขด้านการขับถ่าย (Sanitation) ลงครึ่งหนึ่ง
- เป้าหมายที่แปด** การพัฒนาความร่วมมือ/พันธมิตรในระดับโลกในการพัฒนามนุษย์ มีการปฏิรูปความช่วยเหลือและการค้าที่มีข้อตกลงหรือเงื่อนไขปฏิบัติพิเศษสำหรับประเทศยากจนที่สุด

ส่วนแนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) นั้นได้รับความสนใจอย่างแพร่หลายจากนักวิชาการจากสหภาพการตั้งแต่ปี 2530 เป็นต้นมา (จุฑาพรรษ์ ผดุงชีวิตและคณะ, 2545) ซึ่งเสนอมุมมองที่สอดคล้องกันว่า แนวคิดเรื่องการพัฒนาที่ยั่งยืนจะต้องเป็นทั้ง “กระบวนการและเป้าหมายไปในตัวพร้อมๆ กัน” (Both a Process and a Goal) ที่สำคัญ คำจำกัดความของคำว่าพัฒนาอย่างยั่งยืนจะต้องครอบคลุมถึงการพัฒนาความรู้ความเข้าใจในห้าประเด็นหลักควบคู่กันไปด้วย คือ (1) การพัฒนาสิ่งแวดล้อม (2) ความสนใจต่อประเด็นจำนวนปริมาณประชากรโลกที่มีจำนวนเกินดุลยภาพ (Overpopulation) (3) การพัฒนาทฤษฎีต้นแบบว่า

ด้วยการพัฒนาที่เหมาะสมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับภูมิภาค (4) การพัฒนาคิดค้นวิธีและมาตรการการวิเคราะห์ และวัดผลของการพัฒนาที่เหมาะสมและ (5) การพัฒนาสตรีให้มีโอกาสและความเท่าเทียมในทุกระดับและทุก ด้าน กล่าวโดยสรุป แนวคิดการพัฒนาอย่างยั่งยืนจึงเป็นแนวคิดที่มีทั้งความเป็นระบบและความเป็นองค์รวม (Systemic and Holistic)

2.1.1 รายงานการพัฒนามนุษย์ปี ค.ศ. 2005 (Human Development Report 2005)

ดัชนีการพัฒนามนุษย์ (Human Development Index หรือ HDI) คือดัชนีรวมที่ใช้วัดความสำเร็จ โดยเฉลี่ยในมิติขั้นพื้นฐาน 3 ประการของการพัฒนามนุษย์ของประเทศ ได้แก่

ประการที่หนึ่ง การมีชีวิตอยู่ยืนยาวและแข็งแรง ซึ่งวัดได้จากการคาดหวังกการมีชีวิตนับตั้งแต่ แรกเกิด (การเกิดมีชีพ) (หมายถึงมิติแห่งสุขภาพ)

ประการที่สอง ความรู้ ซึ่งวัดได้จากอัตราการอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่ รวมทั้งอัตราส่วน อย่างหยาบของการเข้าศึกษาแบบต่อเนื่อง ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา ไปจนถึงระดับอุดมศึกษา (หมายถึงมิติแห่งการศึกษา)

ประการที่สาม ได้แก่ มาตรฐานของการดำรงชีวิตได้อย่างเหมาะสม ซึ่งวัดได้จากผลิตภัณฑ์ มวลรวมภายในประเทศต่อคน (GDP) ของอำนาจซื้อที่เท่าเทียมกัน คิดเป็นเงินดอลลาร์สหรัฐฯ (หมายถึงมิติแห่งเศรษฐกิจ)

ดัชนีการพัฒนามนุษย์ในรายงานฉบับนี้ เป็นการอ้างอิงถึงปี ค.ศ. 2003 ครอบคลุมประเทศ สมาชิกสหประชาชาติ จำนวน 175 ประเทศ รวมถึง ฮองกง จีน และดินแดนปาเลสไตน์ที่ถูกยึดครอง นอกจากนี้ ยังมีประเทศสมาชิกสหประชาชาติอีก 16 ประเทศที่รวมอยู่ใน HDI ของปีดังกล่าวนี้ด้วยถึงแม้ว่าจะขาดข้อมูลที่สามารถใช้ เปรียบเทียบได้ก็ตาม ในด้านตัวชี้วัดการพัฒนามนุษย์ขั้นพื้นฐานของประเทศเหล่านี้ ได้มีการคำนวณ HDI บนพื้นฐาน ข้อมูลจากหน่วยงานข้อมูลสากลในระดับชั้นนำต่างๆ เพื่อให้สามารถเปรียบเทียบระหว่างประเทศต่างๆ ได้ อย่างไรก็ดีตาม พบว่า ยังมีข้อมูลของบางประเทศจากหน่วยงานเหล่านี้ที่ขาดหายไปในบางองค์ประกอบของ HDI เพื่อตอบสนองความต้องการของประเทศต่างๆ ที่ต้องการได้รับการบรรจุรวมอยู่ในตารางของ HDI รวมถึง ความพยายามอันยิ่งยวดที่จะรวบรวมบรรดาสมาชิกสหประชาชาติให้ได้จำนวนมากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ สำนักงานรายงานการพัฒนามนุษย์ (Human Development Report Office - HDRO) จึงได้ใช้ความพยายามเป็น พิเศษ ทำการเก็บรวบรวมประมาณการของข้อมูลจากแหล่งต่างๆในระดับชาติ ระดับภูมิภาค และระดับนานาชาติ เมื่อ ประสบปัญหาการขาดข้อมูลที่เป็นองค์ประกอบของ HDI จำนวน 1 หรือ 2 องค์ประกอบในแต่ละประเทศ จากหน่วยงานข้อมูลสากลต่างๆในระดับปฐมภูมิ แต่ก็อาจจะมีบ้างในบางกรณี ที่ HDRO ได้จัดทำประมาณการ ขึ้นเองจากแหล่งข้อมูลต่างๆที่นอกเหนือไปจากหน่วยงานเหล่านั้น และมีเอกสารประกอบที่ชัดเจน หากแต่ ข้อมูลมีคุณภาพและความน่าเชื่อถือที่แตกต่างกันออกไป

แหล่งที่มาของข้อมูลปฐมภูมิในระดับสากล

ในเรื่องการคาดหวังกการมีชีวิตนับตั้งแต่แรกเกิด (Life Expectancy at Birth) นั้น ข้อมูลประมาณการ นำมาจากเอกสารประมวลความคาดหวังกจำนวนประชากรโลกปี ค.ศ. 2004 (2004 Revision of World Population

Prospects) ซึ่งเป็นข้อมูลอย่างเป็นทางการของประมาณการและโครงการต่างๆทางด้านการประชากรขององค์การสหประชาชาติ ซึ่งรวบรวมขึ้นทุกๆ 2 ปี โดยหน่วยงานด้านประชากรศาสตร์ของแผนกกิจการสังคมและเศรษฐกิจแห่งสหประชาชาติ บนพื้นฐานจากระบบการลงทะเบียนที่สำคัญต่างๆ รวมถึงการสำรวจสำมะโนประชากรแห่งชาติ ในเอกสารประมวลดังกล่าว ได้รวบรวมข้อมูลต่างๆในระดับชาติตลอดทั้งปี ค.ศ. 2004 ในด้านการประเมินผลกระทบของโรคมุ้มนกพร่องหรือโรคเอดส์ มีการคาดการณ์การแพร่ระบาดของเชื้อ HIV ล่าสุด ซึ่งได้รับการวิเคราะห์เชื่อมโยงกับข้อมูลฐานหลายประการเกี่ยวกับแนวโน้มประชากร และการตายจากการติดเชื้อและไม่ติดเชื้อในประเทศต่าง ๆ กว่า 60 ประเทศ ที่ได้รับผลกระทบจากเชื้อโรคตามรูปแบบที่มีความชัดเจน

เนื่องจากพลวัตที่เปลี่ยนแปลงง่ายของโรคติดต่อสำคัญๆ อาทิ เชื้อ HIV/AIDs ได้กลายเป็นประเด็นท้าทายอย่างมากต่อการประมาณการหรือวางแผนงานต่างๆ ด้านประชากร จากหลักฐานเชิงประจักษ์ใหม่ในเรื่องการแพร่ระบาดของเชื้อ HIV/AIDs และแนวโน้มด้านประชากร ทำให้บ่อยครั้งต้องมีการปรับเปลี่ยนโดยเทียบเคียงกับการคาดคะเน ซึ่งกระทำไว้ก่อนหน้านี้ ตัวอย่างเช่น ในขณะที่ประมาณการแพร่ระบาดของเชื้อ HIV ล่าสุด โกล้เคียงกันหลายประเทศส่วนใหญ่ แต่เป็นที่น่าสังเกตว่ามีอัตราลดลงในหลายประเทศ เช่น ประเทศแอมอรูน โคตติวัวร์ เอธิโอเปีย เคนยา รวันดา แซมเบีย และซิมบับเว และมีอัตราเพิ่มขึ้นในประเทศกินี และเซเนกัล การเปลี่ยนแปลงดังกล่าว เป็นผลมาจากกระบวนการการประเมินผลใหม่ของข้อมูลที่ได้รับมา (Input Data) และวิธีการต่างๆของการประมาณการ (Estimation Methods) มากกว่าที่จะเป็นผลสะท้อนมาจากการเปลี่ยนแปลงจริงๆ และในลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ การลดลงอย่างมีนัยสำคัญของประมาณการการคาดหวังการมีชีวิตของประเทศต่างๆ แถบทวีปแอฟริกา (เช่น บอสวานา ไนจีเรีย และซาโอโโทเม) และเขตเศรษฐกิจที่แปรรูปหลายเขต (เช่น อาเซอร์ไบจาน คาซัคสถาน และสหพันธรัฐรัสเซีย) มีพื้นฐานอยู่บนข้อมูลที่มีความถูกต้องและทันสมัยมากขึ้น อันบ่งชี้ให้เห็นระดับอัตราตายที่สูงขึ้นกว่าที่ได้มีการประมาณการก่อนหน้านี้ สำหรับการประมาณการในเรื่องการคาดหวังการมีชีวิตนี้ จัดพิมพ์โดยหน่วยประชากรศาสตร์ของสหประชาชาติ โดยเฉลี่ยทุกๆ 5 ปี โดยปีนี้นับเป็นครั้งแรกที่หน่วยประชากรศาสตร์ สหประชาชาติได้จัดทำประมาณการและการวางแผนการคาดหวังการมีชีวิตเป็นรายปี โดยใช้ฐานข้อมูลถัวเฉลี่ย 5 ปี สำหรับรายละเอียดเพิ่มเติม สามารถดูได้จาก www.un.org/esa/population/uppop.htm

อัตราการอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่

ข้อมูลอัตราการอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่ เก็บรวบรวมจากการสำรวจสำมะโนประชากร ดำเนินการตามปกติทุก 5 ปี หรือ 10 ปี และการสำรวจต่างๆ ของครัวเรือน รายงานฉบับนี้ ใช้ข้อมูลอัตราการอ่านออกเขียนได้ของผู้ใหญ่จากสถาบันสถิติ (Institute for Statistics – UIS) องค์การศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization – UNESCO) ได้ทำการประเมินเมื่อเดือนเมษายน ค.ศ. 2005 เป็นการเชื่อมโยงโดยตรง ระหว่างประมาณการแห่งชาติ กับประมาณการของ UIS ในประมาณการแห่งชาติดังกล่าว ได้รวบรวมข้อมูลจากการสำรวจสำมะโนประชากรแห่งชาติหรือการสำรวจต่างๆระหว่างปี ค.ศ. 2000 ถึง ปี ค.ศ. 2004 (มียกเว้นเพียงสอง สามกรณี ที่อ้างถึงระหว่างปี ค.ศ. 1995 ถึงปี ค.ศ. 1999) การประมาณการของ UIS ที่จัดทำในเดือนกรกฎาคม ค.ศ. 2002 ส่วนใหญ่อยู่บนฐานข้อมูล

แห่งชาติที่เก็บรวบรวมก่อนปี ค.ศ. 1995 สำหรับรายละเอียดของประมาณการเรื่องการอ่านออกเขียนได้เหล่านี้สามารถดูได้ที่ www.uis.unesco.org สำหรับประเทศต่าง ๆ ที่มีรายได้สูงและมีระดับการอ่านออกเขียนได้สูงอยู่แล้ว มิได้มีการเก็บข้อมูลในประเด็นดังกล่าวอีก ไม่ว่าจะเป็นในการสำรวจประชากรแห่งชาติหรือการสำรวจครัวเรือนต่างๆ ดังนั้น จึงมิได้นำมารวมไว้ในข้อมูลของ UNESCO ในการคำนวณ HDI จึงได้นำอัตราการอ่านออกเขียนได้ที่ 99.0% มาประยุกต์ใช้สำหรับประเทศเหล่านี้แทน ในการรวบรวมข้อมูลการอ่านออกเขียนได้นั้น หลายประเทศประมาณการจากจำนวนของผู้อ่านออกเขียนได้โดยใช้ฐานข้อมูลจากการรายงานตนเอง (self-reported data) บางประเทศใช้ข้อมูลการเข้าถึงทางการศึกษาแบบเป็นตัวแทน แต่ตัววัดการเข้าชั้นเรียนหรือผลการเรียน อาจแตกต่างกันไป เนื่องด้วยการให้คำจำกัดความและวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ ดังนั้น การประมาณการการอ่านออกเขียนได้ จึงควรกระทำด้วยความระมัดระวัง

ขณะนี้ สถาบันสถิติแห่งสหประชาชาติ (UIS) กำลังร่วมมือกับหน่วยงานต่างๆ ทดลองดำเนินการต่อระเบียบวิธีการทางเลือกใหม่ สำหรับการวัดอัตราการอ่านออกเขียนได้ที่เรียกว่า โปรแกรมการตรวจจับและประเมินผลอัตราการอ่านออกเขียนได้ (The Literary Assessment and Monitoring Programme – LAMP) โปรแกรม LAMP สามารถจัดแบ่งประเภทของความรู้หนังสือและไม่รู้หนังสือได้ดีกว่าระบบในปัจจุบันมาก ทั้งนี้ โดยการจัดหาข้อมูลในเรื่องความต่อเนื่องของทักษะต่างๆของการอ่านออกเขียนได้มาใช้งาน

อัตราส่วนของการเข้าเรียนโดยรวมอย่างต่อเนื่องในโรงเรียนระดับประถม มัธยม และอุดมศึกษา

อัตราส่วนของการเข้าเรียนทั้งหมด จัดทำโดย UIS บนฐานข้อมูลการเข้าเรียนที่เก็บรวบรวมโดยรัฐบาลแห่งชาติ (มักได้จากแหล่งที่มาของฝ่ายบริหารปกครอง) ส่วนข้อมูลประชากรได้จากเอกสารประมวลความคาดหวังกำนวนประชากรโลกปี ค.ศ. 2002 ของหน่วยประชากรศาสตร์ สหประชาชาติ (UN 2003) โดยมีอัตราส่วนซึ่งคำนวณโดยการนำจำนวนนักเรียนที่เข้าเรียนในทุกระดับชั้น หาคด้วยจำนวนประชากรทั้งหมดในกลุ่มอายุที่สอดคล้องกับระดับการศึกษาต่างๆเหล่านี้ ประเทศต่างๆได้รายงานจำนวนนักเรียนในแต่ละระดับชั้นที่เข้าเรียนตั้งแต่เริ่มปีการศึกษา โดยที่ได้รับการกำหนดตามการจัดประเภทการศึกษาระดับมาตรฐาน (The International Standard Classification of Education – ISCED) โดยมีการแก้ไขปรับปรุงและนำมาใช้ในปี ค.ศ. 1997 และทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงบางประการในเรื่องการจัดประเภทโปรแกรมต่างๆ ทางศึกษาระดับชาติ อย่างไรก็ตาม การเปลี่ยนแปลงเหล่านี้ มีผลกระทบต่อประมาณการของสัดส่วนของการสมัครเข้าเรียนโดยรวมอย่างต่อเนื่องกันในโรงเรียน ตั้งแต่ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา และอุดมศึกษาน้อยมาก สำหรับรายละเอียดของข้อมูลการเข้าเรียนและ ISCED ดูได้จาก www.uis.unesco.org

ถึงแม้ว่าจะมีความตั้งใจให้อัตราส่วนการเข้าเรียนดังกล่าว เป็นตัวแทนการเข้าถึงการศึกษา หากแต่กลับมิได้สะท้อนให้เห็นถึงคุณภาพของผลลัพธ์ที่ได้ของการศึกษาแต่อย่างใด แม้กระทั่ง นำมาใช้เพื่อตรวจจับการเข้าสู่โอกาสทางการศึกษา สัดส่วนการสมัครเข้าเรียนดังกล่าวนี้ ยังสามารถซ่อนความแตกต่างที่สำคัญของประเทศต่าง ๆ ไว้ได้ ทั้งนี้ เนื่องจากความแตกต่างในเรื่องช่วงอายุ ย่อมตอบสนองต่อระดับการศึกษาและระยะเวลาของโปรแกรมการศึกษาต่างๆ ด้วย ส่วนอัตราการเรียนซ้ำชั้นและการเพิกถอนการเรียน ก็สามารถบิดเบือนข้อมูลได้เช่นกัน ดังนั้น มาตรการตรวจวัดต่างๆ เช่น ค่าเฉลี่ยจำนวนปีที่เข้าศึกษาในโรงเรียนของประชากรหรือความคาดหวังกของชีวิตทางการศึกษา สามารถใช้ตรวจจับการเข้าถึงการศึกษาได้อย่างเพียงพอมากกว่าและสมควร

อย่างนี้จะนำมาใช้แทนที่อัตราส่วนการสมัครเข้าเรียนแบบต่อเนื่องใน HDI อย่างไรก็ตาม ข้อมูลเช่นนี้ ยังไม่มีเพียงพอสม่ำเสมอในหลายประเทศ นอกจากนี้ ตามที่ได้มีการกำหนดไว้ในปัจจุบัน จะเห็นได้ว่าอัตราส่วนของการเข้าศึกษาที่เป็นระบบต่อเนื่องกันทั้งหมดดังกล่าว ไม่ได้นำมาเกี่ยวข้องกับนักเรียนที่เข้าเรียนในประเทศอื่นๆ อนึ่งข้อมูลในปัจจุบัน ในประเทศที่เล็กกว่าหลายประเทศ ซึ่งมีประชากรจำนวนมาก เข้าศึกษาต่อในระดับอุดมศึกษาต่างประเทศ แสดงผลเป็นตัวแทนได้ต่ำกว่าอย่างมีนัยยะสำคัญถึงระดับการเข้าถึงการศึกษาหรือการเข้าถึงระบบทางการศึกษาของประชากร ซึ่งจะนำไปสู่คุณค่าของ HDI ที่ต่ำลง

ผลิตภัณฑ์มวลรวมแห่งชาติต่อคน (GDP per capita – PPP US\$)

ในการเปรียบเทียบมาตรฐานการครองชีพในบรรดาประเทศต่างๆ จะใช้วิธีการเปลี่ยนสถิติทางเศรษฐศาสตร์ไปเป็นข้อมูล PPP เพื่อจัดความแตกต่างในเรื่องระดับราคาแห่งชาติ ดังนั้น ข้อมูล GDP (PPP US\$) ที่ใช้สำหรับ HDI โดยธนาคารโลก จึงได้จัดทำไว้สำหรับประเทศต่างๆ 164 ประเทศ บนฐานของข้อมูลราคาจากการสำรวจล่าสุดของโปรแกรมการเปรียบเทียบสากล (International Comparison Program – ICP) และข้อมูล GDP ตามหน่วยเงินตราท้องถิ่นจากข้อมูลบัญชีแห่งชาติ ในการสำรวจรอบสุดท้ายของ ICP ครอบคลุมประเทศต่างๆ 118 ประเทศ โดยมีการประมาณการ PPPs โดยทางตรง ด้วยวิธีการหาค่าของตัวแปรจากผลลัพธ์ที่กำหนดเป็นจุดมาตรฐานล่าสุด สำหรับประเทศที่ไม่ได้รับการจัดรวมเข้าอยู่ในการสำรวจจุดมาตรฐานนั้น จะใช้วิธีการประมาณการผ่านวิธีการใช้เทคนิคทางคณิตศาสตร์และทางสถิติในการทดสอบทฤษฎีทางเศรษฐศาสตร์ (Econometric Regression) และสำหรับประเทศต่างๆ ที่ธนาคารโลกมิได้รวบรวมไว้ การประมาณการ PPP จัดทำประมาณการ โดยยึดถือตาราง Penn World Tables ของมหาวิทยาลัยเพนซิลวาเนียแทน อย่างไรก็ตาม มีบางกรณี ที่ไม่สามารถหาข้อมูลประมาณการได้ เมื่อเป็นเช่นนี้ HDRO จึงได้ทำงานร่วมกับหน่วยงานต่างๆ ในระดับชาติและระดับภูมิภาคแทน เพื่อจะได้รับการประมาณการของ PPP สำหรับประเทศหนึ่งๆ ได้ ยกตัวอย่างเช่น ในกรณีของประเทศคิวบา มีการจัดตั้งทีมผู้เชี่ยวชาญในระดับชาติและระดับสากลร่วมกัน ทำการค้นหาวิธีการต่างๆ ให้ได้การประมาณการแบบ PPP ที่ดีขึ้น ผลแห่งความพยายามนี้จะสะท้อนออกมาในรายงานฉบับอื่นๆ ในอนาคต

ถึงแม้ว่าจะมีความก้าวหน้ามากในช่วงไม่กี่ทศวรรษที่ผ่านมา ข้อมูล PPP ชุดปัจจุบันก็ยังประสบปัญหาในหลายประการ อาทิ ขาดความครอบคลุมของข้อมูล ขาดข้อมูลที่เหมาะสมทันเวลา รวมทั้ง ขาดรูปแบบในเรื่องคุณภาพของผลลัพธ์ของข้อมูลที่ได้จากภูมิภาคต่างๆ และประเทศต่างๆ ที่แตกต่างกันออกไป ดังนั้น ในการแก้ไขปัญหาก็เพื่อเติมเต็มสิ่งที่ขาดหายไปในเรื่องความครอบคลุมของข้อมูลประเทศด้วยวิธี Econometric Regression จำเป็นต้องมีการตั้งสมมุติฐานที่แข็งแกร่ง ในขณะที่การประเมินค่าตัวแปรช่วงระยะเวลาหนึ่ง มีนัยยะว่าผลลัพธ์ที่ออกมาจะมีค่าอ่อนตัวลง เนื่องจากระยะเวลาห่างปีทีสำรวจที่อ้างอิงและปีปัจจุบันนั้น ยึดออกไป

ความสำคัญของ PPP ในการวิเคราะห์เศรษฐกิจ เน้นย้ำให้เห็นถึงความจำเป็นในการปรับปรุงข้อมูลของ PPP จึงได้มีการจัดทำโปรแกรมการเปรียบเทียบสากล (ICP) ในการประชุมรอบสหประชาชาติใหม่ขึ้น อีกทั้งมีการให้คำมั่นว่าจะทำการปรับปรุงข้อมูล PPP สำหรับการวิเคราะห์นโยบายทางเศรษฐกิจให้มากขึ้น ซึ่งรวมถึง การประเมินภาวะความยากจนในระดับสากลด้วย สำหรับรายละเอียดในเรื่อง ICP และระเบียบวิธีการของ PPP ให้ดูเว็บไซต์ของ ICP ได้ที่ www.worldbank.org/data/icp

การเปรียบเทียบช่วงระยะเวลาหนึ่งและการเปรียบเทียบรายงานฉบับต่างๆ

HDI เป็นเครื่องมือสำคัญในการตรวจจับแนวโน้มการพัฒนามนุษย์ในระยะยาว เพื่อให้การวิเคราะห์แนวโน้มระหว่างประเทศต่างๆ มีความสะดวกมากขึ้น จึงได้มีการคำนวณ HDI โดยมีช่วงพัก 5 ปี ในช่วงระหว่างปี ค.ศ. 1975-2001 ประมาณการเหล่านี้อยู่บนพื้นฐานของระเบียบวิธีการที่คงที่และข้อมูลของแนวโน้มที่สามารถเปรียบเทียบ ซึ่งจัดทำเมื่อมีการเตรียมรายงาน เนื่องจากหน่วยงานข้อมูลระดับสากลได้ดำเนินการปรับปรุงชุดข้อมูลต่างๆ ของตนเองต่อเนื่อง รวมถึงปรับข้อมูลให้ทันต่อเหตุการณ์เป็นระยะๆ ดังนั้น การเปลี่ยนแปลงแบบปีต่อปีในด้านคุณค่าของ HDI และการจัดอันดับรายงานการพัฒนามนุษย์ฉบับต่างๆ มักจะสะท้อนให้เห็นถึงการทบทวนแก้ไขข้อมูลใหม่ มากกว่าที่จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่แท้จริงในประเทศหนึ่งประเทศใด นอกจากนั้น ก็ยังมีการเปลี่ยนแปลงในด้านความครอบคลุมของข้อมูลของประเทศ ในบางโอกาสส่งผลกระทบต่อการจัดอันดับประเทศของ HDI ด้วย แม้ว่าจะใช้การคำนวณ HDI โดยระเบียบวิธีที่คงที่แล้วก็ตาม ผลที่ตามมาคือ อันดับ HDI ของประเทศหนึ่งๆ จะลดต่ำลงอย่างมากระหว่างรายงาน 2 ฉบับที่ต่อเนื่องกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบกันแล้ว ข้อมูลที่ได้รับการปรับแก้ นำมาใช้ในการปรับโครงสร้าง HDI ใหม่ เมื่อเร็วๆ นี้ ดังนั้น อันดับและคุณค่าของ HDI จึงอาจแสดงให้เห็นถึงการปรับปรุงที่เกิดขึ้นอย่างแท้จริง

จากเหตุผลดังกล่าวเหล่านี้ การวิเคราะห์แนวโน้มต่างๆ ของ HDI จึงไม่ควรอยู่บนฐานข้อมูลจากรายงานหลายฉบับนัก สำหรับคุณค่าและอันดับของ HDI ที่ถูกคำนวณใหม่แล้ว สำหรับปี ค.ศ. 2002 (ปีที่อ้างอิงของ HDI ในรายงานการพัฒนามนุษย์ ปี ค.ศ. 2004) อยู่บนฐานข้อมูลและความครอบคลุมของข้อมูลที่เปรียบเทียบกับรายงานของปีนี้ สามารถดูรายละเอียดได้ที่ <http://hdr.undp.org/statistics>

HDI ของประเทศที่มีการพัฒนามนุษย์สูง

HDI ในรายงานฉบับนี้ สร้างขึ้นเพื่อเปรียบเทียบความสำเร็จของประเทศต่อการพัฒนามนุษย์ในทุกระดับ ตัวชี้วัดต่างๆ ที่ใช้อยู่ในดัชนีปัจจุบัน ส่งผลให้เกิดความแตกต่างเพียงเล็กน้อยในระหว่างกลุ่มประเทศชั้นนำของ HDI ดังนั้น อันดับต่างๆ ของ HDI บ่อยครั้งจะสะท้อนให้เห็นความแตกต่างที่เล็กน้อยมากในตัวชี้วัดเหล่านี้ สำหรับประเทศที่มีรายได้สูงเหล่านี้ ดัชนีทางเลือก อาทิ ดัชนีความยากจนของมนุษย์สามารถสะท้อนให้เห็นการกีดกันมนุษย์ที่มีอยู่ในหมู่ประชากรได้ดีกว่าในระดับหนึ่ง ตลอดจนความช่วยเหลือตรงไปที่นโยบายสาธารณะ สำหรับข้อมูลการอภิปรายต่างๆ ต่อไปในเรื่องการใช้และข้อจำกัดของ HDI ตลอดจนตัวชี้วัดที่เป็นองค์ประกอบต่างๆ สามารถดูได้ใน <http://hdr.undp.org/statistics>

2.1.2 เป้าหมายหลักของแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 (พ.ศ. 2550-2554)

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (สศช.) ได้จัดทำแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 โดยได้ระดมความคิดเห็นจากภาคีการพัฒนา ซึ่งรวมทั้งชุมชน ผู้นำชุมชน ปราชญ์ชาวบ้าน สถานที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ภาคเอกชน ภาคราชการ สถาบันการศึกษา สถาบันวิจัย และองค์กรอิสระ เกี่ยวกับกรอบทิศทางและยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศในระยะ 5 ปี ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ใน 5 ด้าน ได้แก่ การเปลี่ยนแปลงของบริบทการพัฒนาต่อทิศทางการพัฒนาประเทศไทย การสร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน การเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยฐานความรู้ การพัฒนาสังคมเชิงรุกและ

การเชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค รวมทั้งหลักการพื้นฐานของการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจและสังคม ให้สมดุลตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง โดยเฉพาะใน 4 ประเด็นหลัก คือ

1. ฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน
2. เพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยฐานความรู้
3. นโยบายสังคมเชิงรุก
4. เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค

สำหรับยุทธศาสตร์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 เน้นการสร้างสมดุลและภูมิคุ้มกันให้แก่ระบบเศรษฐกิจและสังคมของประเทศโดยผ่านการพัฒนาทุน 3 ประการ คือ (1) ทุนทางสังคม (2) ทุนทางเศรษฐกิจ และ (3) ทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ทั้งนี้ เลขาธิการ สคช. ดร. อำพล กิตติอำพล ได้กล่าวว่า

“เป้าหมายของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 คือ ความสุขของคนไทยที่เกิดขึ้นจากความสามารถในการเพิ่มทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ดังนั้น จุดเน้นของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 ก็ยังคงเน้นคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 และ 9 เพราะคนเป็นผู้สร้างทุนเหล่านี้ และหากคนมีทุนเหล่านี้อยู่ในตัว เช่น คนมีจิตสำนึกที่ดี ครอบครัวก็จะมีความอบอุ่น อีกทั้งมีรายได้ที่พอเพียงกับการยังชีพ ส่งผลให้ชุมชนมีความสุข จากชุมชนก็จะขยายผลไปยังสถาบันต่างๆ และไปถึงระดับประเทศในที่สุด”

และ “การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วม ควรให้ภาคีการพัฒนาพิจารณาถึงสิ่งที่รัฐได้ดำเนินการตามยุทธศาสตร์ของแผนการบริหารราชการแผ่นดิน 5 ยุทธศาสตร์ ได้แก่ (1) ยุทธศาสตร์จัดความยากจน (2) ยุทธศาสตร์พัฒนาคนและสังคมที่มีคุณภาพ (3) ยุทธศาสตร์ปรับโครงสร้างเศรษฐกิจให้สมดุลแข่งขันได้ (4) ยุทธศาสตร์บริหารจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม และ (5) ยุทธศาสตร์ต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ โดยดูทั้งในแง่บวกและแง่ลบว่า สิ่งใดเป็นสิ่งที่ดี ควรดำเนินการต่อ พร้อมทั้งให้ภาคีการพัฒนากำหนดบทบาทของตนเองว่า จะช่วยสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวได้อย่างไรบ้าง รวมทั้งพิจารณาสิ่งที่รัฐได้ดำเนินการไปแล้วด้วยว่า เป็นผลเสียต่อทุนทางเศรษฐกิจ ทุนทางสังคม และทุนทางสิ่งแวดล้อมได้อย่างไร ควรดำเนินการปรับปรุงแก้ไขอย่างไร”

หลักการของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10

- เป็นกรอบยุทธศาสตร์ระยะปานกลางที่ชี้ทิศทางการพัฒนาที่สอดคล้องกับวิสัยทัศน์ในระยะยาวมุ่งสู่ “สังคมที่เข้มแข็ง มีคุณภาพ”
- แนวคิดพื้นฐานยังคงยึด “คนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา” ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง”
- ให้ความสำคัญกับ “การสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม”
- ให้ความสำคัญกับการสร้างภูมิคุ้มกัน และสร้างมูลค่าเพิ่มให้ทุนสำคัญในสังคมไทย

กรอบแนวคิดแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10: 5 บริบทของการเปลี่ยนแปลงที่มีคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และ
ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

วิสัยทัศน์: มุ่งพัฒนาสู่ “สังคมที่เข้มแข็งและมีคุณภาพ” เพื่อความอยู่ดีมีสุขของคนไทยที่ยั่งยืน

พันธกิจ: สร้างสังคมคุณภาพ สร้างฐานเศรษฐกิจที่มั่นคงและยั่งยืน สร้างมูลค่าผลผลิตจากฐานความรู้
เชื่อมโยงกับเศรษฐกิจโลกและภูมิภาค

5 บริบทการเปลี่ยนแปลง

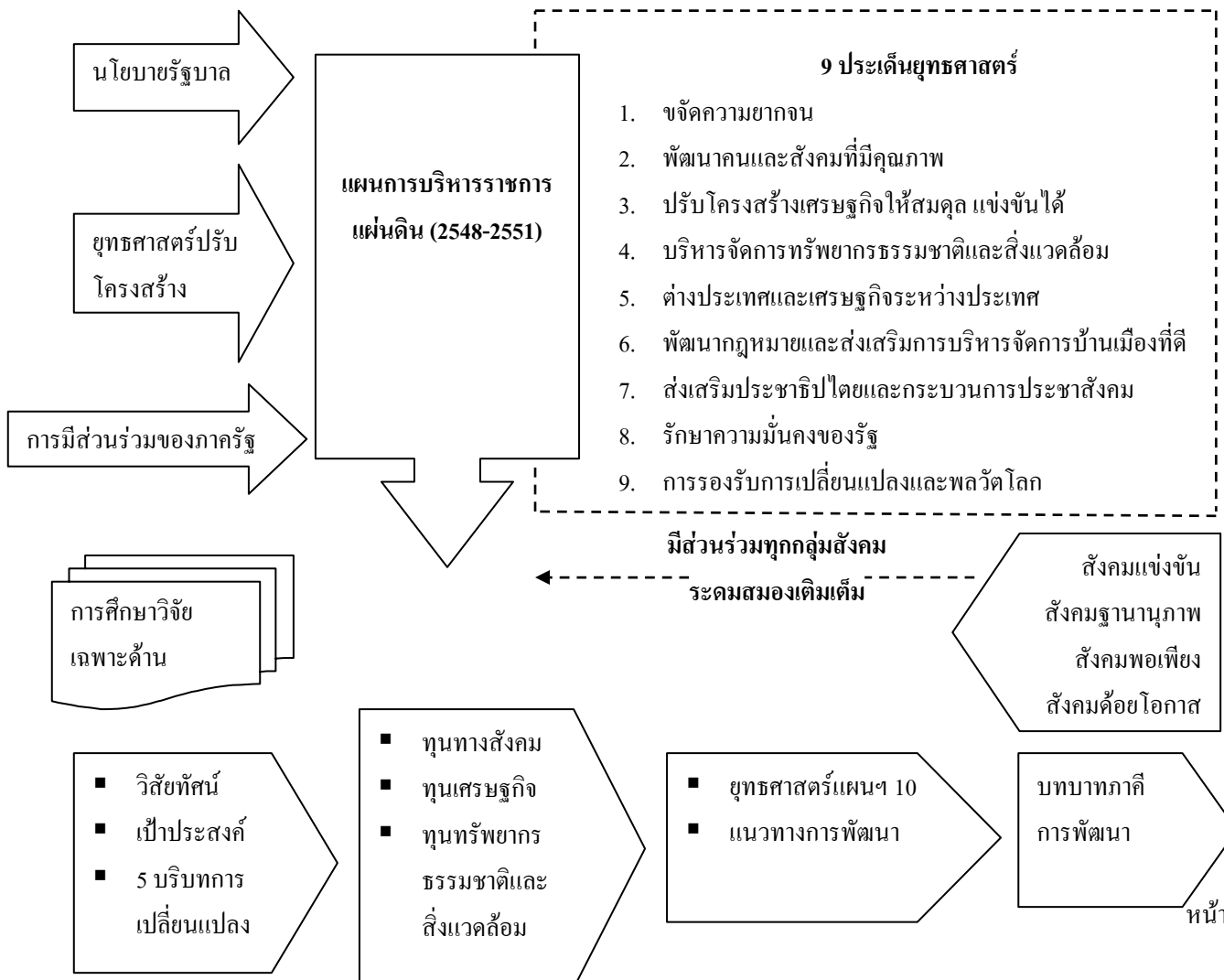
- ความเชื่อมโยงเศรษฐกิจการเงินโลก
- สังคม
- ทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม
- เทคโนโลยี
- รูปแบบการบริโภค

ประเทศ ชุมชนชนบท/เมือง ครึ่งเรือน

ทุนเศรษฐกิจ
ทุนสังคม
ทุนทรัพยากรและสิ่งแวดล้อม

- ทุนคืออะไร
- มีปัญหาอะไร
- จะทำอะไรต่างหาก

ความเชื่อมโยงระหว่างแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10 และแผนการบริหารราชการ

2.2 สิทธิมนุษยชน (Human Rights)

การประกาศเจตนารมณ์ของปฏิญญาว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแห่งกรุงเวียนนาในปี ค.ศ. 1993 (The Vienna Declaration of Human Rights) เน้นย้ำถึงเรื่องของความเป็นสากล (Universality) และการพึ่งพาอาศัยซึ่งกันและกัน (Interdependence) ของสิทธิมนุษยชนในมนุษย์ทุกคนในโลกไม่ว่าจะเป็นด้านพลเมือง การเมือง เศรษฐกิจและสังคม

2.2.1 ความหมายของสิทธิมนุษยชน (Human Rights)

สิทธิมนุษยชน หมายถึง สิทธิที่ติดตัวคนมาตั้งแต่เกิด หากขาดสิทธินี้แล้วคนเราจะอยู่โดยชอบธรรมไม่ได้ สิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิการมีชีวิตอยู่อย่างมีคุณค่าและสมศักดิ์ศรี สิทธิที่จะได้รับการปกป้องคุ้มครอง ให้มีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงปลอดภัย เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานให้คนเรามีเสรีภาพที่จะพัฒนาศักยภาพของตนเอง คุณภาพของความเป็นคน และตอบสนองความต้องการของชีวิต ทางกาย จิตวิญญาณ และอื่นๆ สิทธิมนุษยชนเป็นพัฒนาการที่เกิดจากความรู้สึกลึกซึ้ง กัดขั้บแห่งเอาเปรียบจากบุคคล องค์กร สถาบัน อำนาจ รู้สึกว่าถูกละเมิดได้รับความไม่เป็นธรรม ความเป็นธรรมเป็นแนวคิดที่มากับสิทธิมนุษยชน เป็นหลักศีลธรรมที่คนต้องยอมรับและเคารพในการปฏิบัติต่อผู้อื่นโดยไม่เลือกปฏิบัติ ไม่ว่าชายหรือหญิง เด็กหรือคนชรา คนรวยหรือคนจน เชื้อชาติหรือศาสนา ภาษาหรือเผ่าพันธุ์ อุดมการณ์หรือสีผิว การปฏิวัติในศตวรรษที่ 20 ทำให้เกิดการสร้างสังคมโลกที่ปัจเจกชนนั้นยืนอยู่เท่าเทียมกับรัฐ หมายถึงการที่รัฐเองต้องรับรองถึงประเด็นต่าง ๆ ที่มีความเชื่อมโยงเกี่ยวข้องกับสิทธิขั้นมูลฐาน (Fundamental Rights) ของมนุษย์ ซึ่งเป็นสิ่งที่มีความชอบธรรม และเป็นส่วนหนึ่งของนโยบายต่างประเทศที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสันติภาพ ความมั่นคงและสวัสดิการทางเศรษฐกิจ กระบวนการนี้ได้รับการประกาศอย่างเป็นทางการ เมื่อมีการก่อตั้งคณะกรรมาธิการสหประชาชาติว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (United Nation Commission on Human Rights) จากนั้นได้มีการประกาศใช้วันสิทธิมนุษยชน (Human Rights) อย่างเป็นทางการในวันที่ 10 มกราคม ค.ศ. 1948 ซึ่งเป็นวันที่สมัชชาสหประชาชาติได้ผ่านปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน

คณะกรรมาธิการได้ทำงานในการสร้างกฎเกณฑ์ 2 ประการ เพื่อใช้เป็นสาระสำคัญแห่งปฏิญญาทั่วไป ประการแรก คือ เรื่องของสิทธิทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม ประการที่สองคือ สิทธิทางด้านพลเมืองและสิทธิทางการเมือง ประการแรก สมัชชาสหประชาชาติได้ผ่านในปี ค.ศ.1966 และมีผลในทางปฏิบัติในอีก 10 ปีต่อมา แต่ประการที่สอง ประสบปัญหาที่มีรัฐต่าง ๆ ไม่ให้ความร่วมมือ เพราะคิดว่าเป็นเรื่องที่มาซ้อนทับกับหลักการเรื่องสิทธิของรัฐ (States Rights) แต่ถึงกระนั้น ระบบระหว่างประเทศก็ร่างประมวลกฎหมาย (Codes) อย่างกระฉับกระเฉงขึ้นมาในการสร้างสิทธิมนุษยชนรวมทั้งพยายามสร้างกลไกทางศาลด้วย เพื่อสามารถตรวจสอบการล่วงละเมิด แต่ก็ยังประสบปัญหาการบังคับใช้กฎหมาย เนื่องจากมีรัฐที่เพิกเฉย ละเลย ถึงกระนั้นก็ตาม ได้มีการแปลงหลักการกลายเป็นกฎเกณฑ์ทางศีลธรรมของโลก มีผลกระฉับกระเฉงต่อมหาชนโลก และกลายเป็นมาตรฐานที่ใช้เป็นตัววัด ถ้ามองในระดับภูมิภาค บทบัญญัติในเรื่องสิทธิมนุษยชนมีความสำเร็จมากกว่าในระดับสากล เช่นในยุโรป ได้มีการทำอนุสัญญายุโรปว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (European Convention on Human Rights 1953) เป็นการกำหนดถึงสิทธิต่าง ๆ ที่ถูกบังคับใช้แล้ว โดยมีการตั้งคณะกรรมาธิการและศาลสิทธิมนุษยชนที่ปัจเจกชนสามารถนำเรื่องขึ้นศาลฟ้องต่อรัฐของตนได้ ในสหรัฐก็มีพัฒนาการคล้ายคลึงกัน มีการตั้งคณะกรรมาธิการและอนุสัญญาอเมริกันว่าด้วยสิทธิมนุษยชน (1978) รวมทั้งมี

การก่อตั้งศาลด้วย แม้แต่สถาบันหรือองค์กรที่ไม่ใช่ของรัฐ (Non-Governmental Institutions) ก็ยังให้ความสนใจ ประเด็นในการก่อตั้งนิรโทษกรรมสากล Amnesty International ก่อตั้งในอังกฤษปี ค.ศ. 1961 มีจุดประสงค์ในการแสวงหาและการได้รับเสรีภาพสำหรับนักโทษการเมือง (Prisoners of Conscience)

ตามความหมายของ Iain McLean (1990) ได้ให้คำจำกัดความของสิทธิมนุษยชนจากพจนานุกรม Oxford Concise Dictionary of Politics ว่า เป็นการตั้งชื่อขึ้นมาเป็นพิเศษเกี่ยวกับทางศีลธรรมที่ผูกติดกับเรื่อง ความเท่าเทียมกันของบุคคล แก่นแท้ของมนุษยธรรมโดยไม่คำนึงถึงผิวพรรณ เชื้อชาติ และความเป็นสมาชิก ภาวของกลุ่มสังคมใดเป็นพิเศษ เป็นการระบุชัดถึงเงื่อนไขของศักดิ์ศรีของมนุษย์และการมีชีวิตตามสมควร

1. สิทธิความเป็นพลเมืองและสิทธิทางการเมือง เช่น ชีวิต เสรีภาพ ปลอดภัยจากการทรมาน
2. สิทธิทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ
3. สิทธิที่เกี่ยวกับสันติภาพ ความช่วยเหลือทางด้านการพัฒนาการ

อนึ่ง แม้ว่าปัจจุบันยังไม่มีคำจำกัดความแน่นอน ในทางกฎหมายระหว่างประเทศ ว่า สิทธิมนุษยชน คืออะไร ดังจะเห็นได้จากกฎบัตรสหประชาชาติ อันเป็นที่มาของการ จัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ก็มีได้ให้คำจำกัดความของคำว่า สิทธิมนุษยชน ไว้แต่อย่างใดตลอดจนปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชน และบรรดาข้อตกลง ระหว่างประเทศ หรือด้านสิทธิมนุษยชนทั้งหลาย ทั้งในระดับภูมิภาค อาทิ ของ สหภาพยุโรป (ปัจจุบันคือสหภาพยุโรป) ในระดับนานาชาติที่จัดทำโดยองค์กรสหประชาชาติ อาทิ อนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1989, อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 ฯลฯ ก็มีได้ ให้คำจำกัดความของคำว่า สิทธิมนุษยชนไว้ เช่นกัน ดังนั้น คำว่าสิทธิมนุษยชนจึงมีความหมายในทางทฤษฎีหรือทาง ปรัชญา ปัจจุบันในทางปฏิบัติ จึงยังอยู่กับสถานการณ์ภายในประเทศ อาทิ สังคม วัฒนธรรม ศาสนา ระบบ กฎหมาย ระบบเศรษฐกิจการเมือง การปกครอง ฯลฯ ที่จะนำไปสู่ขึ้นอยู่กับการตีความความเข้าใจ การยอมรับ ความจริงใจของแต่ละประเทศ ที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน ภายในประเทศของตน และด้วยเหตุผล ดังกล่าวนี้เอง สหประชาชาติจึง มิได้ให้คำจำกัดความคำว่า สิทธิมนุษยชนไว้เพราะเป็นการยากยิ่งที่จะกระทำ เช่นนั้น โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ในกรณีที่สถานการณ์ต่างๆ ของโลกได้เปลี่ยนแปลงไป

คำจำกัดความคำว่าสิทธิมนุษยชน อาจต้องเปลี่ยนแปลงไปด้วยเพื่อให้สอดคล้อง กัน ดังเช่นในอดีต มีความคิดเพียงว่าสิทธิมนุษยชน ได้แก่ สิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (Civil and Political Rights) เท่านั้น แต่ปัจจุบันได้ยอมรับว่า สิทธิมนุษยชน หมายความว่า สิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (Economic, Social and Cultural Rights) ด้วย เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เป็นที่ยอมรับกันในทางทฤษฎีว่า คำว่าสิทธิมนุษยชนนั้นมีที่มาจากแนวความคิดอุดมคติเก่าแก่ของทางตะวันตกในเรื่องกฎหมายตามธรรมชาติ (Natural Law) ซึ่งหมายถึงกฎหมายที่มีลักษณะสำคัญคือการเป็นกฎหมายที่ใช้ได้ไม่จำกัดเวลา ใช้ได้ทุกหนแห่งไม่จำกัดว่าต้องใช้ในรัฐใดรัฐหนึ่งและอยู่นอกกฎหมายของรัฐ คือ รัฐจะออกกฎหมายมาให้ขัดหรือแย้งกับกฎหมายตามธรรมชาติมิได้ ทฤษฎีกฎหมายตามธรรมชาตินี้มีวัตถุประสงค์เพื่อแสดงให้เห็นถึงหลักแห่งธรรม ความยุติธรรม และความถูกต้องนั่นเอง นอกจากนี้ ยังหมายถึงความคิดที่ว่ามนุษย์เกิดมาเท่าเทียมกันซึ่งเป็นรากฐานแนวคิดของอารยธรรมตะวันตกและพระเจ้าซึ่งเป็นผู้สร้างมนุษย์มา สิ่งเหล่านี้ไม่อาจโอนให้แก่อนุชนได้และไม่มีใครจะล่วงละเมิดได้ เช่น สิทธิในชีวิตเสรีภาพ และสิทธิที่จะหาความสุขและรัฐทั้งหลายจะต้องกระทำทุกอย่าง เพื่อให้

มนุษย์มีสิทธิเหล่านี้ยิ่งกว่าเดิมที่ วิธีการเช่นนี้ทำให้มนุษย์ซึ่งเป็นสัตว์โลกที่ใช้เหตุผลยอมรับว่าเป็นหลักการที่ดี และเชื่อว่าจะทำให้มนุษย์อยู่ในสังคมอย่างสันติและมีความสุข จากความคิดในเรื่องกฎหมายธรรมชาติและสิทธิทางธรรมชาตินี้เอง ได้วิวัฒนาการมาสู่การจัดทำปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติในที่สุด และการให้คำอธิบายถึงคำว่า สิทธิมนุษยชนก็จะต้องอธิบายจากความคิดในเรื่องกฎหมายตามธรรมชาติ และสิทธิตามธรรมชาติ เมื่อได้มีการประกาศปฏิญญาสากล ว่าด้วยสิทธิมนุษยชนแล้ว การส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ทวีความสำคัญมากขึ้นเป็นลำดับ ได้มีความร่วมมือกันทั้งในระดับ ภูมิภาคและระดับโลก เพื่อพัฒนาบรรดามาตรการและกลไกทั้งในประเทศ และกลไก ระดับนานาชาติให้การคุ้มครองสิทธิมนุษยชนได้ดำเนินไป อย่างมีไปอย่างมีระบบ ในมาตรฐานเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน โดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สัญชาติ เพศ ศาสนา ภาษา ศาสนา วัฒนธรรม หรือสิทธิทางการเมือง การปกครอง ฯลฯ

2.2.2 สหประชาชาติกับสิทธิมนุษยชน (United Nations and the issue of Human Right)

เมื่อได้มีการก่อตั้งองค์การสหประชาชาติขึ้นแล้ว สหประชาชาติได้ประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนเมื่อวันที่ 10 ธันวาคม 2491 เพื่อแสดงเจตจำนงอันแน่วแน่ของบรรดาประเทศสมาชิกขององค์การสหประชาชาติที่จะคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เกิดผลอย่างจริงจังตามเจตนารมณ์ที่กำหนดไว้ในกฎบัตรสหประชาชาติ และเพื่อใช้เป็นมาตรฐานกลางสำหรับบรรดาประเทศสมาชิกที่จะนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติให้เกิดผลภายในประเทศของตนอีกทั้งยังมีการดำเนินการให้มีการส่งเสริม และคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนตามหลักการที่บัญญัติในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ในหลายด้าน เช่น การจัดทำอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ เพื่อนำหลักการของ ปฏิญญาฯ มาดำเนินการให้สิทธิมนุษยชน ได้มีผลเป็นสิทธิตามกฎหมายอย่างเป็นระบบ และเป็น มาตรฐานเดียวกันทั่วทุกแห่งในโลก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การจัดทำอนุสัญญาว่า ด้วยสิทธิ เด็ก ค.ศ. 1989 อนุสัญญาด้วยการขจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิของพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International Covenant on Civil and Political Rights) และกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม (International Covenant on Economic Social and Cultural Rights) ซึ่งถือเป็นผลงานที่สำคัญยิ่งและวางรากฐานที่มั่นคงสำหรับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในระยะยาว นอกจากนี้ ยังมีการจัดประชุมหรือสัมมนาในระดับภูมิภาค หรือระดับโลกเพื่อแสวงหาความร่วมมือด้านสิทธิจากนานาชาติในอันที่จะส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนให้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ตลอดจนกำหนดนโยบายและแผนปฏิบัติการในเรื่องดังกล่าวให้เป็นไปอย่างมีระบบและสอดคล้องกันแล้ว จัดทำเป็นปฏิญญาหรือการแถลงการณ์ร่วมกัน เช่น การประชุมระดับโลกที่กรุงเวียนนา ประเทศออสเตรีย หรือการประชุมที่กรุงปักกิ่ง เป็นต้น ฯลฯ

นอกจากนั้น สหประชาชาติยังได้เข้าไปมีบทบาทโดยตรงและต่อเนื่อง เพื่อดำเนินการส่งเสริม และคุ้มครองสิทธิมนุษยชนรวมทั้งการยุติเหตุการณ์การละเมิดสิทธิมนุษยชนในประเทศต่าง ๆ ทั้งในทวีปยุโรป เอเชีย กลุ่มลาตินอเมริกาและในแอฟริกา เช่น เหตุการณ์รุนแรงที่มีการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ (Holocaust) ในบอสเนีย เซอร์เบียโกวิน่า โดยใช้มาตรการ ทางทหาร ทางเศรษฐกิจหรือทางทหาร เพื่อจัดการกับปัญหาความรุนแรงดังกล่าว รวมทั้งการจัดตั้งศาลอาชญากรรมสงคราม เพื่อดำเนินคดีอาญากับผู้มีส่วนร่วมใน การกระทำความผิดในการฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ เช่นเหตุการณ์ในบอสเนีย เซอร์เบียโกวิน่า ในประเทศรวันดา รวมทั้งผู้นำกลุ่มเขมรแดงที่ได้ถูก

กล่าวหาว่าทำการทารุณกรรม ฆ่าประชาชนเป็นจำนวนนับล้านคน ในสมัยที่มีอำนาจปกครองประเทศ เป็นต้น จากตัวอย่างที่กล่าวมาข้างต้น แสดงให้เห็นว่าเรื่องสิทธิมนุษยชนนั้นได้ทวีความสำคัญมากขึ้นทุกที และหลายครั้งได้ถูกนำมาเป็นประเด็นสำคัญเพื่อต่อรองทางการเมืองในการพิจารณาติดต่อสัมพันธ์ทางการทูตหรือทางการค้ากับประเทศที่ถูกกล่าวหาว่าทำการละเมิดสิทธิมนุษยชนของประชาชนในประเทศของตน ดังเช่น กรณีของสหภาพยุโรปปฏิเสธไม่ยอมให้ผู้นำมาเดินเข้าประเทศตนหรือไม่ซื้อสินค้าจากหลายประเทศในเอเชียที่ถูกกล่าวหาว่าใช้แรงงานเด็กซึ่งขัดต่อหลักสิทธิมนุษยชน เป็นต้น ฯลฯ ดังนั้น จึงสามารถกล่าวได้ว่าเรื่องของสิทธิมนุษยชนนั้น ในปัจจุบันรัฐใดรัฐหนึ่ง ไม่อาจกล่าวอ้างได้ว่า เป็นเรื่องที่ตกอยู่เขตอำนาจภายในของรัฐของตน โดยเด็ดขาดเหมือนแต่เดิมที่เคยเป็นมา และได้วิวัฒนาการมาเป็นสิทธิระหว่างประเทศ (International Rights) ซึ่งรัฐที่เป็นภาคีแห่งข้อตกลงระหว่างประเทศ ด้านสิทธิมนุษยชนอาจอ้างข้อตกลงนั้นๆ เข้ามาตรวจสอบหรือมีมติให้ใช้มาตรการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อยุติการละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือแก้ไขเยียวยาความเดือดร้อนอันเกิดจากการละเมิดสิทธิมนุษยชน ดังตัวอย่างที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

โดยสรุปการกำหนดนโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ อยู่บนพื้นฐานแนวคิดที่สำคัญสามประการ ได้แก่

1. มีความเป็นสากล เป็นสิทธิของทุกคนโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องเชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมืองหรือความเชื่อในทางอื่นใด พื้นเพทางสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะ นอกจากนั้น ยังเป็นสิทธิที่ยอมรับกันในประชาคมระหว่างประเทศโดยปรากฏอยู่ในตราสาร อนุสัญญา กฎหมายระหว่างประเทศต่างๆ ในด้านสิทธิมนุษยชน

2. มีความสมบูรณ์ ทั้งในแง่การส่งเสริมและคุ้มครองโดยครอบคลุมสิทธิมนุษยชนในทุกๆ ด้านและทุกกลุ่มเป้าหมายในสังคมไทยได้แก่ สิทธิในด้านการเมือง พลเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและสิทธิในการพัฒนา ทั้งนี้ โดยให้ความสำคัญเป็นลำดับแรกแก่กลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคมซึ่งง่ายต่อการตกเป็นเหยื่อของการละเมิดสิทธิมนุษยชน

3. มีความสมดุล โดยไม่เน้นเฉพาะการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเพียงลำพัง แต่เน้นความรับผิดชอบ จริยธรรมและหน้าที่ของพลเมืองควบคู่ไปด้วย นอกจากนั้น ยังเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคในสังคม แม้ว่าความรับผิดชอบหลักในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนจะตกอยู่กับภาครัฐแต่ภาคเอกชน เช่น บรรษัทธุรกิจทั้งในประเทศและข้ามชาติ องค์กรพัฒนาเอกชน สถาบันการศึกษา สมาคมวิชาชีพ สื่อมวลชน ตลอดจนสถาบันครอบครัวและประชาชนทั่วไปหรือที่เรียกว่า ประชาสังคม (Civil Society) นั้น จะต้องเข้าร่วมแสดงความรับผิดชอบด้วย

4. มีความเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ แนวนโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเป็นกระบวนการพัฒนาต่อเนื่องมิใช่เป็นเหตุการณ์ที่จบลงในช่วงใดช่วงหนึ่ง ในขณะที่แนวนโยบายฯ ได้กำหนดไว้ในทิศทางที่ก้าวสู่มาตรฐานของประชาคมระหว่างประเทศ สิ่งสำคัญที่จะต้องคำนึงถึงคือความสอดคล้องกับสภาพสังคม วัฒนธรรมและภูมิปัญญาของประชาชนชาวไทยซึ่งจะต้องได้รับการพัฒนาหรือปรับปรุงควบคู่กันไป

2.2.3 ประเทศไทยกับการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

สำหรับประเด็นของบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญกับสิทธิมนุษยชนในประเทศไทยว่าด้วยรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 มีสาระสำคัญเพื่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพื่อให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการปกครอง และตรวจสอบการใช้อำนาจอธิปไตยเพิ่มขึ้น ตลอดจนปรับปรุงโครงสร้างทางการเมืองให้มีเสถียรภาพและประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ทั้งนี้ โดยคำนึงถึงความคิดเห็นของประชาชนเป็นสำคัญ สำหรับเป้าหมายหลักของนโยบายสิทธิมนุษยชนของประเทศไทยนั้น ที่สำคัญมีอยู่ 4 ประการ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ประการแรก การมีสังคมที่มีสันติสุขอย่างแท้จริง กล่าวคือ ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างเอื้ออาทร มีเมตตาเคารพในสิทธิซึ่งกันและกัน มีศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนควรผสมผสานเข้าไปเป็นวัฒนธรรมที่สำคัญของสังคมไทยในอนาคต

ประการที่สอง การมีสังคมที่มีการเคารพกฎหมาย ยึดหลักนิติธรรม (Rule of Law) ควบคู่ไปกับหลักจริยธรรมโดยไม่ใช้หลักการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนเป็นเงื่อนไขในการแสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนหรือมุ่งร้ายซึ่งกันและกัน

ประการที่สาม การมีสังคมที่มีความเป็นประชาธิปไตย สร้างโอกาส ความเสมอภาค และความยุติธรรมให้แก่บุคคลที่ด้อยโอกาสในสังคม ส่งเสริมหลักการธรรมาภิบาลทั้งในภาครัฐและภาคประชาสังคม

ประการที่สี่ การมีสังคมที่การพัฒนาเป็นไปอย่างยั่งยืน ทั้งในด้านการพัฒนาเศรษฐกิจและการพัฒนาสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งการพัฒนาคนซึ่งเป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุดของสังคม

อนึ่ง ประเทศไทยนั้นได้ร่วมลงมติรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนมาตั้งแต่ต้น แม้ปฏิญญาสากลดังกล่าว จะมีได้มีลักษณะเป็นข้อตกลงระหว่างประเทศ อันจะก่อให้เกิดพันธกรณีตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศก็ตาม ประเทศไทยก็ได้พยายามปฏิบัติการให้เป็นไปตามหลักกฎหมายพื้นฐานที่กำหนดไว้ในปฏิญญาดังกล่าวด้วยดีตลอดมา อาทิ ประเด็นเกี่ยวกับการพัฒนากลไกภายในประเทศ กล่าวคือ ประเทศไทยได้พยายามพัฒนากลไก เช่น กฎหมายในประเทศเพื่อบรรลุปาหมาย ดังกล่าวข้างต้น อาทิ เมื่อปี 2519 โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 5 ครั้งสำคัญเพื่อรับรองสิทธิของหญิงให้เท่าเทียมกับชาย มีการประกาศใช้พระราชบัญญัติป้องกันปราบปรามการค้าประเวณี พ.ศ. 2539 และพระราชบัญญัติการค้าเด็กและสตรี พ.ศ. 2540 การประกาศใช้พระราชบัญญัติคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ พ.ศ. 2542 รวมถึงการยกเลิกกฎระเบียบ ข้อบังคับต่างๆ ที่ห้ามสตรีดำรงตำแหน่งข้าราชการบางตำแหน่ง การแก้ไขปรับปรุงประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาเพื่อคุ้มครองสิทธิผู้ต้องหา จำเลย หรือนักโทษให้มีสถานะดีขึ้น และการประกาศใช้พระราชบัญญัติการรื้อฟื้นคดีอาญาขึ้นพิจารณาใหม่ พ.ศ. 2526 ฯลฯ ที่สำคัญ ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งนับเป็นรัฐธรรมนูญที่ได้มาจากการร่างอย่างเป็นประชาธิปไตยโดยเปิดโอกาสให้ประชาชนเข้ามีส่วนร่วม ในการแสดงความคิดเห็นอย่างกว้างขวางมากที่สุดเท่าที่เคยมีการยกร่างรัฐธรรมนูญในประเทศไทยซึ่งรัฐธรรมนูญฉบับนี้มีบทบัญญัติที่คุ้มครองในหมวดที่ 3 ว่าด้วยสิทธิเสรีภาพของปวงชนชาวไทยและในหมวดที่ 8 ว่าด้วยศาลไว้อย่างก้าวหน้า

ทันสมัย มีเนื้อหาสาระ สอดคล้องกับมาตรฐานของสหประชาชาติที่กำหนดไว้ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนและข้อตกลงระหว่างประเทศต่างๆ ด้านสิทธิมนุษยชนดังกล่าวแล้วข้างต้น

นอกจากนี้ ในด้านการร่วมมือระหว่างประเทศ ประเทศไทยได้ให้ความสนใจในการเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศ หรือแนวทางปฏิบัติระหว่างประเทศ อันเกี่ยวกับด้านสิทธิมนุษยชนทั้งโดยอ้อมหรือโดยตรงหลายฉบับ อาทิ ด้านสิทธิมนุษยชนโดยอ้อม ได้แก่ข้อตกลงระหว่างประเทศทางด้าน มนุษยธรรมคือ อนุสัญญาเจนีวาเพื่อให้ผู้บาดเจ็บ และป่วยในกองทัพบกในสนามรบมีสถานะดีขึ้น ค.ศ. 1949 อนุสัญญาเจนีวาเพื่อให้ผู้สังกัดในกองทัพบกอยู่ในทะเล ซึ่งบาดเจ็บป่วยไข้ และเรือต้องอับปางมีสถานะดีขึ้น ค.ศ. 1949 อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการปฏิบัติต่อเชลยศึก ค.ศ. 1949 อนุสัญญาเจนีวาเกี่ยวกับการคุ้มครองบุคคล พลเมือง ในเวลาสงคราม ค.ศ. 1949 ส่วนด้านสิทธิมนุษยชนโดยตรง ได้แก่ อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิทางการเมืองของสตรี ค.ศ. 1952 อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรี ในทุกรูปแบบ ค.ศ. 1979 อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ค.ศ. 1985 อนุสัญญาภายใต้ องค์การแรงงานระหว่าง ประเทศ 11 ฉบับ กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง ค.ศ. 1966 ซึ่งเข้าเป็นภาคีมีผลทางกฎหมายเมื่อวันที่ 29 มกราคม 2540 ประเทศไทยยังได้เข้าเป็นภาคีกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจสังคม และวัฒนธรรม ค.ศ.1966 ของสหประชาชาติ ซึ่งมีผลตามกฎหมายเมื่อวันที่ 5 ธันวาคม 2542

2.2.4 นโยบายสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (2543-2552)

ในสังคมไทยแนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ได้สะท้อนอยู่ในวิถีชีวิตของคนไทยมาตั้งแต่อดีตจน กล่าวได้ว่า คนไทยเป็นนักโลกาภิวัตน์โดยธรรมชาติ (Natural Globalizer) คือ มีการปรับตัวเข้ากับกระแสสังคมและยอมรับในสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในสังคมเห็นได้ค่อนข้างชัดเจน ดำรงชีวิตอยู่ได้ในสังคมอย่างมีศักดิ์ศรีโดยไม่คำนึงถึงความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ สีผิว เพศ ภาษา ศาสนา ความเชื่อทางการเมือง เป็นต้น ในปี 2491 ประเทศไทยได้ให้การรับรองปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติตลอดจนเข้าเป็นภาคีอนุสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิ มนุษยชนอีกหลายฉบับ ในขณะที่โลกเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 การส่งเสริมค่านิยมประชาธิปไตย ธรรมชาติ สิทธิมนุษยชนและการพัฒนาที่ยั่งยืนได้เป็นบรรทัดฐานของการจัดระเบียบใหม่ของโลก ทั้งทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคม ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่อยู่ท่ามกลางการปรับเปลี่ยนไปในแนวทางของการพัฒนาดังกล่าว โดยจะเห็นได้จากการที่ประเทศไทยได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งได้มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิเสรีภาพของบุคคลไว้อย่างกว้างขวางที่สุดนับตั้งแต่มีการประกาศใช้ รัฐธรรมนูญมา จึงถือได้ว่าเป็นการประกาศถึงความป็นชาติที่มีอารยธรรมอย่างเท่าเทียม กับชาติอารยธรรมอื่นและมีการกำหนดแนวนโยบายในการประพฤติปฏิบัติมา กำหนดเป็นแนวนโยบาย 7 ประการ ดังต่อไปนี้

1. ส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิมนุษยชนตามที่ได้กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญ หมายถึง การส่งเสริมให้มีการเคารพสิทธิและเสรีภาพตลอดจนศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ สำหรับบุคคล ทุกคน ที่อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย ถึงแม้ว่าจะมีความแตกต่างในเรื่องถิ่นกำเนิด เชื้อชาติ ภาษา เพศ อายุ สภาพทางกาย หรือสุขภาพ สถานะของบุคคล ฐานะทาง เศรษฐกิจหรือสังคม ความเชื่อทางศาสนา การศึกษาอบรม หรือความคิดเห็นทางการเมืองอันไม่ขัดต่อบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

2. **บูรณาการเรื่องสิทธิมนุษยชนในการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจและสังคมของประเทศทุกด้าน** หมายถึง การพัฒนาทางการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศนั้นสามารถก่อให้เกิดทั้งโอกาสและภัยคุกคามต่อการคุ้มครองสิทธิมนุษยชน การนำแนวคิดด้านการคุ้มครอง สิทธิมนุษยชนเป็นองค์ประกอบหนึ่งของการกำหนดแนวทางการพัฒนาการเมือง เศรษฐกิจ และสังคมจะช่วยส่งเสริมสังคมที่เป็นประชาธิปไตยนำไปสู่กระบวนการพัฒนาที่ยั่งยืนถาวร การมีสังคมที่สันติสุขและยึดหลักนิติธรรม

3. **ดำเนินการให้ประชาชนทุกกลุ่มเข้าใจเรื่องสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปกับหน้าที่ความรับผิดชอบและจริยธรรม** หมายถึง การดำเนินการให้การศึกษาอย่างต่อเนื่องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนควบคู่ไปกับการตระหนักถึงหน้าที่ของพลเมือง การมีความรับผิดชอบต่อตนและสังคมและการมีจริยธรรมแก่ประชาชนทุกหมู่เหล่าโดยเฉพาะ เจ้าหน้าที่ในภาครัฐ ผู้ประกอบการและผู้ใช้แรงงานในภาคเอกชน สถาบันการศึกษา องค์กรพัฒนาเอกชน ชุมชน สื่อสารมวลชน โดยคำนึงว่าการศึกษาและการเผยแพร่ความเข้าใจที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนเป็นยุทธศาสตร์หลักในการป้องกันปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในสังคมและในการเสริมสร้างวัฒนธรรมสิทธิมนุษยชนในสังคมไทย

4. **ส่งเสริมหลักการ ความเป็นสากล การแบ่งแยกมิได้ และการเกี่ยวพันซึ่งกันและกันของสิทธิมนุษยชน** หมายถึง สิทธิมนุษยชนพื้นฐานทั้งหลายมีลักษณะสากลใช้ได้กับมนุษย์ทุกคนอย่างเท่าเทียมกันโดยเป็นที่ยอมรับกันมานานอารยประเทศ การส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ จะต้องไม่แบ่งแยกเลือกส่งเสริมเฉพาะสิทธิในด้านใดด้านหนึ่ง แต่ควรส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิต่างๆ อย่างสมดุล ทั้งในด้านสิทธิทางพลเมือง สิทธิทางการเมือง สิทธิทางเศรษฐกิจ สิทธิทางสังคม และวัฒนธรรม ตลอดจนสิทธิในการพัฒนาสิทธิมนุษยชนในด้านต่างๆ เหล่านี้ยังมีความเกี่ยวพันซึ่งกันและกันอย่างใกล้ชิด ดังนั้น จึงไม่ควรที่บุคคลหรือกลุ่มบุคคลจะอ้างสิทธิมนุษยชนเพียงด้านใด ด้านหนึ่งไปใช้เพื่อประโยชน์ส่วนตัวอย่างขาดความเข้าใจและสำนึกในบทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของตน

5. **สนับสนุนการดำเนินงานตามอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศตามที่รัฐบาลไทยได้ให้ไว้กับนานาประเทศ** หมายถึง การสนับสนุนการดำเนินงานตามอนุสัญญาและข้อตกลงระหว่างประเทศตามที่รัฐบาลไทยได้ให้ไว้กับองค์กรต่างๆ ตลอดจนพิจารณายกเลิกข้อสงวนและพิจารณาให้สัตยาบันเพิ่มเติมต่อตราสารระหว่างประเทศอื่นๆ ในด้านสิทธิมนุษยชนเมื่อมีความเหมาะสมกับสถานะเศรษฐกิจและสังคมของประเทศ

6. **เสริมสร้างความร่วมมือทุกระดับในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน** หมายถึง การดำเนินการให้ทุกส่วนของประชาคมสังคมมีส่วนร่วมในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐโดยฝ่ายองค์กรอิสระและมีความเป็นกลางที่ได้จัดตั้งขึ้นตามรัฐธรรมนูญ อันได้แก่ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครองฯ ตลอดจนส่งเสริมและให้ความร่วมมือในการดำเนินการของคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติให้ความร่วมมือและประสานงานกับสหประชาชาติ องค์กรระหว่างประเทศ องค์กรเอกชนและองค์กรพัฒนา เอกชนทั้งในและต่างประเทศในการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน

7. **พัฒนาและปรับปรุงกฎหมาย กฎ ระเบียบ ให้เอื้อต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชน** หมายถึง การทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ที่ไม่เหมาะสมต่อการส่งเสริมและคุ้มครองสิทธิมนุษยชนและ

ดำเนินการพัฒนาปรับปรุงให้มีประสิทธิภาพอย่างทันเวลากับการเปลี่ยนแปลงของสภาวะแวดล้อม จากการกำหนดแนวนโยบายสิทธิมนุษยชน 7 ประการข้างต้นนั้น มีเป้าหมายเพื่อเป็นแนวทางสำหรับการนำไปสู่การปฏิบัติของทั้งภาครัฐและประชาสังคมสำหรับระยะเวลา 10 ปี (2543-2552) ได้แก่ การประกันความบริสุทธิ์ของบุคคลก่อนศาลพิจารณา การประกันคุณค่าของความเป็นมนุษย์ การประกันสิทธิส่วนตัว การประกันสิทธิในการศึกษา การประกันเสรีภาพของบุคคล การลดการทารุณกรรม การลดการสูญบุคคลในการพัฒนาประเทศ การจำกัดอำนาจรัฐมิให้ล่วงละเมิดสิทธิของบุคคล การประกันการสร้างครอบครัว การประกันการใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรธรรมชาติ การประกันมาตรฐานการครองชีพขั้นพื้นฐาน

ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ประเทศไทยได้ให้สัตยาบันปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ตั้งแต่ปี 2491 ในฐานะที่เป็นสมาชิกองค์การสหประชาชาติ โดยประเทศสมาชิกต่างมีเจตจำนงประการสำคัญว่าการคุ้มครองสิทธิมนุษยชนอย่างมีประสิทธิภาพ เป็นเงื่อนไขสำคัญประการหนึ่งที่จะก่อให้เกิดสันติภาพในประเทศสมาชิก ที่ร่วมองค์การและสังคมระหว่างประเทศ ดังนั้น ประเทศไทยจึงมีพันธกรณีที่จะต้องปฏิบัติตามสนธิสัญญาต่าง ๆ เช่น กฎบัตรสหประชาชาติ ปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางแพ่ง การเมือง สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ตลอดจนกติการะหว่างประเทศที่ว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติต่อสตรีทุกรูปแบบ เป็นต้น ดังนั้น สิทธิมนุษยชนจึงเป็นกรอบความคิดพื้นฐานที่นำไปสู่ประเด็นในการพัฒนามนุษย์และความมั่นคงของมนุษย์ อันจะได้กล่าวในตอนต่อไป

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security)

2.3.1 คำจำกัดความและกรอบแนวคิด

ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) ก่อนที่จะอธิบายความหมายของคำนี้ ต้องอธิบายความหมายของคำว่า “ความมั่นคง” (Security) ก่อน ตามพจนานุกรมของ Webster หมายถึง คุณภาพหรือสภาวะที่ได้รับการปกป้องคุ้มครองให้ปลอดภัย มีอิสรภาพจากภัยอันตราย หมายถึงการพิทักษ์ปกป้อง ความปลอดภัย หรือสถานที่ที่ปลอดภัย ความรู้สึกถึงการได้รับการประกันความปลอดภัย หรือความแน่นอน เสรีภาพ ที่ปลอดภัย จากความวิตกกังวลหรือความสงสัยรวมถึง การคุ้มครองเครื่องมือหรือวิธีการในการคุ้มครอง ป้องกันและอื่น ๆ

นักวิชาการชื่อ Arnold Wolfers อธิบายความมั่นคงว่า หมายถึงคุณค่าอย่างหนึ่งที่ประเทศหนึ่งประเมินราคายิ่งใหญ่กว่าสิ่งอื่น ระดับของความมั่นคงที่รัฐต่างมุ่งแสวงหาไม่จำเป็นต้องคล้ายคลึงกันเสมอไป อันที่จริงผู้นำทางการเมืองมักเผชิญกับทางเลือกที่ต้องเสี่ยงภัยทั้งสองด้าน ระหว่างการตัดสินใจเพิ่มการป้องกันซึ่งมักจะไปขัดแย้งกับคุณค่าอื่น นักวิชาการชื่อ Graham Evan อธิบายว่าความมั่นคงมีความหมายกว้าง หมายถึง การปราศจากภัยคุกคามต่อคุณค่าที่เป็นที่หวงแหน ในหลักการแล้วความมั่นคงเป็นเรื่องของความสมบูรณ์ กล่าวคือ มีเสรีภาพจากภัยคุกคามทั้งหมด จึงจะเท่ากับมีความมั่นคงโดยพร้อมสรรพ

สรุป ความมั่นคงหมายถึง การพิทักษ์ปกป้อง สิ่งที่มีค่าหวงแหนไว้ให้ปลอดภัยจากภัยคุกคามทั้งหมด เพื่อให้เกิดเสรีภาพ หลักประกันความแน่นอนและความปลอดภัยแก่สิ่งหนึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญและเป็นเรื่องที่มีอำนาจตัดสินใจ จะต้องตัดสินใจเมื่อเผชิญกับการเสี่ยงภัยจากทางเลือกของคุณค่าสองอย่าง ซึ่งหมายความว่า การเลือกทางเลือกหนึ่งย่อมมีผลกระทบต่อคุณค่าอีกอย่างหนึ่งอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

ความหมายของคำว่า “ความมั่นคงแห่งชาติ” (National Security) จากคำอธิบายของ Fredich Hartman หมายถึง ผลประโยชน์แห่งชาติ (National Interest) ซึ่งมีอิทธิพลสำคัญในการกำหนดนโยบายของรัฐหนึ่ง ดังนั้นการวิเคราะห์ถึงผลประโยชน์แห่งชาติ จึงมีความสำคัญในความคิดของ Hartman ในการพิจารณาเรื่องความมั่นคงแห่งชาติ ความมั่นคงแห่งชาติตามความคิดของเขาหมายถึงการอนุรักษ์ไว้ซึ่งสิ่งใดก็ตามที่รัฐนั้นเห็นว่าเป็นผลประโยชน์สำคัญที่รัฐนั้นต้องป้องกันรักษาไว้ให้ปลอดภัยจากการแทรกแซงด้วยการใช้กำลังจากภายนอก อย่างไรก็ตาม การอธิบายว่าการรักษาความมั่นคงแห่งชาติหนึ่งขึ้นอยู่กับพลังอำนาจแห่งชาติของรัฐนั้นด้วย (National Power) เพราะชาติใดที่มีขีดความสามารถน้อย มีความอ่อนแอ ไม่เข้มแข็งทางการทหารและอาวุธ ย่อมเกิดอันตรายจากภัยคุกคามข่มขู่จากภายนอก ซึ่งย่อมแตกต่างจากรัฐที่เข้มแข็ง ย่อมรักษาความมั่นคงแห่งชาติไว้ได้ดีกว่า

เรื่องของความมั่นคงจึงเป็นเรื่องของยุทธศาสตร์ (Strategy) และเป็นกระบวนการที่จะต้องมีการวางแผนที่อยู่ในใจของผู้กำหนดนโยบายด้วย ดังนั้น ผู้ตัดสินใจต้องพิจารณาถึงผลประโยชน์แห่งชาติในการวิเคราะห์ความมั่นคงแห่งชาติ โดยพิจารณาจากการจัดลำดับชั้นความสำคัญของคุณค่าต่าง ๆ ในประเทศว่าคุณค่าอะไรมีความสำคัญและจำเป็นสูงสุดต่อความมั่นคงของประเทศในขณะนั้น

การเคารพสิทธิมนุษยชนเป็นแก่นหรือหัวใจสำคัญของการปกป้องความมั่นคงของมนุษย์ องค์กรนานาชาติต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง องค์การสหประชาชาติได้ร่วมกันขับเคลื่อนการจัดระเบียบโลกที่เน้นความยุติธรรมและสันติภาพโดยพยายามธำรงรักษาไว้ซึ่งความสันติภาพและความมั่นคงในระดับนานาชาติ ในขณะที่ความมั่นคงแห่งชาติ (National Security) เป็นการป้องกันรักษาประเทศจากการถูกโจมตีจากภายนอก หากแต่ความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security) นั้นเป็นเรื่องของการปกป้องปัจเจกบุคคลและชุมชนจากความรุนแรงเชิงการเมืองในทุกรูปแบบ

ที่สำคัญ ทั้งความมั่นคงของชาติและความมั่นคงของมนุษย์เป็นเรื่องที่ควรส่งเสริมแรงซึ่งกันและกัน อย่างไรก็ตาม รัฐที่มั่นคงอาจไม่ได้หมายถึงประชาชนที่มั่นคงโดยอัตโนมัติ การปกป้องประชาชนของรัฐจากการถูกโจมตีจากภายนอกไม่เพียงพอสำหรับการสร้างความมั่นคงของมนุษย์ อันที่จริงในช่วงศตวรรษที่ผ่านมา มีผู้คนที่ล้มตายจากการสังหารโดยรัฐบาลของตนเองมากกว่าจากศัตรูภายนอกเสียอีก ตามความหมายของ “ความมั่นคงของมนุษย์” ที่กำหนดโดยคณะกรรมการความมั่นคงของมนุษย์ (2546) ได้ให้คำจำกัดความไว้ว่า ความมั่นคงของมนุษย์ หมายถึง “การปกป้องชีวิตมนุษย์ทั้งหมดในลักษณะที่ส่งเสริมอิสรภาพของมนุษย์และการสัมฤทธิ์ผลแห่งชีวิตมนุษย์ ความมั่นคงของมนุษย์จึงหมายถึงสาระสำคัญในการปกป้องอิสรภาพพื้นฐานและการปลอดภัยจากภัยคุกคามหรือสถานการณ์ต่าง ๆ ในลักษณะวิกฤตหรือปัญหาต่าง ๆ ที่มีลักษณะคุกคามชีวิตที่คงอยู่ในสังคม ความมั่นคงของมนุษย์จึงหมายถึงการใช้กระบวนการต่าง ๆ บนพื้นฐานของความหวังและข้อดีของมนุษย์ในการสร้างระบบทางสังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การทหารและวัฒนธรรมที่จรรโลงคุณค่าว่าด้วยการอยู่รอด การมีชีวิตอยู่อย่างมีความหมายและศักดิ์ศรีของมนุษย์ (Human Security means “ to protect the vital core of all human live...)

สรุป ความมั่นคงของมนุษย์ จึงเน้นในกรอบความเข้าใจของการข่มขู่โดยใช้ความรุนแรงกับปัจเจกบุคคลซึ่งการข่มขู่นี้จะสัมพันธ์กับความยากจน การไม่เท่าเทียมกันทางด้านสังคม เศรษฐกิจและการเมือง

ในหลายรูปแบบ ตลอดจนการไร้ซึ่งความสามารถของรัฐในการส่งเสริมมาตรฐานการพัฒนาอย่างจริงจัง และต่อเนื่องด้วย ที่สำคัญ ในการขับเคลื่อนสังคมให้บรรลุเป้าหมายการสร้างความมั่นคงของมนุษย์นั้นจำเป็นต้องได้รับการตอบสนองเชิงบูรณาการจากทั้งภาครัฐและชุมชนที่มีต่อปัญหาความท้าทายในด้านต่าง ๆ ในระดับโลก ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ โดยเน้นเรื่องของสิทธิของการพัฒนาชีวิตมนุษย์และชุมชน

อนึ่ง จากรายงานความมั่นคงของมนุษย์ ปี 2546 ของคณะกรรมการความมั่นคงแห่งมนุษย์ กล่าวเน้นถึงความสำคัญของกระบวนทัศน์ใหม่ของกรอบความมั่นคงของมนุษย์ คือ ความมั่นคงนั้นมีศูนย์กลางอยู่ที่ภาคประชาชน ไม่ใช่ภาครัฐ (Security central on people not state) อันเนื่องมาจากว่า ความมั่นคงของมนุษย์เป็นแนวคิดที่ต่อยอดมาจากแนวความคิดเดิมคือ ความมั่นคงของรัฐซึ่งขึ้นในยุคศตวรรษที่ 17 บนพื้นฐานของมุมมองว่า รัฐควรเป็นผู้ปกครองและผูกขาดเรื่องของสิทธิและวิธีการต่าง ๆ ในการปกป้องประชาชนของตน หากแต่ในโลกยุคศตวรรษที่ 21 นี้ ประเด็นเรื่องความมั่นคงของรัฐและอำนาจรัฐมีความซับซ้อนมากขึ้น อาจพบว่าในบางประเทศ รัฐอาจล้มเหลวในการปกป้องดูแลความมั่นคงของประชาชนของตน หรือบางครั้ง รัฐก็กลายเป็นภัยคุกคามประชาชนในประเทศของตนเสียเอง จึงทำให้กรอบเรื่องของความมั่นคงเริ่มเน้นจุดศูนย์กลางที่ประชาชนแทนรัฐบนพื้นฐานของความเชื่อที่ว่า “ความมั่นคงของมนุษย์จะส่งเสริมเต็มเต็มให้แก่ความมั่นคงของรัฐ สนับสนุนสิทธิมนุษยชนและทำให้การพัฒนาอย่างมีความเข้มแข็งมากขึ้น” (Human security complements state security, enhances human rights, and strengthen human development) โดยเน้นความสำคัญขององค์ประกอบรวม 4 มิติ ดังต่อไปนี้

มิติที่หนึ่ง หมายถึง ประชาชนเป็นจุดศูนย์กลาง คือ เน้นระดับปัจเจกบุคคลและชุมชน มากกว่าเป็นเรื่องของรัฐ โดยเน้นการป้องกันภัยคุกคามต่างๆ อันอาจจะเกิดกับชุมชน/บุคคล

มิติที่สอง หมายถึง ภัยคุกคามความมั่นคงของมนุษย์ในทุกรูปแบบ เช่น ด้านสิ่งแวดล้อม การก่อการร้ายสากล โรคภัยร้ายแรง หรือการกดขี่ข่มเหง

มิติที่สาม หมายถึง บทบาทของผู้มีส่วนร่วมมีความหลากหลายมากขึ้นไม่จำกัดแต่ภาครัฐ เช่น องค์กรข้ามชาติ NGO ประชาสังคมต่าง ๆ ที่มีส่วนขับเคลื่อนความมั่นคงของมนุษย์

มิติที่สี่ หมายถึง การสนับสนุนซึ่งการได้มาซึ่งอำนาจแก่กลุ่มประชาชนและชุมชน

ทั้งนี้ จากข้อมูลของศูนย์วิจัยการพัฒนาแห่งโลก คือ GDRC (The Global Development Research Centre) 2006 ได้นำเสนอการเปรียบเทียบตารางการให้คำจำกัดความของคำว่าความมั่นคงของมนุษย์ไว้ รายละเอียดดังต่อไปนี้

ตารางที่ 1 การเปรียบเทียบคำจำกัดความของคำว่า “ความมั่นคงของมนุษย์” โดยคณะกรรมการความมั่นคงของมนุษย์

ผู้ให้คำจำกัดความ	เป้าหมายอ้างอิง	คำนิยามหลัก	ลักษณะของการคุกคาม	ตัวการของความไม่มั่นคง
1. โคฟี อันนัน (Kofi Annun)	ปัจเจกบุคคล	“การพัฒนาทางเศรษฐกิจ ความยุติธรรมทางสังคม การปกป้องสิ่งแวดล้อม กระบวนการแห่งประชาธิปไตย การปลดอาวุธ และการเคารพสิทธิมนุษยชนและกฎแห่งกฎหมาย”	ความรุนแรงภายใน การใช้อาวุธนิวเคลียร์ การทำลายล้าง หมู่ การกดขี่ การจู่โจม สิทธิมนุษยชน การเนรเทศ ประชาชนในวงกว้าง การก่อการร้ายสากล โรคAIDS การลักลอบขายยาเสพติดและอาวุธ ภัยพิบัติทางสิ่งแวดล้อม	รัฐ, ปัจเจกบุคคล, ธรรมชาติ, สิ่งแวดล้อม
2. ซาดาโกะ โอคาตะ (Sadako Ogata)	ปัจเจกบุคคล	1. ความสามารถของรัฐและประชาชนในการป้องกันและแก้ไขความขัดแย้งด้วยวิธีสันติวิธีหรือไม่ใช้ความรุนแรงหลังจากความขัดแย้งยุติลง ความสามารถในการพยายามไกล่เกลี่ยรอมชอมกรณีความขัดแย้งอย่างมีประสิทธิภาพ 2. ประชาชนควรสนับสนุนสิทธิและหน้าที่ทั้งปวง/โดยไม่เลือกปฏิบัติซึ่งรวมทั้งสิทธิทางมนุษย์ การเมือง สังคม เศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่ระบุโดยรัฐแห่งตน 3. การเป็นส่วนหนึ่งทางสังคมหรือการมีโอกาสเท่าเทียมกันในการมีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดนโยบายทางการเมือง สังคมและเศรษฐกิจ รวมทั้งการได้รับผลประโยชน์อย่างเท่าเทียมจากนโยบายดังกล่าว 4. การสร้างและได้รับการยอมรับของกฎแห่งกฎหมายและการเป็นอิสระของระบบยุติธรรม ปัจเจกบุคคลแต่ละคนในสังคมควรมีสติหน้าที่ที่เหมือนกันและขึ้นอยู่กับกฎกติกาหรือกฎระเบียบเดียวกันในสังคม	การเมือง การทหาร สังคม เศรษฐกิจ สิ่งแวดล้อม Landmines (หุ้มนระเบิด) การแจกกระจายอาวุธมือ การลักลอบซื้อขายยาเสพติด การแพร่ของโรคHIV/AIDs	ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม รัฐ ปัจเจกบุคคล กบฏ อาชญากรสากล หรือข้าม-ประเทศ

ผู้ให้คำ จำกัดความ	เป้าหมาย อ้างอิง	ค่านิยมหลัก	ลักษณะของ การคุกคาม	ตัวการของ ความไม่มั่นคง
3. Ramesh Thakur แห่ง มหาวิทยาลัย สหประชาชาติ	ชุมชน	ความมั่นคงของมนุษย์หมายถึงคุณภาพ ชีวิตของประชาชนในสังคมหนึ่งหรือ ชุมชนหนึ่งองค์ประกอบหลักของความ มั่นคงของมนุษย์คือสิทธิมนุษยชน	อะไรก็ตามที่ลดคุณภาพของ ชีวิตลง อาทิ ความกดดันทาง ประชากรศาสตร์ การลด โอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร ต่าง ๆ	รัฐ ปังเจก กลุ่มสังคม (กลุ่มโครงสร้าง หลักทางสังคม) โครงสร้าง ทางด้านการ บริหารจัดการ ตุลาการ ตำรวจ และทหาร ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม
4. โครงการพัฒนา แห่งสหประชาชาติ (UNDP)	ปังเจก บุคคล	ความปลอดภัยจากความหวาดกลัว จากความต้องการ	แบ่งได้ 7 ประเภท เศรษฐกิจ ได้แก่ความยากจน การไร้ที่อยู่อาศัย อาหาร ได้แก่ความหิวโหย สุขภาพ สาธารณสุขไม่ เพียงพอ โรคภัยไข้เจ็บ สิ่งแวดล้อม มลภาวะ ภัย ธรรมชาติ การกัดกร่อนหรือ หย่อนคุณภาพ บุคคล ความรุนแรง กายภาพ อาชญากรรม อุบัติเหตุ ชุมชน ได้แก่ การกดขี่โดย การเลือกปฏิบัติ การไม่หลอม รวมเชิงบูรณาการ การเมือง ได้แก่ การลิดรอน สิทธิ การทารุณกรรม การ ละเมิดสิทธิมนุษยชน	รัฐ ปังเจก ธรรมชาติ กลุ่มต่าง ๆ ทาง สังคม
5. เลขานุการ สหประชาชาติ Louis Frechette	ปังเจก บุคคล	อาหารที่เพียงพอสำหรับครอบครัว ที่พัก อาศัย สุขภาพดี การได้รับการศึกษา การ ปกป้องจากความรุนแรงทั้งจากน้ำมือ มนุษย์หรือธรรมชาติ และรัฐที่ไม่กดขี่ ประชาชน แต่ปกครองด้วยการยินยอม อย่างแท้จริงจากประชาชน	ความยากจน โรคภัย ความรุนแรง การกดขี่ทางการเมือง	รัฐ ธรรมชาติ และปังเจก

ผู้ให้คำ จำกัดความ	เป้าหมาย อ้างอิง	ค่านิยมหลัก	ลักษณะของ การคุกคาม	ตัวการของ ความไม่มั่นคง
6. Hans Van Ginkel and Edward Newman	ปัจเจก บุคคล	เกียรติภูมิแห่งมนุษย์	ความหวาดกลัว ความขัดแย้ง ความยากจน ความหิวโหย การถูกกลืนทางสังคมและ วัฒนธรรม	
7. รัฐบาลประเทศ แคนาดา	ปัจเจก บุคคล	การปลดปล่อยจากภัยคุกคามสิทธิ มนุษยชนของประชาชน ความปลอดภัย การมีชีวิต	การลักลอบขนอาวุธมือ ช่องว่างรายได้ระหว่าง ประเทศที่ร่ำรวยและประเทศ ที่ยากจน ความขัดแย้ง ภายในประเทศ ความล้มเหลว ของรัฐ อาชญากรรมข้ามชาติ การแจกจ่ายอาวุธทำลายล้าง สูง ความขัดแย้งทางศาสนา และชาติพันธุ์ การทำลาย คุณภาพ สิ่งแวดล้อม การเติบโตของ ประชากร ความขัดแย้งทาง ชาติพันธุ์ และการอพยพ การ กดขี่ของรัฐ การวางหลุม ระเบิด การทารุณเด็ก สภาพ เศรษฐกิจต่ำกว่ามาตรฐานการ พัฒนาระบบการค้าสากลแบบ กีดกันทางการค้าที่ไม่มั่นคง อาชญากรรม การค้ายาเสพติด การก่อการร้าย นโยบาย ต่างประเทศ ควรเน้นใน ประเด็นด้านความรุนแรงทั้ง ในระดับการเมือง บุคคลและ ชุมชน	รัฐ กบฏ ผู้ลักลอบ ยาเสพติด อาวุธ
8. เครือข่ายความ มั่นคงของมนุษย์	ปัจเจก บุคคล	อิสรภาพจากภัยคุกคามในสังคมต่อความ ปลอดภัยและภัยคุกคามสิทธิมนุษยชน	ภัยคุกคามที่เกี่ยวข้องกับปัจจัย ทางด้านเศรษฐกิจ อาหาร สุขภาพ สิ่งแวดล้อม รวมถึง ประเด็นในด้านยาเสพติด การ ก่อการร้าย อาชญากรรม การ วางระเบิด และความรุนแรง ด้านเพศสภาพ	รัฐ กบฏ

ผู้ให้คำ จำกัดความ	เป้าหมาย อ้างอิง	ค่านิยมหลัก	ลักษณะของ การคุกคาม	ตัวการของ ความไม่มั่นคง
9. รัฐบาลของ ญี่ปุ่น	ปัจเจก บุคคล	เกียรติภูมิแห่งมนุษย์ รวมถึงอิสรภาพจาก ความหวาดกลัวและความต้องการ ลักษณะสองประการมีความสำคัญเท่า เทียมกัน	ภัยคุกคามทั้งหมดต่อชีวิต มนุษย์ การมีชีวิตและ เกียรติภูมิมนุษย์รวมทั้งความ ยากจน การทำลาย สิ่งแวดล้อม ยาเสพติด อาชญากรรมข้ามชาติ โรคติดต่อเช่น HIV/AIDs การไหลบ่าของผู้อพยพข้าม ดินแดนและหลุมระเบิด	รัฐบาล ขบถ ผู้ลักลอบขน ยาเสพติด และอาวุธ
10. Kanti Bajpai	ปัจเจก บุคคล	ความปลอดภัยของปัจเจก รวมถึง อิสรภาพ	ความรุนแรงทางตรงเช่น ความรุนแรงในการสังหาร การทำให้พิการ การดูหมิ่น เหยียดหยาม การวิวาทสากล การใช้อาวุธกำลังทำลายล้าง สูง ความรุนแรงทางอ้อม เช่น การขาดแคลน โรคภัย ภัยพิบัติธรรมชาติและจาก ฝีมือมนุษย์ การต่ำกว่าการ พัฒนา (Underdevelopment) การเนรเทศประชากร การเสื่อมของสิ่งแวดล้อม	รัฐ และผู้มี บทบาทที่ไม่ สังกัดกับรัฐ (non-state actors) ทรัพยากรด้าน โครงสร้าง เช่น โครงสร้าง ความสัมพันธ์ ด้านอำนาจ จาก ระดับครอบครัว ขึ้นสู่ระดับ เศรษฐกิจโลก
11. Lincoln Chen	ปัจเจก บุคคล	การอยู่รอดของมนุษย์ ความเป็นอยู่ที่อันดี และอิสรภาพ	ความยากจน สงคราม ความ ขัดแย้ง การกดขี่ สิทธิมนุษยชน	รัฐ ปัจเจก สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ
12. David Oraham Nana K. Poku	ปัจเจก บุคคล	การตระหนักรู้ ความต้องการพื้นฐาน การปกป้อง สิทธิมนุษยชน		
13. Anne Hammerstad	ปัจเจก บุคคล	อิสรภาพและเกียรติภูมิมนุษย์	เงื่อนไขทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม	
14. Gary King & Christopher Murray	ปัจเจก บุคคล	จำนวนปีของชีวิตในอนาคต นอกเส้น แบ่งความยากจนในรูปแบบต่าง ๆ การมี ชีวิตอยู่อย่างได้มาตรฐานของความ เป็นอยู่อันดี และมีมาตรการการวัดความ เป็นอยู่อันดี อาทิ รายได้ สุขภาพ การศึกษา ประชาธิปไตย และอิสรภาพ	ความเสี่ยงที่มนุษย์ต้องอยู่ ภายใต้เส้นแบ่งความยากจน การกดขี่ความยากจน อาชญากรรม ความขัดแย้ง ทางทหาร โรคภัยและปัญหา สุขภาพ การโอนถ่ายอำนาจ	รัฐ ปัจเจก โรคภัย สิ่งแวดล้อม ระบบเศรษฐกิจ โลก ทหาร

ผู้ให้คำ จำกัดความ	เป้าหมาย อ้างอิง	คำนิยามหลัก	ลักษณะของ การคุกคาม	ตัวการของ ความไม่มั่นคง
		ทางการเมือง	รัฐบาลไม่เน้นสันติวิธี กัก กักจับพลันทางธรรมชาติ การเปลี่ยนแปลงทาง สิ่งแวดล้อมในระยะยาว วิกฤตเศรษฐกิจ	
15. Jennifer Learning	ปัจเจก บุคคล	การมีทรัพยากรพื้นฐานทั้งทางด้านวัตถุ และด้านจิต ปัจจัยนำเข้าพื้นฐาน ในการ สร้างเสถียรภาพและความเป็นอยู่อันดี	ภัยคุกคามในระดับการอยู่ รอดและความต้องการด้าน จิตวิทยาและการป้องกัน การอพยพของประชากร ความไม่เท่าเทียมกันทางพล วัตร มาตรฐานความเป็นอยู่ที่ ต่ำกว่ามาตรฐาน สงคราม	รัฐ ปัจเจก สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ
16. Global Environment Change and Human Security Project	ปัจเจก บุคคล	ทางเลือกที่จำเป็นในการยุติระดับ ความรุนแรงหรือปรับเข้ากับภัยคุกคาม ต่อสิทธิด้านสังคมสิ่งแวดล้อมและสิทธิ มนุษยชนความสามารถและ โอกาส		รัฐ ปัจเจก สิ่งแวดล้อม ธรรมชาติ
17. George Mclean	ปัจเจก บุคคล	ความมั่นคงของมนุษย์ในด้านสิ่งแวดล้อม ระดับบุคคลและชุมชน	ความรุนแรงแบบไร้ โครงสร้าง การขาดแคลนทาง สิ่งแวดล้อม การอพยพของ กลุ่ม	ปัจเจก รัฐ
18. Caroline Thomas	ปัจเจก บุคคล	ความเพียงพอทางด้านวัตถุ อาหาร ที่พัก อาศัย การศึกษาและสาธารณสุข การมี ส่วนร่วมทางการเมือง การเป็นตัวแทน ความต้องการพื้นฐานได้รับการ ตอบสนองและเกียรติภูมิแห่งมนุษย์ ได้รับการส่งเสริม ทั้งมีส่วนร่วมในชุมชน	ความขาดแคลนทางด้านวัตถุ การกดขี่ ลิดรอนสิทธิ การขาดการมีส่วนร่วม การขาดการเป็นตัวแทนใน ระดับที่พอเพียง	ปัจเจก รัฐ
19. ความรุนแรง ทางโครงสร้าง (Structural violence)	กลุ่มทาง สังคม ประเทศ พัฒนาน้อย กว่า	การจำกัดความไม่เท่าเทียมกันในทุก รูปแบบ ด้วยองค์ประกอบที่สำคัญ 4 มิติ คือ ความต้องการในการมีชีวิตอยู่รอด ความต้องการด้านความเป็นอยู่อันดี ความต้องการด้านอัตลักษณ์ และความ ต้องการ อิสรภาพ	การแจกจ่ายแบบไม่เท่า เทียมกันในทุกรูปแบบ อาทิ การจัดตำแหน่งลดหลั่นทาง อำนาจแบบเส้นตรง จักรวรรดินิยม การกดขี่ ลิดรอน สหสัมพันธ์ระหว่าง ตำแหน่งและศูนย์กลาง ความ สอดคล้องระหว่างระบบ	รัฐ สถาบัน ภายในรัฐ กลุ่มทางสังคม กิจกรรมด้าน- อุตสาหกรรม ระบบ/ กระบวนการ ทางพาณิชย์ นิยม

ผู้ให้คำ จำกัดความ	เป้าหมาย อ้างอิง	ค่านิยมหลัก	ลักษณะของ การคุกคาม	ตัวการของ ความไม่มั่นคง
20. ความรุนแรง ทางวัฒนธรรม (Cultural Violence)	สังคม	การจำกัดความไม่เท่าเทียมกัน การ ต่อต้านความรุนแรงไทยไม่ให้สิทธิกับ การใช้ความรุนแรงทุกรูปแบบ	ค่านิยมทางสังคม สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรม อุดมการณ์ ชาตินิยม ภาษาศิลปะ ศาสตร์แบบพิสูจนได้ วิทยาศาสตร์	รัฐ กลุ่มทางสังคม

จากตารางที่ 1 ความหมายของคำว่าความมั่นคงของมนุษย์นั้น นอกจากจะเน้นในเรื่องความมั่นคง
ของรัฐแล้ว หัวใจสำคัญยังเป็นเรื่องของความมั่นคงในระดับปัจเจกบุคคลซึ่งมีค่านิยมหลักที่แนวคิด 3 ประการ
คือ “ความปลอดภัย ความเป็นอยู่อันดีและเกียรติภูมิแห่งมนุษย์” (Safety, Well-being, and Dignity of individual
human beings) เป็นสำคัญ

2.3.2 เป้าหมายและองค์ประกอบหลักของความมั่นคงของมนุษย์

คณะกรรมการด้านความมั่นคงของมนุษย์ หรือ The Commission on Human Security (CHS) ของหน่วยงานความมั่นคงของมนุษย์แห่งสหประชาชาติหรือ Human Security Unit (HSU) in the United Nation Office สำหรับการประสานงานด้านมนุษยชนหรือ The Office for Coordination of Humanitarian Affairs (OCHA) ได้รับการก่อตั้งขึ้นเมื่อเดือนกันยายน ค.ศ. 2004 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อรองรับการ
ประสานงานด้านความมั่นคงของมนุษย์เชิงบูรณาการในระดับนานาชาติ และแสดงให้เห็นถึงการเล็งเห็น
ความสำคัญงานด้านความมั่นคงของมนุษย์ในระดับสากลที่ต้องการปกป้องชีวิตมนุษย์ในวิถีทางที่ส่งเสริมเชิดชู
อิสรภาพ และการตอบสนองความต้องการของชีวิตมนุษย์ โดยเน้นการพัฒนาชีวิตมนุษย์และความมั่นคงของมนุษย์
ใน 3 แนวทางหลัก คือ

1. การปลอดพ้นจากความหวาดกลัวและความต้องการต่าง ๆ โดยรายงานของ UNDP ในปี
ค.ศ. 1994 ได้ระบุถึงภัยคุกคามของชีวิตมนุษย์ได้แก่ โรคภัยไข้เจ็บ ความหิวโหย การตกงาน
อาชญากรรม ความขัดแย้งทางสังคม การกดขี่ทางการเมือง รวมทั้งภัยอันตรายจากสภาพ
สิ่งแวดล้อม
2. อิสรภาพในการแสวงหาโอกาสในชีวิตปัจเจกบุคคลในสังคมทุกคนได้รับการรับรองว่าจะ
ได้รับอิสรภาพในการพัฒนาศักยภาพในชีวิตของตนได้อย่างเต็มความสามารถและสามารถ
แสวงหาทางเลือกต่าง ๆ ในชีวิตในอนาคตได้ด้วยตนเองและ
3. โอกาสที่เท่าเทียม ปัจเจกชนได้รับการรับรองว่ามีความเท่าเทียมกันในการได้รับโอกาสใน
ชีวิต อันพึงได้รับตามศักดิ์และสิทธิ อาทิ ได้รับการศึกษาขั้นมูลฐานและการบริการทางสังคมใน
รูปแบบต่างๆ

อนึ่ง องค์ประกอบที่สำคัญของความมั่นคงของมนุษย์ตามรายงานของ UNDP ที่ชื่อ Redefining Security: The Human Dimension ในปี 1994 มีสาระสำคัญ ดังต่อไปนี้

1. ความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ (Economic Security) หมายถึงการมีรายได้พื้นฐานโดยการทำงานหรือจากเครือข่ายความปลอดภัยทางสังคม
2. ความมั่นคงทางอาหาร หมายถึง การมีอาหารประทังชีวิต โดยการจัดหาผ่านการว่าจ้างรายได้และสินทรัพย์แห่งปัจเจกชน
3. ความมั่นคงด้านสุขภาพ หมายถึงการปลอดพ้นจากโรคร้ายไข้เจ็บหรือความเจ็บป่วยและการเข้าถึงการได้รับการรักษาพยาบาล
4. ความมั่นคงด้านสิ่งแวดล้อม หมายถึงการดำรงชีวิตอยู่ในแหล่งที่อยู่อาศัยที่มีสิ่งแวดล้อมเหมาะสมกับการอยู่อาศัยไม่ว่าเป็นแผ่นดิน สภาพภูมิอากาศ หรือแหล่งน้ำ
5. ความมั่นคงของบุคคล หมายถึง การที่ปัจเจกปลอดพ้นจากอาชญากรรมหรือความรุนแรง โดยเฉพาะกลุ่มสตรีและเยาวชนที่อาจเป็นเป้าหมายได้ง่ายกว่า
6. ความมั่นคงทางชุมชน หมายถึง เกียรติภูมิแห่งมนุษย์ทางวัฒนธรรมและสันติภาพของชุมชนที่ปัจเจกบุคคลอาศัยอยู่และเติบโต
7. ความมั่นคงทางการเมือง หมายถึง การปกป้องการละเมิดสิทธิมนุษยชน

ทั้งนี้ CHS เน้นย้ำถึงความสำคัญของการปกป้อง (Protection) และการให้อำนาจแก่ประชาชน (Empowerment) ซึ่งตามบริบทของความมั่นคงของมนุษย์หมายถึง 1) การปกป้อง (Protection) หมายถึง ปรักฐานกระบวนการและสถาบันต่าง ที่ทำหน้าที่ปกป้องประชาชนจากภัยคุกคามต่างๆ ในสังคมซึ่งมีลักษณะแห่งธรรมชาติของวิธีแพร่จากบนลงล่าง (Top to Down Approach) เช่น การปกครองโดยการขับเคลื่อนของรัฐ องค์การนานาชาติ องค์การประจําภูมิภาค ประชาสังคมและภาคเอกชน 2) การให้อำนาจหรือการได้มาซึ่งอำนาจ (Empowerment) มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาศักยภาพของปัจเจกชนและชุมชนในการดำเนินชีวิตตามเป้าหมายของตนเองหรือเลือกทางเลือกได้ด้วยตนเอง ที่สำคัญ ถึงแม้ว่าแนวคิดของความมั่นคงของมนุษย์จะเน้นประชาชนเป็นจุดศูนย์กลาง (People-centered) ในประเด็นด้านความปลอดภัย ความเป็นอยู่อันดีและเกียรติภูมิแห่งมนุษย์ของปัจเจกชนแล้ว ความมั่นคงของมนุษย์จะนำไปสู่ความมั่นคงในระดับชาติและระดับนานาชาติในลักษณะที่ความมั่นคงของมนุษย์เป็นพื้นฐานของความมั่นคงของชาติ อนึ่ง ความมั่นคงของชาติจะต้องเป็นมูลฐานสำคัญสำหรับความมั่นคงระดับนานาชาติ แนวคิดของความมั่นคง จึงมักจะได้รับการตีความที่เกี่ยวข้องกับประเด็นหลัก ดังต่อไปนี้

1. ความมั่นคงทางสุขภาพ ได้แก่ ความไม่เป็นโรคร้ายแรง ไม่เจ็บไข้ได้ป่วยถึงขั้นที่เป็นอุปสรรคต่อการประกอบอาชีพหรือการดำเนินชีวิตตามปกติ เป็นต้น
2. ความมั่นคงทางเศรษฐกิจ คือ มีช่องทางเลี้ยงชีพหรือมีรายได้เพียงพอแก่ความจำเป็นพื้นฐานของตนเองและครอบครัวอันประกอบด้วยปัจจัย 4 เป็นอย่างน้อย โดยไม่มีหนี้สินที่เป็นภาระเกินกำลังส่งคืน รวมทั้งมีหลักประกันความมั่นคงของรายได้ในอนาคตตามสมควร

3. **ความมั่นคงทางสังคม** ซึ่งรวมถึงความมั่นคงของครอบครัวและชุมชน ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การอยู่ร่วมกันอย่างปกติสุขในสังคม เป็นต้น
4. **ความมั่นคงทางการเมืองการปกครอง** ได้แก่ การมีสิทธิเสรีภาพเพียงพอ ไม่ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน มีความยุติธรรมเสมอภาคในสังคม ประเทศชาติมีความปลอดภัยจากการรุกรานหรือการทำให้แตกสลาย เป็นต้น
5. **ความมั่นคงทางทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม** คือ มีทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยอย่างต่อเนื่องต่อการประกอบอาชีพและการดำเนินชีวิต โดยไม่เกิดการเสื่อมโทรมจนเป็นปัญหาหรืออุปสรรคต่อความมั่นคงด้านอื่น ๆ

2.3.3 องค์การด้านความมั่นคงของมนุษย์และการพัฒนามนุษย์และความเคลื่อนไหวใน

ประเด็นการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์

ความมั่นคงมนุษย์ไม่ใช่เรื่องของวิชาการเท่านั้น ที่สำคัญยังเป็นเรื่องของ การเคลื่อนไหว เป็นระเบียบวาระทางการเมืองที่ถูกเสนอขึ้นจนกระทั่งกลายเป็นระเบียบวาระโลก เมื่อโลกทั้งโลก ไม่ว่าจะเป็นประเทศพัฒนาแล้วหรือกำลังพัฒนา เผชิญกับความไม่แน่นอน ภาวะที่ถูกนานาชาติคุกคาม การเคลื่อนไหวที่นี้มีองค์กรและองค์การต่างๆ ผลักดัน อาทิ มีการจัดตั้งคณะกรรมการระดับสูงของสหประชาชาติที่ ซึ่งใช้ชื่อในภาษาอังกฤษว่า Commission on Human Security ในปี 2544 โดยมีประธานร่วมคือ Prof. Amartya Sen เจ้าของรางวัลโนเบลด้านเศรษฐศาสตร์ในปี 2541 และ Mrs. Sadako Ugata อดีตข้าหลวงใหญ่ด้านผู้ลี้ภัยแห่งสหประชาชาติ ผลงานที่โดดเด่นของคณะกรรมการชุดนี้ คือ รายงานเรื่อง Human Security Now ซึ่งกำลังอยู่ในขั้นของการเผยแพร่ในระดับนานาชาติ และใช้ประกอบการเขียนรายงานสถานการณ์ความมั่นคงชุดนี้เป็นสำคัญ สำหรับองค์การที่ขับเคลื่อนประเด็นด้านความมั่นคงของมนุษย์นั้น มีหลายองค์กร ที่น่าสนใจและอยากหยิบยกเป็นตัวอย่างในรายงานฉบับนี้ได้แก่ องค์การว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป หรือ Organisation for Security and Cooperation in Europe – OSCE

OSCE พัฒนามาจากการประชุมว่าด้วยความมั่นคงและความร่วมมือในยุโรป

(Conference on Security and Cooperation in Europe – CSCE) ซึ่ง CSCE มิได้เป็นองค์การระหว่างประเทศตามกฎหมายระหว่างประเทศ แต่เป็นการประชุมแบบต่อเนื่อง (Series of Conferences) จัดการประชุมครั้งแรกขึ้นที่กรุงเฮลซิงกิ เมื่อปี 2518 หลังจากที่มีสหภาพโซเวียตยอมให้สหรัฐฯ และแคนาดา เข้าร่วมประชุมได้ แม้จะมีได้มีที่ตั้งทางภูมิศาสตร์อยู่ในยุโรปก็ตาม ที่สำคัญ OSCE ให้ความสำคัญกับการดำเนินงานใน 3 ด้าน ประการแรก คือ การส่งเสริมค่านิยมร่วมของประเทศสมาชิก ตลอดจนส่งเสริมประชาธิปไตยและประชาสังคมบนพื้นฐานของหลักเกณฑ์ทางกฎหมาย ประการที่สอง คือ การป้องกันการเกิดความขัดแย้งในระดับท้องถิ่นและเสริมสร้างเสถียรภาพในพื้นที่ที่ประสบวิกฤตการณ์ และประการสุดท้าย คือ การส่งเสริมระบบความมั่นคงร่วมกัน

ในการประชุมสุดยอดระดับหัวหน้ารัฐบาลที่กรุงบูดาเปสต์ ประเทศฮังการี เมื่อปี 2537 CSCE ได้เปลี่ยนชื่อเป็น OSCE และกลายเป็นองค์การถาวร สำหรับการประชุมครั้งแรกมีประเทศเข้าร่วมการประชุมทั้งสิ้น 33 ประเทศ ปัจจุบันมีประเทศสมาชิก 55 ประเทศ ได้แก่ แอลเบเนีย อันดอร์รา อาร์เมเนีย ออสเตรีย

อาเซอร์ไบจาน เบลารุส เบลเยียม บอสเนียและเฮอร์เซโกวีนา บัลแกเรีย แคนาดา โครเอเชีย ไชปรัส เดนมาร์ก เช็ก เอสโตเนีย ฟินแลนด์ ฝรั่งเศส จอร์เจีย เยอรมนี กรีซ วาติกัน ฮังการี ไอซ์แลนด์ ไอร์แลนด์ อิตาลี คาซัคสถาน คีร์กีซสถาน ลัตเวีย ลิทัวเนีย ลิกเตนสไตน์ ลิทัวเนีย ลักเซมเบิร์ก มาเซโดเนีย มอลตา มอลโดวา โมนาโก เนเธอร์แลนด์ นอร์เวย์ โปแลนด์ โปรตุเกส รัสเซีย โรมาเนีย ซานมารีโน เซอร์เบียและมอนเตเนโกร สโลวาเกีย สโลวีเนีย สเปน สวีเดน สวิตเซอร์แลนด์ ทาจิกิสถาน ตุรกี เดิรัคเมนีสถาน ยูเครน สหราชอาณาจักร สหรัฐอเมริกา และอุซเบกิสถาน นอกเหนือจากสมาชิก 55 ประเทศ OSCE ยังมีความร่วมมือด้านความมั่นคงกับประเทศ นอกกลุ่ม ซึ่งมีฐานะเป็นหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือ (Partner for Cooperation) ของ OSCE แบ่งออกเป็นประเทศหุ้นส่วนฯ ฝ่ายเอเชีย และฝ่ายเมดิเตอร์เรเนียน นอกจากนี้ ในการประชุมต่าง ๆ ของ OSCE ยังมีผู้แทนจากองค์การระหว่างประเทศ อาทิ สภายุโรป สภาแห่งรัฐบอลติก (Council of Baltic States) ธนาคารกลางยุโรป องค์การสหประชาชาติ องค์การว่าด้วยความมั่นคงแอตแลนติกเหนือหรือนาโต้ เข้าร่วมด้วย

สำหรับประเทศหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือฝ่ายเมดิเตอร์เรเนียน (Mediterranean Partners for Co-operation) ประกอบด้วย 6 ประเทศ ได้แก่ อัลจีเรีย อียิปต์ อิสราเอล จอร์แดน โมร็อกโก และตูนิเซีย ซึ่งเข้าเป็นประเทศหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือตั้งแต่ปี 2533 เป็นความร่วมมือในลักษณะพิเศษที่แตกต่างจากประเทศฝ่ายเอเชีย โดยเป็นความสัมพันธ์ที่เป็นผลจากบทบัญญัติเฮลซิงกิ ค.ศ.1975 ที่ได้ระบุให้ OSCE มีความร่วมมือทางด้านการเมืองและความมั่นคงกับประเทศในภูมิภาคดังกล่าว เนื่องจากมีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์ทางด้านการความมั่นคงของภูมิภาคยุโรปโดยรวม สำหรับประเทศหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือฝ่ายเอเชีย (Asian Partners for Co-operation) มี 5 ประเทศ ได้แก่ ญี่ปุ่น (2535) เกาหลีใต้ (2537) ไทย (2543) อัฟกานิสถาน (2546) และมองโกเลีย (2547) อาจกล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นมีระดับความร่วมมือสูงกว่าประเทศอื่น ๆ โดยสามารถเข้าร่วมในการประชุมของ OSCE ทุกระดับเท่าเทียมกับสมาชิก เนื่องจากที่ผ่านมา ญี่ปุ่นสนใจเข้าร่วมมีบทบาทในปัญหาด้านความมั่นคงกับยุโรปอย่างเต็มที่ตลอดมา อาทิ การเข้าร่วมในคณะติดตามทางการเมืองและ ผู้สังเกตการณ์การเลือกตั้งในบอสเนียตามข้อตกลงเดย์ตัน รวมทั้งการบริจาคเงินจำนวน 500 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ เพื่อช่วยเหลือในการฟื้นฟูเศรษฐกิจบอสเนีย ปัจจุบัน ญี่ปุ่นสนใจจะมีความร่วมมือกับ OSCE ในเอเชียกลาง เช่น ด้าน Border Control การแก้ไขปัญหาการค้ามนุษย์ ยาเสพติด รวมถึงการให้ความช่วยเหลืออัฟกานิสถาน

ที่ประชุม OSCE Permanent Council เมื่อวันที่ 2 ธันวาคม 2547 ได้พิจารณารับมองโกเลียเข้าเป็นประเทศสมาชิกหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือฝ่ายเอเชียของ OSCE มองโกเลียมีความสนใจและประสงค์จะเรียนรู้ประสบการณ์ของ OSCE ในเรื่องความมั่นคงด้านมิติมนุษย์ โดยเฉพาะเรื่องหลักนิติธรรม สิทธิมนุษยชน และสิ่งแวดล้อม ทั้งนี้ มองโกเลียได้เข้าร่วมการประชุม OSCE Ministerial Council ครั้งที่ 12 เมื่อวันที่ 5-7 ธันวาคม 2547 ด้วย ไทยเข้าเป็นประเทศหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือ เมื่อวันที่ 9 พฤศจิกายน 2543 เพื่อเรียนรู้ประสบการณ์เกี่ยวกับการดำเนินการด้านการเมืองและความมั่นคงของยุโรป เพื่อประโยชน์ในการส่งเสริมความร่วมมือในกรอบอาเซียนและ ARF ไทยสามารถเข้าถึงข้อมูลเอกสารทางการต่าง ๆ ของ OSCE และได้รับเชิญเข้าร่วมกิจกรรมต่าง ๆ ของ OSCE เช่น การประชุมระดับหัวหน้ารัฐบาล การประชุมระดับรัฐมนตรี การประชุมเพื่อทบทวนประเด็นที่อยู่ในความสนใจของ OSCE การเข้าร่วมในกิจกรรมภาคสนาม รวมทั้งการสัมมนาและการประชุมเฉพาะกิจของ OSCE ในหัวข้อที่ไทยมีความสนใจ เป็นต้นส่วนใหญ่เป็นไปในรูปของการเข้าร่วม

ประชุมที่สำคัญ ๆ ของ OSCE เช่น การประชุม Ministerial Council และการประชุม Economic Forum ซึ่งเป็นการประชุมหลักที่จัดขึ้นเป็นประจำทุกปี

นอกจากนี้ ไทยยังได้เข้าร่วมการประชุมและการสัมมนาอื่น ๆ ในหัวข้อที่ไทยมีความสนใจ เช่น การประชุมที่เกี่ยวกับ CSBMs การประชุมเกี่ยวกับมิติด้านมนุษย์ที่จัดโดย Office for Democratic Institution and Human Rights (ODIHR) ของ OSCE นอกจากนี้ ไทยได้ร่วมกับ OSCE เป็นเจ้าภาพจัดการประชุม OSCE-Thailand Conference on the Human Dimension of Security ระหว่างวันที่ 20-21 มิถุนายน 2545 ที่กรุงเทพฯ ซึ่งเป็นการประชุมใหญ่ครั้งแรกที่ไทยร่วมจัดกับ OSCE และครั้งที่สองที่ไทยได้ร่วมกับ OSCE เป็นเจ้าภาพจัดการประชุมสัมมนา Thailand Conference on Sharing of Experiences in Combating Trafficking in Human Beings: Opportunities for Cooperation เมื่อวันที่ 16-17 มิถุนายน 2548 ที่โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพฯ เพื่อส่งเสริมการหารือและแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาการค้ามนุษย์ระหว่างสองภูมิภาค รวมทั้งเพื่อเป็นการติดตามผลการประชุม Thailand-OSCE Conference เมื่อปี 2545 โดยได้เชิญผู้แทนจากประเทศสมาชิก OSCE 55 ประเทศ ประเทศหุ้นส่วนเพื่อความร่วมมือฝ่ายเอเชียและฝ่ายเมดิเตอร์เรเนียน 11 ประเทศ ประเทศสมาชิก ASEAN Regional Forum (ARF) 24 ประเทศ และผู้แทนจากองค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวข้องเข้าร่วมการประชุมด้วย และในวันที่ 25-26 เมษายน 2549 ไทยจะเป็นเจ้าภาพจัดการประชุม 2006 OSCE-Thailand Conference on “Challenges to Global Security: From Poverty to Pandemic” ที่โรงแรมดุสิตธานี กรุงเทพฯ

อาจกล่าวได้ว่า ในประเด็นเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งได้รับความสนใจในระดับนานาชาติ การที่ประเทศไทยได้แสดงท่าทีที่ชัดเจนเกี่ยวกับนโยบายต่างประเทศ ในการสนับสนุนความมั่นคงของมนุษย์ และได้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกในกลุ่มเครือข่ายความมั่นคงของมนุษย์ (Human Security Network) ด้วยการริเริ่มของประเทศแคนาดาและนอร์เวย์ในปี 2542 และอีก 13 ประเทศที่ได้รับเชิญให้เข้าร่วมเป็นภาคีสมาชิกของเครือข่ายดังกล่าวนี้ ได้ทำให้ชื่อเสียงของประเทศไทยดีขึ้นด้วยในสายตาของผู้ที่ต้องการเห็นสันติภาพที่น่าจะเกิดขึ้นจากหน่วยที่เล็กที่สุดของสังคม นั่นคือ ปัจเจกบุคคลเป็นลำดับแรก

สำหรับวัตถุประสงค์ของการดำเนินงานของ OSCE มีหลายประการ คือ

- เพื่อเสริมสร้างมาตรการความไว้วางใจ (Confidence Building Measures) ทางด้านความมั่นคง 3 ด้าน (Baskets) ได้แก่ ด้านการเมืองและการทหาร (Basket I) ด้านเศรษฐกิจและสิ่งแวดล้อม (Basket II) และด้านมนุษย์ (Basket III)

- เพื่อเป็นเวทีหารือและหาข้อยุติ / ระบุข้อพิพาทและข้อขัดแย้งต่างๆ ในยุโรป และควบคุมดูแลความมั่นคงโดยรวมของภูมิภาคเพื่อมิให้เกิดวิกฤตการณ์ที่ร้ายแรง โดย OSCE จะประสานงานอย่างใกล้ชิดกับนาโต้ สหภาพยุโรป และสหภาพยุโรปตะวันตก (Western European Union – WEU) ในการปฏิบัติการกิจต่าง ๆ เช่น การรักษาสันติภาพในบอสเนีย-เฮอร์เซโกวีนา ทั้งนี้การออกแถลงการณ์และข้อตัดสินใจในเรื่องต่าง ๆ ของ OSCE ต้องได้รับการสนับสนุนด้วย มติเป็นเอกฉันท์และมีผลเป็นข้อผูกมัดทางการเมือง สำหรับขอบเขตการดำเนินงานของ OSCE ถึงแม้ความสำคัญและขอบเขตในการดำเนินงานของ OSCE ในยุคหลังสงครามเย็นจะปรับเปลี่ยนไปจากช่วงสงครามเย็น แต่การดำเนินงานภายใต้วัตถุประสงค์ขององค์การเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกันทางด้านความมั่นคง 3 ด้าน (Three Baskets)

2.3.4 พัฒนาการความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย

พัฒนาการของคำนิยามของความมั่นคงของกรอบนานาชาติจากอดีตจนถึงปัจจุบันนั้นเป็นไปในทิศทางที่ดีและสอดคล้องกับธรรมชาติของมนุษย์ นั่นคือความพยายามที่จะอธิบายความมั่นคงในหลายมิติ (Multi-dimensional) ซึ่งครอบคลุมความต้องการพื้นฐานที่แท้จริงของมนุษย์ และในลักษณะของความมั่นคงองค์รวม (Holistic aspect of Security) ที่เริ่มจากหน่วยย่อยที่สุดของสังคมไปสู่หน่วยที่ใหญ่กว่าเป็นลำดับขั้นอย่างสมบูรณ์และต่อเนื่อง สำหรับแนวคิดทฤษฎีความมั่นคงของมนุษย์ตามกรอบแนวคิดของคนไทยนั้นเห็นได้ชัดว่ามีการพัฒนาการรากฐานของแนวคิดการส่งเสริมความกินอยู่อันดี (Well-being) ที่สะท้อนให้เห็นในหลักการการวางนโยบายของประเทศมาตั้งแต่อดีต ประเทศไทยนั้นเริ่มแปลงโฉมครั้งใหญ่ตั้งแต่สมัยรัชกาลที่ 4 เพื่อให้รอดพ้นจากการตกเป็นอาณานิคมและก้าวสู่ความศิวิไลซ์หรือการเป็นแบบตะวันตก (Westernization) พร้อมกับคงเอกลักษณ์ของตนไว้ การสร้างความเป็นเอกลักษณ์ของชาติหรือสิ่งที่เรียกว่า “ความเป็นไทย” ดำเนินไปพร้อมกับการปฏิรูปประเทศ ทั้งในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม การปรับเปลี่ยนนโยบายตามสถานการณ์ที่โหดผ่านสงครามโลก 2 ครั้งเข้าสู่เส้นทางของทุนนิยมจนในยุคศตวรรษที่ 21 นับว่ามีพัฒนาการของอุดมการณ์และแนวความคิดของความมั่นคงของมนุษย์ที่ปรับเปลี่ยนไปตามบริบทการเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็นสำคัญ

อนึ่ง การพัฒนาประเทศหลังช่วงวิกฤตการเงิน (2540-ปัจจุบัน) อาจกล่าวได้ว่า มีสาเหตุสำคัญมาจากการดำเนินนโยบายเสรีนิยมใหม่ โดยเฉพาะการเปิดเสรีทางการเงินโดยขาดความพร้อม จากวิกฤตนี้ก่อให้เกิดผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมต่อการพัฒนา กล่าวคือ เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการทบทวนการพัฒนาครั้งสำคัญ ซึ่งมีทั้งด้านการก้าวไปตามหนทางเสรีนิยมใหม่เช่นเคย และการที่หาทางออกใหม่ มีที่ควรกล่าวดังต่อไปนี้

1) การปฏิรูปทางการเมือง ที่สำคัญได้แก่ การประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2540 ซึ่งมีทั้งด้านยึดแนวคิดเสรีนิยมใหม่และด้านให้ความสำคัญแก่ชุมชน มีความพยายามทั้งด้านที่จะสร้างรัฐบาลที่เข้มแข็ง และการมีส่วนร่วมของประชาชน การให้ความสำคัญแก่การเมืองภาคประชาชนหรือภาคพลเรือนขึ้นมาคู่ขนานกับการเมืองของนักการเมือง การตั้งองค์กรอิสระเพื่อตรวจสอบการบริหารประเทศจำนวนหนึ่ง

2) การปฏิรูปทางด้านการปกครองคือการปฏิรูประบบราชการ ซึ่งในทางปฏิบัติ ทำให้มีกลไกปรับใช้ระบบทุนและธุรกิจการค้ามากขึ้น

3) การปฏิรูปทางธุรกิจที่สำคัญได้แก่การส่งเสริมการส่งออกตั้งแต่สินค้าอุตสาหกรรมใหญ่จนถึงสินค้า 1 ตำบล 1 ผลิตภัณฑ์ การส่งเสริมความสามารถในการแข่งขัน และการสร้างธรรมาภิบาลในบริษัท การปฏิรูปทางธุรกิจนี้จะกลายเป็นศูนย์กลางการปฏิรูปทางการศึกษาด้วย

4) การปฏิรูปทางสังคม การปฏิรูปทางสังคม ได้แก่ การจัดระเบียบทางสังคม ทำสงครามต่อต้านยาเสพติด ขจัดผู้มีอิทธิพล การขจัดความยากจน เข้าร่วมกลุ่มเครือข่ายความมั่นคงมนุษย์ปี 2542 การตั้งกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงมนุษย์ที่เน้นการพัฒนาที่ถือประชาชนเป็นศูนย์กลาง และ

5) การเฟื่องฟูของแนวคิดชุมชนเข้มแข็ง การพึ่งตนเองของชุมชน

ทั้งนี้ สุพรรณิ ไชยอำพร (2547, หน้า 74-76) แสดงความคิดเห็นไว้ว่า สำหรับแนวคิดพัฒนามนุษย์ในสังคมไทยในช่วงต้นไม่มีใครได้รับความสนใจอย่างจริงจังจากภาครัฐ ดังจะเห็นได้จากแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 1-6 ซึ่งให้ความสำคัญกับมนุษย์ก็เพียงเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาเศรษฐกิจ เครื่องชีวิตที่ใช้ในช่วงแผนดังกล่าวจึงมีลักษณะเป็นตัวเลขทางเศรษฐกิจเพื่อบ่งบอกความบกพร่องจึงมิได้มีการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์อย่างจริงจังมากนัก จวบจนกระทั่งโครงการการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP) ได้มุ่งรณรงค์การปลูกฝังแนวคิดแบบรักษาความเป็นท้องถิ่นและวิถีชีวิตของมนุษย์ทางสังคมโดยนำเสนอแนวคิดเรื่องความมั่นคงของมนุษย์ (Human Securities) ในปี ค.ศ. 1989 หรือ พ.ศ. 2532 ซึ่งถือเป็นส่วนหนึ่งของดัชนีสำหรับการพัฒนามนุษย์ ต่อมา องค์การสังคมเพื่อการพัฒนาแห่งชาติ (SID) ได้มีบทบาทนำแนวคิดดังกล่าวนำเสนอทั่วโลกโดยให้ความสำคัญกับการปกป้องคุ้มครองความเสี่ยงภัย ความอยู่รอดและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ โดยประเทศไทยได้รับแนวคิดด้านความมั่นคงภายใต้บริบทที่ไทยเป็นสมาชิกขององค์กรระดับโลก อาทิ องค์การการค้าโลก (WTO) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) เป็นสมาชิกเขตการค้าเสรีอาเซียน (ASEAN Free Trade Area) เป็นต้น จึงทำให้ไทยต้องติดตามกระแสการเปลี่ยนแปลงเพื่อปรับทิศทางในการพัฒนาเศรษฐกิจให้ยั่งยืน ทำให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ที่ดี

วิชัย รูปขำดี (2547) ระบุไว้ว่า จากการสำรวจรวบรวมเครื่องมือที่ใช้ตรวจสอบติดตามผลการพัฒนาตั้งแต่เริ่มใช้แผนพัฒนาประเทศของไทยในปี 2504 อาจแบ่งเครื่องมือออกเป็นสองลักษณะ คือ 1) เครื่องมือวัดหน่วยวิเคราะห์ระดับสาขาการพัฒนาด้านไปจนถึงภาพรวมของระดับประเทศ เช่น อัตราการขยายตัวทางเศรษฐกิจ การวัดขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศและการวัดการพัฒนาที่ยั่งยืนของประเทศไทย 2) เครื่องมือความสำคัญกับตัวมนุษย์และการพัฒนาสังคมซึ่งอาจใช้หน่วยวิเคราะห์ระดับบุคคลครัวเรือนหรือชุมชน ที่น่าสังเกตคือ หน่วยงานต่างๆ มักสร้างและพัฒนาเครื่องมือเอง แต่หลายหน่วยงานสร้างเครื่องมือขึ้นแต่ขาดการพัฒนาและนำไปใช้ประโยชน์อย่างต่อเนื่อง การสร้างเครื่องมือใหม่ๆ ส่วนใหญ่เป็นความพยายามในการบูรณาการตัวชี้วัดที่มีอยู่แล้วในมุมมองใหม่ๆ

สำหรับกระทรวงการพัฒนาและความมั่นคงของมนุษย์ (2546) ได้ให้ความหมายของความมั่นคงไว้ว่าหมายถึง การที่ประชาชนได้รับหลักประกันด้านสิทธิ ความปลอดภัย การตอบสนองต่อความจำเป็นพื้นฐานสามารถดำรงชีวิตในสังคมได้อย่างมีศักดิ์ศรีตลอดจนได้รับโอกาสเท่าเทียมกันในการพัฒนาศักยภาพของตนเองและได้ระบอบองค์ประกอบเกี่ยวกับการพัฒนาความมั่นคงของมนุษย์ไว้สี่ด้านหลัก คือ ด้านร่างกาย ด้านจิตใจ ด้านสติปัญญาและด้านการมีอาชีพ ต่อมาจึงได้เริ่มพัฒนาเครื่องมือการวัดความมั่นคงของมนุษย์อย่างต่อเนื่อง เป็นระบบและมีมาตรฐาน รายงานฉบับนี้จึงเป็นการรวบรวมข้อมูลทั้งระดับปฐมภูมิและทุติยภูมิจากหน่วยงานต่างๆ เพื่อสะท้อนให้เห็นสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยและเพิ่มประสิทธิภาพของการพัฒนาเครื่องมือในอนาคต

2.4 สาระสำคัญของรายงาน Human Security Now โดยคณะกรรมการด้านความมั่นคงของมนุษย์ปี ค.ศ. 2000

รายงานฉบับความมั่นคงของมนุษย์ฉบับปัจจุบันกาล หรือ Human Security Now นี้ นับว่าเป็นรายงานฉบับสำคัญ ที่จัดทำโดยคณะกรรมการด้านความมั่นคงของมนุษย์แห่งสหประชาชาติ หลังจากการก่อตั้ง

คณะกรรมการดูแลด้านความมั่นคงชุดนี้ขึ้นในปี ค.ศ. 2000 โดยได้รับเงินทุนสนับสนุนจากกระทรวงการต่างประเทศของญี่ปุ่น รัฐบาลประเทศสวีเดน ธนาคารโลกและมูลนิธิร็อกกี้เฟลเลอร์

สาระสำคัญของความมั่นคงของมนุษย์ยังเน้นการส่งเสริมการพัฒนามนุษย์โดยเน้นด้าน “ความเสี่ยงในภาวะวิกฤติ” (Downside Risks) ต่าง ๆ ที่รุมเร้าสังคมโลก โดยเฉพาะภาวะคุกคามการอยู่รอดและการมีชีวิตอยู่ด้วยศักดิ์ศรีและเกียรติภูมิแห่งมนุษย์ โดยเน้นกลยุทธ์ 2 ด้านควบคู่กันคือ การปกป้องและการให้อำนาจแก่ประชาชน (Protection and Empowerment for Human Security) การปกป้อง หมายถึง กลยุทธ์ต่าง ๆ ที่รัฐองค์กรสากล NGO และภาคเอกชนร่วมกันกำหนดขึ้นเพื่อปกป้องและป้องกันประชาชนจากการคุกคามในรูปแบบต่าง ๆ ในขณะที่การให้อำนาจนั้นทำให้ประชาชนสามารถรับมือกับปัญหาและสภาพเรื้อรังแค้นยากเข็ญต่าง ๆ ได้อย่างคล่องตัวมากขึ้น อาจกล่าวได้ว่า ความมั่นคงของมนุษย์นั้น เป็นเรื่องของกรณีเจตนาธรรมในการปกป้อง (Deliberately Protective) โดยตระหนักถึงภาวะที่ประชาชนและชุมชนถูกคุกคามอย่างรุนแรงลึกซึ้ง อาทิ วิกฤตเศรษฐกิจ ความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง ความขาดแคลนหรือยากจนเรื้อรัง การก่อการร้าย การแพร่ของโรค HIV/AIDs การขาดแคลนน้ำและการให้บริการด้านสาธารณสุข รวมทั้งผลกระทบจากดินแดนอื่นที่ห่างไกล ดังนั้น การจะปกป้องประชาชนจึงเปรียบเป็นสาระสำคัญประการแรกของงานความมั่นคงของมนุษย์ที่ต้องพยายามพัฒนาปทัสถาน กระบวนการและองค์กรทั้งในระดับชาติและระดับนานาชาติในการร่วมกันระบุปัญหาความไม่มั่นคงต่างๆ ของมนุษย์ (Insecurities) ที่เป็นเชิงระบบ มีความเป็นองค์รวมและป้องกันของโครงสร้างการป้องกันของสังคมหนึ่ง ๆ นอกจากนี้ ประเด็นสำคัญคือ การให้อำนาจ (Empowerment) กับประชาชน เพื่อให้มีศักยภาพในการร่วมขับเคลื่อนแก้ไขปัญหาดังกล่าว ในชีวิตประจำวัน เพื่อตนเองและชุมชนของตนเอง ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าประชาชนที่ได้รับอำนาจนั้น สามารถเรียกร้องการเคารพเกียรติภูมิแห่งมนุษย์เมื่อถูกละเมิด รวมทั้งสามารถสร้างโอกาสใหม่ๆ ในการทำงาน และตระหนักถึงปัญหาในระดับชุมชนและท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี ที่สำคัญ สามารถขับเคลื่อนกระบวนการด้านความมั่นคงของมนุษย์ได้เพื่อชุมชนของตน ดังนั้น การให้การศึกษาและการให้ข้อมูลจึงเป็นกุญแจสำคัญในการให้อำนาจกับประชาชนเพื่อที่สามารถวิเคราะห์ได้ตรงประเด็นปัญหาดังกล่าว ที่รุมเร้าในระดับกลุ่มได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ในรายงานฉบับนี้ จึงมุ่งเน้นการประยุกต์ แนวคิดของกลยุทธ์ทั้ง 2 ประการ คือ การปกป้องและการให้อำนาจทั้งในด้านการบริหารจัดการ ความขัดแย้งและในด้านการพัฒนา โดยศึกษาลักษณะแ่งมุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้งของความมั่นคงแห่งมนุษย์ อาทิ ความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงรวมทั้งสถานการณ์ภายหลังความขัดแย้ง (Post-Conflict Situations) ลักษณะแ่งมุมต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับความยากจนของความมั่นคงของมนุษย์ เช่น ความไร้เสถียรภาพทางเศรษฐกิจ สุขภาพที่เจ็บป่วย และการด้อยการศึกษา ขาดความรู้ รายละเอียดของประเด็นพิเศษรวม 4 ด้านของความมั่นคงของมนุษย์ มีดังต่อไปนี้

ตารางที่ 2 ประเด็นพิเศษ 4 ด้านของความมั่นคงของมนุษย์

ประเด็นหลัก	อธิบาย	แผนปฏิบัติ
1. ความหิวโหย (Hunger)	ประชากรทั่วโลกในประเทศกำลังพัฒนามากกว่า 800 ล้านคนและอย่างน้อยอีก 24 ล้านคนในประเทศพัฒนาแล้วและประเทศที่กำลังเปลี่ยนผ่านสู่การพัฒนาอาหารไม่เพียงพอและยังเผชิญกับปัญหาความหิวโหยในชีวิตประจำวัน ปัญหาทุพโภชนาการและความมั่นคงทางอาหาร เช่น มาตรฐานและกระบวนการจัดการอาหารที่เพียงพอต่อการเลี้ยงดูครอบครัวและชุมชนของตนเอง อันเนื่องมาจากการเสื่อมสภาพของดินและสภาพสิ่งแวดล้อมอื่น ๆ เช่น ความแห้งแล้ง เป็นต้น ในปี ค.ศ.2000 ประชาชนทางใต้ของประเทศซูดานกว่า 2.6 ล้านคนต้องการได้รับความช่วยเหลือด้านอาหารอย่างรีบด่วนจากปัญหาสงคราม ความขัดแย้งและการใช้ความรุนแรง ดังนั้น ความมั่นคงของมนุษย์จึงเน้นแผนที่ระยะสั้นและระยะยาว กล่าวคือ แผนปฏิบัติระยะสั้นนั้นต้องการกลยุทธ์เชิงประยุกต์ในการลำเลียงอาหารให้ประชากรกลุ่มเป้าหมายในพื้นที่ขาดแคลน แผนระยะยาวรวมทั้งแนวปฏิบัติการที่ริเริ่มสร้างสรรค์ในการสร้างศักยภาพกระบวนการผลิตและจำหน่ายอาหารในชุมชนที่ต้องสามารถแก้ปัญหาความขัดแย้งต่าง ๆ ในเชิงสันติวิธี	
2. แหล่งน้ำ (Water)	1 ใน 5 ของประชากรขาดการเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มที่ปลอดภัยและเกือบครึ่งหนึ่งของประชากรโลกที่ขาดการบริการด้านสุขอนามัย (Sanitation) ที่เพียงพอ ประชากรมากกว่า 1.7 ล้านคนตายทุกปีจากโรคภัยไข้เจ็บที่เกี่ยวข้องกับแหล่งน้ำและระบบสุขอนามัยที่ไม่ได้มาตรฐานและ 1 ใน 3 ของประชากรโลกที่อาศัยอยู่ในประเทศที่เผชิญกับปัญหาวิกฤตการขาดแคลนน้ำทั้งในระดับรุนแรงและระดับปานกลาง มีสตรียากจนจำนวนมากที่ต้องแบกภาระในการขนถ่ายน้ำจากแหล่งน้ำที่อยู่ห่างไกลกลับสู่บ้านและชุมชน นอกจากนี้ปัญหาการขาดแคลนน้ำและการเข้าถึงแหล่งน้ำได้สร้างความตึงเครียดทั้งในระดับประเทศและภายในชุมชนท้องถิ่นเอง รวมทั้งระหว่างประชาชนเมืองและชนบท ระหว่างชุมชนต้นน้ำและชุมชนท้ายน้ำ และระหว่างอุตสาหกรรมภาคต่าง ๆ ไม่ว่าจะเป็นภาคการเกษตร อุตสาหกรรมและครัวเรือน และยังคงรวมถึงความต้องการน้ำของมนุษย์และความต้องการในการรักษาสิ่งแวดล้อมด้วย 2. อนึ่งการขาดแคลนนี้นี้ไม่เพียงแต่เป็นเชิงปริมาณแต่เป็นในเรื่องของเชิงคุณภาพ ปริมาณน้ำกว่า 90% จากท่อน้ำทิ้งและอีก 70% จากของเสียภาคอุตสาหกรรมในประเทศกำลังพัฒนาไม่ได้รับการนำไปบำบัดให้กลับมาหมุนเวียนและนำมาใช้ใหม่ กว่าครึ่งหนึ่งของแม่น้ำสายหลักทั่วโลกต้องเผชิญกับปัญหามลภาวะจากท่อน้ำทิ้ง สารเคมีปนเปื้อน การรั่วซึมของสารปิโตรเคมีภัณฑ์และ	1. มีความจำเป็นอย่างมากที่ประเทศต่าง ๆ ในโลกต้องร่วมมือกันในการบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำเชิงสร้างสรรค์และเน้นสันติวิธี 2. ต้องตระหนักถึงปัญหาแหล่งน้ำว่าเป็นปัญหาระดับโลก ที่ชุมชนโลกควรให้ความสนใจอย่างจริงจังตามที่สหประชาชาติได้ประกาศให้ปี ค.ศ.2003 เป็นปี “น้ำดื่มสากล” (International Year of Freshwater) พร้อมกับประกาศพันธกิจและเป้าหมายในการพัฒนาการลดจำนวนประชากรทั่วโลกที่ไม่ได้รับการบริการและการเข้าถึงแหล่งน้ำดื่มที่

ประเด็นหลัก	อธิบาย	แผนปฏิบัติ
	เกษตรกรรม รวมทั้งสารพิษอื่น ๆ ทำให้การอุปโภคบริโภคสิ่ง ร่างกายในแม่น้ำหรือการซักผ้าในแหล่งน้ำเหล่านี้เป็นอันตรายที่ ควรระวังคือกลุ่มเด็ก จากสถิติระบุว่าเด็กกว่า 4,000 คนต่อวันตาย จากโรคภัยไข้เจ็บที่สามารถป้องกันได้โดยน้ำสะอาดและระบบ สุขาภิบาลที่ดีได้มาตรฐาน 3. น้ำจืดส่วนใหญ่ไม่ได้ใช้สำหรับการดื่มหรือระบบสุขอนามัย หากแต่ 70% ของปริมาณน้ำใช้สำหรับการเกษตรกรรมและ 40% ของอาหารทั้งหมดในโลกได้มาจากที่ดิน ผ่านระบบชลประทาน ซึ่งเติบโตอย่างเป็นปรากฏการณ์กว่า 60% ตั้งแต่ปี ค.ศ.1960 เป็น ต้นมา แต่การบริหารชลประทานแบบไร้ประสิทธิภาพทำให้ที่ดิน กว่า 20% กลายเป็นดินเค็มและยังสูญเสียปริมาณน้ำดี โดยการ ระเหยและการปล่อยให้น้ำดีกลายเป็นน้ำเสีย 4. ดังนั้น ปัญหาการขาดแคลนนํ้าดื่มจึงเป็นปัญหาวิกฤตและสร้าง ความตึงเครียดระหว่างประเทศในศตวรรษที่ 20 การใช้ปริมาณน้ำ เพิ่มขึ้นถึง 6 เท่า ซึ่งถือว่าเป็นอัตราที่สูงกว่าอัตราการเกิดของ ประชากรถึง 2 เท่า และแหล่งน้ำสากรกว่า 261 แห่งที่เสี่ยงดู ประชากรโลกกว่า 40% ประเทศ เช่น ตุรกีที่มีโครงการสร้างเขื่อน ขนาดใหญ่ที่แม่น้ำไทกริส-ยูเฟรติสก่อให้เกิดความตึงเครียดกับ ประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ท้ายแหล่งน้ำด้วย	ปลอดภัยลงครึ่งหนึ่ง 3. จากการคาดการณ์ในอีก 2- 3 ทศวรรษข้างหน้านี้ ประชากรโลกที่ขยายตัว ขึ้นจะบริโภคน้ำมากขึ้นใน อีก 20% ดังนั้น กระบวนการความมั่นคง ของมนุษย์จะต้องพึ่งเล็ง ถึงประเด็นเรื่องแหล่งน้ำ และน้ำดื่มด้วย
3. ประชากร (Population)	คาดการณ์ว่าจำนวนประชากรโลกจะเพิ่มขึ้นจาก 6.3 พันล้านในปี 2000 เป็น 8.9 พันล้านในปี 2050 หรือเทียบเท่ากับ 77 ล้านคนต่อปี และยังมีการคาดการณ์ว่าคนจะตายมากขึ้นด้วยการระบาดของโรค HIV/AIDs โครงสร้างประชากรจะเปลี่ยนในอนาคตคือ ครึ่งหนึ่งของ ประชากรที่เพิ่มขึ้นจะกระจุกตัวอยู่ใน 8 ประเทศ คือ อินเดีย ปากีสถาน บังกลาเทศ จีน ไนจีเรีย เอธิโอเปีย คองโก และสหรัฐอเมริกา อายุขัย เฉลี่ยของประชากรคาดว่าจะเพิ่มขึ้นอีก 10 ปี เป็น 37 ปี ในปี ค.ศ.2050 และในประเทศพัฒนาแล้ว 17 ประเทศจะเพิ่มขึ้นเป็น 50 ปี ส่วนอัตรา เจริญพันธุ์ในประเทศพัฒนาแล้วจะลดลงต่ำกว่าการมีบุตร 2.1 คนต่อ มารดา 1 คน จำนวนประชากรผู้สูงอายุหรือวัยชราหรือ 60 ปีขึ้นไปจะ มากขึ้นอีก 3 เท่าตัวจาก 606 ล้านคนในปี ค.ศ. 2000 เป็น 1.9 พันล้าน คนในปี ค.ศ. 2050 ส่วนในประเทศกำลังพัฒนาคาดว่าจำนวนผู้สูงอายุ จะเพิ่มขึ้นจาก 8 % ในปี 2000 เป็นเกือบ 20% ในปี ค.ศ.2050 อนึ่ง ในประเด็นของโครงสร้างประชากรที่เปลี่ยนไปนั้นมิผล สำคัญต่อความสามารถของประชากรในการเผชิญกับปัญหาความ ยากจน เช่นที่ทวีปแอฟริกา ในครอบครัวยุคหนึ่ง จะมีเด็กมากใน ครัวเรือนซึ่งส่งผลต่อความมั่นคงของครัวเรือน ส่วนในประเทศพัฒนา แล้ว จำนวนผู้สูงอายุจำนวนมากส่งผลกระทบต่อการใช้และการรับ	เนื่องจากจะมีกลุ่มประชากร ผู้สูงอายุเพิ่มขึ้น รัฐควร เตรียมการในการวางแผนกล ยุทธ์ที่เน้นการปกป้อง (Protection) และการให้อำนาจ (Empowerment) ที่เอื้อกับกลุ่ม ผู้สูงอายุ ทั้งในด้านสาธารณสุข การศึกษาและทรัพยากรที่ จำเป็นในการรองรับประชากร ในกลุ่มดังกล่าว

ประเด็นหลัก	อธิบาย	แผนปฏิบัติ
	บริการด้านสาธารณสุข และโครงการการปลดเกษียณ ในประเทศกำลังพัฒนา วิกฤต HIV/AIDs มีผลต่ออัตราประชากรในวัยทำงาน ซึ่งส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงในครัวเรือนด้วยกล่าวคือ จำนวนเด็กกำพร้าและครัวเรือนที่มีผู้หญิงเป็นหัวหน้าครอบครัวมีอัตราสูงขึ้นซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชุมชนและประเทศด้วย	
4. สิ่งแวดล้อม (Environment)	การเปลี่ยนแปลงทางสิ่งแวดล้อมส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของมนุษย์ซึ่งอยู่ภายใต้กรอบความเข้าใจในเรื่องแนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development) ซึ่งมีศูนย์กลางอยู่ที่สมดุลระหว่างความมั่นคงของมนุษย์และสิ่งแวดล้อม ในทวีปแอฟริกาและเอเชีย 75% ของประชากรยากจนอาศัยอยู่ในเขตชนบท ในประเทศกำลังพัฒนาประชากร 1.9 ล้านคนตายต่อปีจากการได้รับสารพิษในอากาศ และกว่า 500,000 คนตายจากการได้รับสารฆ่าเชื้อโรคไดออกไซด์ นอกจากมลภาวะทางอากาศแล้วยังเป็นเรื่องของการเสื่อมลงของพื้นดิน (Land Degradation) ไม่ว่าจะจากปัญหาดินเค็ม การกัดกร่อนจากการตัดไม้ทำลายป่าและภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรม นอกจากนี้ ระบบนิเวศน์ของโลกยังถูกกระทบจากการปล่อยควันพิษจากการเผาผลาญเชื้อเพลิงฟอสซิลซึ่งมีผลโดยตรงต่อการสะสมของก๊าซเรือนกระจกที่ห่อหุ้มโลกและกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงของชั้นบรรยากาศด้วย	รัฐบาลควรให้ความสำคัญกับแนวคิดของการพัฒนาอย่างยั่งยืนและการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อม (Environment Management) โดยระดมความร่วมมือจากภาคเอกชนและชุมชนอย่างในกรณีของกลุ่มประเทศโมแซมบิก นิการากัว เบอร์กินาฟาโซ ที่รัฐเปิดโอกาสกับภาคประชาชนโดยเฉพาะกลุ่มผู้ยากจนและชุมชนท้องถิ่น ได้มีโอกาสในการบริหารจัดการดูแลแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ อย่างมีประสิทธิภาพ การบริหารจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมโดยการเน้นการทำงานสอดคล้องประสานของแผนในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมกับการป้องกันภัยพิบัติทางธรรมชาติ (Disaster Prevention) และการเตรียมแนวทางป้องกันที่มีประสิทธิภาพภายใต้กรอบของการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในรายงานฉบับดังกล่าวยังแบ่งเป็นบทย่อย ๆ โดยแสดงถึงสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการงานด้านความมั่นคงของมนุษย์ ดังตารางที่ 3 - 4

ตารางที่ 3 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง (Conflict-Related Aspect of Human Security)

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/อรรถาธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
3.1 ประชากรที่เผชิญกับความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง (People caught up in violent conflict)	ในช่วงศตวรรษที่ 20 จำนวนประชากรกว่า 190 ล้านคนได้รับการประมาณการว่าถูกสังหารจากทั้งทางตรงและทางอ้อม อันเป็นผลมาจากความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรงที่สุดกว่า 25 เหตุการณ์ ภายใต้ความแตกต่างทางศาสนา การเมือง ชาติพันธุ์และความเหนือกว่าทางเชื้อชาติ (Racial Superiority) ในปี ค.ศ. 2001 มีความขัดแย้งที่ใช้อาวุธกว่า 24 สถานการณ์สำคัญส่วนใหญ่ในทวีปแอฟริกาซึ่งกว่า 11 สถานการณ์เป็นสถานการณ์ยืดเยื้อ	• การแข่งขันทางด้านดินแดนและทรัพยากร • การเปลี่ยนผ่านของสภาพเศรษฐกิจและการเมืองทั้งแบบฉับพลันและที่ยังรากลึก • ความไม่เท่าเทียมหรือเสมอภาคที่กว้างขวางขึ้นระหว่างประชาชนและชุมชน • การเพิ่มขึ้นของอาชญากรรม การฉ้อราษฎร์บังหลวงและกิจกรรมที่ผิดกฎหมายต่าง ๆ • ความไร้เสถียรภาพและความอ่อนแอของระบอบและสถาบันทางการเมือง • มรดกทางประวัติศาสตร์หรือการเมืองว่าด้วยอัตลักษณ์เช่น ลัทธิอาณานิคม	การเสนอแนะแผนปฏิบัติการในด้านความมั่นคงของมนุษย์รวม 5 นโยบายคือ 1. การบรรจุเอาความมั่นคงของมนุษย์เข้าเป็นวาระความมั่นคงแห่งชาติ 2. การส่งเสริมกิจกรรมด้านลัทธิมนุษยชน 3. การเคารพลัทธิมนุษยชนและกฎแห่งมนุษยชน 4. การปลดอาวุธของประชาชนและการต่อต้านอาชญากรรม 5. การป้องกันความขัดแย้งและการพัฒนาแห่งการเป็นพลเมือง (Citizenship)
3.2 การอพยพย้ายถิ่นของประชากร (People on the move)	ประเทศมากมายที่ต้องเผชิญปัญหาของการอพยพย้ายถิ่นฐานจากประเทศหนึ่งไปสู่ประเทศหนึ่งเช่น ในปี ค.ศ. 2000 สหรัฐฯ รับผิดชอบกว่า 35 ล้านคน รัสเซียกว่า 13 ล้านคน เยอรมนีกว่า 7 ล้านคน ฝรั่งเศสและยูเครนกว่า 6 ล้านคน แคนาดากว่า 5 ล้านคน ออสเตรเลียและ	ปัญหาการอพยพย้ายถิ่นส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของประเทศผู้รับเป็นอย่างมาก เพราะผู้อพยพมักมาจากประเทศที่ยากจนหรือประสบปัญหาวิกฤตในด้านต่าง ๆ เช่น ภาวะสงคราม หรือการลักลอบค้ามนุษย์ซึ่งอาจนำไปสู่ปัญหา	• การรองรับการอพยพย้ายถิ่นอย่างเป็นระบบ มีระเบียบและปลอดภัย รวมทั้งการกระจายภาระในการรองรับประชากรกลุ่มดังกล่าวระหว่างประเทศ • ส่งเสริมการพัฒนาปทัสถานนานาชาติและ

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/อรรถาธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
	ปาเลสไตน์กว่า 4 ล้านคนต่อปี คาดการณ์ว่าปลายศตวรรษที่ 20 มีผู้อพยพกว่า 175 ล้านคนและกว่า 60% อพยพสู่ประเทศที่พัฒนาแล้ว (104ล้าน)และที่เหลือกว่า 71 ล้านคนอพยพ สู่ประเทศกำลังพัฒนา	สังคมอื่น ๆ ที่อาจตามมา เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาโรค HIV/AIDs ต่าง ๆ รวมทั้งความพยายามที่นานาชาติผลักดันให้เกิดกฎปฎิญญารองรับสิทธิมนุษยชนพื้นฐานของผู้อพยพย้ายถิ่น	ภูมิภาคสำหรับผู้อพยพย้ายถิ่นรวมทั้งสิทธิและกฎเกณฑ์ข้อบังคับต่าง ๆ ที่ผู้อพยพย้ายถิ่นพึงปฏิบัติ • ร่างแผนกลยุทธ์ในการต่อสู้กับปัญหาการลักลอบค้ามนุษย์และการลักลอบเข้าประเทศอย่างผิดกฎหมาย • ป้องกันการเหยียดสีผิว (Racism) และการละเมิดสิทธิมนุษยชน • การพัฒนารอบในระดับสถาบัน
3.3 การฟื้นฟูประเทศจากความขัดแย้งที่ใช้ความรุนแรง (Recovering from violent conflict)	การยุติการสู้รบและการระงับข้อพิพาทต่าง ๆ อาจไม่ได้หมายถึงสันติภาพและความมั่นคงของมนุษย์ ธนากร โลกระบุญมี โอกาสกว่าครึ่งที่ความขัดแย้งโดยใช้ความรุนแรงจะปะทุขึ้นอีก จึงสร้างความเสียหายหลายล้านดอลลาร์และการฟื้นฟูยังต้องการทรัพยากรในการฟื้นฟูมากขึ้นอีก ในต้นศตวรรษที่ 21 เกือบ 60 ประเทศที่มีข้อพิพาทส่วนใหญ่เป็นประเทศยากจน รัฐและสถาบันต้นคลอน ในหลาย ๆ ประเทศหลังสถานการณ์ความขัดแย้งที่ไม่ได้รับความช่วยเหลือในการฟื้นฟูประเทศจากนานาชาติ อาทิ อาร์เมเนีย อาเซอร์ไบจานและจอร์เจีย ในหลาย ๆ กรณีการฟื้นตัวนั้นยังคงเผชิญปัญหาความขัดแย้งที่คุกรุ่นอยู่และการใช้ความรุนแรงและอาชญากรรมก็ยังคงรุมเร้า	การให้ความช่วยเหลือในการฟื้นฟูประเทศภายหลังสถานการณ์วิกฤตแตกต่างกันตามกรณี เช่นในยูโกสลาเวีย การช่วยฟื้นฟูดำเนินอย่างต่อเนื่องหลายปีหลังสงครามสงบ ในแองโกลา ไนจีเรีย โซมาเลีย ความพยายามในการฟื้นฟูเป็นไปอย่างชะงักงันด้วยเหตุผลของบรรยากาศแห่งความไม่มั่นคงและความเฉื่อยชาไม่สนใจในการเมืองของประเทศและการจัดการในการแบ่งปันอำนาจยังเป็นไปได้ยากทำให้รูปแบบการฟื้นฟูต้องปรับเปลี่ยนไปเป็นกรณี ๆ จากการบรรเทาทุกข์จนถึงการฟื้นฟูปฏิสังขรณ์ในการสร้างเมืองใหม่ได้ แต่ทั้งนี้สถานการณ์ต้องสงบและ	• การจัดระเบียบทางการเมืองใหม่เพื่อป้องกันการใช้ความรุนแรง • ความขัดแย้งทำให้ความยากจนยิ่งแย่ลงไปด้วย ดังนั้นระบบต่าง ๆ ในการปกป้องทางสังคมและกลยุทธ์ต่าง ๆ จะต้องได้รับการกำหนด • การฟื้นฟูจากความขัดแย้งมักเกี่ยวพันกับการปรับตัวทางเศรษฐกิจอย่างจริงจังทั้งในระดับจุลภาคและมหภาค ดังนั้น การสร้างความเติบโตทางเศรษฐกิจที่เน้นความเท่าเทียมและรวมทุกภาคทั้งภาครัฐและประชาชนจึงเป็นเรื่องจำเป็นในการส่งเสริมสนับสนุนเสถียรภาพทางการเมืองและสังคม • การประกันความปลอดภัย

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/อรรถาธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
		มั่นคงก่อนที่จะฟื้นฟูและ สร้างเมืองใหม่ได้อันจะเป็น กุญแจการพัฒนาในลำดับ ต่อไป	ของสาธารณะ ● เน้นการรวมชมและการ อยู่ร่วมกัน ● สนับสนุนธรรมาภิบาล และการให้อำนาจแก่ ประชาชน

ตารางที่ 4 ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความยากจน

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/อรรถาธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
4.1 ความมั่นคงทาง เศรษฐกิจ อำนาจใน การเลือกโอกาส (Economic security “The Power to Choose among Opportunities)	ความยากจนและความมั่นคง ของมนุษย์มีความสัมพันธ์กัน 1 ใน 5 ของจำนวนประชากรโลก หรือประมาณ 1.2 พันล้านคน ประสบปัญหาความยากจน เรื้อรังโดยมีรายได้ต่ำกว่า 1 เหรียญสหรัฐต่อวันและเกือบ 2 ใน 3 ของประชากรกลุ่ม ดังกล่าวอาศัยอยู่ในทวีปเอเชีย และอีก 1 ใน 4 ในแอฟริกา โดยรวม ประชากรกว่า 2.8 พันล้านเป็นผู้ยากจนแบบเรื้อรัง และเผชิญปัญหาความไม่มั่นคง ของชีวิตประจำวันซึ่งเป็นตัว เลขที่ไม่เปลี่ยนแปลงมากนัก ตั้งแต่ปี ค.ศ. 1990 ประชากร ประมาณ 800 ล้านคนใน ประเทศกำลังพัฒนาและอีก 24 ล้านคนในประเทศพัฒนาแล้ว และในกลุ่มประเทศที่กำลังอยู่ ในช่วงเปลี่ยนผ่าน (Transition Economies) อดอยาก นอกจากนี้ในแต่ละปีตลอดช่วง ปี 1990 ภัยพิบัติได้คร่าชีวิต มนุษย์กว่า 80,000 คน ส่งผล	สถานการณ์ความไม่มั่นคง ด้านเศรษฐกิจส่งผลกระทบ ต่อความไม่มั่นคงของมนุษย์ รวม 3 ด้านหลักคือ ปัญหา การขาดแคลนทรัพยากรด้าน เศรษฐกิจ (Insufficient Economic Resources) กระแสเศรษฐกิจที่ขาด เสถียรภาพ (Unstable Economic Flows) และการ สูญเสียสินทรัพย์ (Asset Losses) นอกจากนี้ สถานการณ์วิกฤตใน 3 ลักษณะยังส่งผลกระทบด้าน ความมั่นคงของมนุษย์ด้วยคือ วิกฤตเศรษฐกิจ (รวมทั้งวิกฤต ด้านการเงิน วิกฤตด้านหนี้สิน วิกฤตการค้า) ภัยพิบัติทาง ธรรมชาติและความขัดแย้ง (Conflict) ปัจจัยสำคัญของการ เจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ จึงเป็นปัจจัยสำคัญในการลด ปัญหาความยากจนทางด้าน รายได้ (Income poverty) ดังนั้น หากอัตราการ	● การพัฒนากลยุทธ์ใน ระดับโลกที่สนับสนุน การเจริญเติบโตและการ พัฒนาอย่างยั่งยืนเพื่อ ต่อสู้กับปัญหาความ ยากจนควบคู่ไปกับการ ดำเนินแผนกลยุทธ์ใน การพัฒนาเศรษฐกิจ และ การปกป้องสังคม (Social Protection) ใน ระดับชาติ หนึ่ง การ ส่งเสริมการให้เงิน สนับสนุนเช่น การให้ เครดิตกับผู้รายย่อยที่ ยากจน (Micro Credits) เช่นในประเทศบังกลา เทศเป็นโครงการที่นำไป ความสนับสนุนเพื่อการ พัฒนาเศรษฐกิจในระดับ รากหญ้า ● ส่งเสริมสนับสนุนอัตรา การเจริญเติบโตที่เข้าถึง กลุ่มประชากรที่ยากจน เรื้อรัง (Extremely Poor) เนื่องจากความ

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/อธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
	กระทบกว่า 200 ล้านชีวิต คิดเป็นมูลค่ากว่า 63 พันล้านและเหตุการณ์การก่อวินาศกรรมตึกเวิลด์เทรดยังทำให้เศรษฐกิจโลกตกต่ำและพนักงานในภาคอุตสาหกรรมท่องเที่ยวและการเดินทางตกงานกว่า 10.5 ล้านคนในช่วงปี ค.ศ.2001 ในด้านการค้าพบว่า มาตรการกีดกันทางการค้าในประเทศพัฒนาแล้วหลายประเทศที่ขัดขวางการเข้าสู่ตลาดของประเทศกำลังพัฒนาที่สามารถขยายอัตราการเจริญเติบโตและเพิ่มการว่าจ้างแรงงานการส่งออกและโอกาสอื่น ๆ สำหรับประชากรที่ยากจนอย่างไรก็ตาม ในบางประเทศ เช่น จีน ได้รับผลประโยชน์มหาศาลจากการค้าระหว่างประเทศ คือ การส่งเสริมการลงทุน โดยตรงจากต่างประเทศทำให้มีการเติบโตอย่างรวดเร็วที่สุดในด้านการค้าและผลผลิตมวลรวมประชาชาติส่งผลให้ความยากจนลดลงอย่างรวดเร็ว	เจริญเติบโตของรายได้ประชาชาติต่อหัวโดยเฉลี่ยสามารถเพิ่มขึ้นได้ 3.6% ต่อปีก็จะทำให้เป้าหมายการพัฒนาสหัสวรรษ (Millennium Development Goal or MDG) สามารถบรรลุเป้าหมายในการลดประชากรที่มีรายได้น้อยกว่าจำนวน 1 เหรียญสหรัฐต่อวันลงครึ่งหนึ่ง ในด้านการค้าระหว่างประเทศประเทศใดก็ตามที่ดึงดูดนักลงทุนต่างชาติให้เข้าไปลงทุนในประเทศของตนจะสามารถเชื่อมโยงเศรษฐกิจระดับท้องถิ่นสู่เศรษฐกิจโลกได้ ถึงแม้ว่ากระแสการลงทุนตรงในประเทศกำลังพัฒนาลดลงประมาณ 150 พันล้านเหรียญสหรัฐ ต่อปีในช่วงปี ค.ศ.1990 เนื่องจากการชะลอตัวของเศรษฐกิจโลก แต่ผลของการลงทุนตรงจากต่างประเทศก็ยังเอื้อต่อการพัฒนาประเทศเจ้าบ้านซึ่งนอกจากจะลดปริมาณกระแสการช่วยเหลืออย่างเป็นทางการ (Official Aid flows) ลงแล้ว ยังสร้างความมั่นคงของการกระจายโอกาสและการสร้างผลิตภัณฑ์ที่มีมูลค่าเพิ่มที่ตอบสนองความต้องการของธุรกิจและผู้บริโภคท้องถิ่น ได้ดียิ่งขึ้นด้วยรวมทั้งการสร้างงาน การขยายตัวของการใช้จ่ายของภาค	มั่นคงของมนุษย์จะได้รับการพัฒนาหากประชากรที่ยากจนได้ผลประโยชน์จากการมีส่วนร่วมในด้านรายได้ จากการที่เศรษฐกิจของประเทศเติบโตเช่นประเทศไต้หวันและเกาหลี เมื่อรัฐมีความมั่นคงด้านรายได้ รัฐจะสามารถสนับสนุนในด้านการศึกษาและการบริการด้านสาธารณสุขให้กับภาคประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น ● สนับสนุนการดำรงชีวิตอยู่ภายใต้แนวคิดของการพัฒนาที่ยั่งยืนและอาชีพที่มีมูลค่าเพิ่ม ● ลดมาตรการกีดกันทางการค้าในกลุ่มประเทศพัฒนาแล้ว ● การส่งเสริมการลงทุนโดยตรงจากต่างประเทศ (Foreign Direct Investment) ซึ่งเป็นกลไกที่สำคัญสำหรับการกระจายโอกาส (Distribution of Opportunities) ที่ยุติธรรมขึ้นสู่ประเทศกำลังพัฒนาทั้งหลาย ทั้งนี้ประเทศเจ้าบ้านควรเร่งต่อสู้ปัญหาต่าง ๆ ที่เป็นอุปสรรคสำคัญใน

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/อรรถาธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
		ประชาชน การถ่ายโอนเทคโนโลยี	การดึงดูดนักลงทุนจากต่างประเทศ อาทิ ปัญหาอัตราผู้ว่างงาน ระบบกฎหมายที่ขาดประสิทธิภาพ ความไร้เสถียรภาพทางการเมือง การกำหนดกฎเกณฑ์มาตรการต่าง ๆ ทางการค้าที่ขาดความยืดหยุ่นคล่องตัวและไม่เอื้อกับการทำการค้า ● การส่งเสริมความเท่าเทียมและให้อำนาจกับผู้ประกอบการและคนทำงานรวมทั้งเร่งพัฒนาตลาดแรงงานสตรีควบคู่ไปด้วยอย่างจริงจัง ● ระบบการปกป้องสังคมต้องได้รับการดำเนินการเชิงกลยุทธ์ที่เกี่ยวข้องกับนโยบายการตลาดของประเทศด้วย
4.2 สุขภาพที่ดีกว่า (Better Health)	แม้ว่าในศตวรรษที่ 20 ประเด็นด้านสุขภาพจะประสบผลสำเร็จทั้งนี้อายุขัยเฉลี่ยของประชากรโลกคือ เกือบ 80 ปี ซึ่งเพิ่มขึ้นเป็น 2 เท่าของอายุขัยเฉลี่ยของศตวรรษที่ผ่านมา โดยมีปัจจัยส่งเสริมได้แก่ อาหาร การศึกษา น้ำสะอาด ความก้าวหน้าทางการแพทย์ รวมถึงด้านสังคมและการเมือง ซึ่งทำให้เกิดความรู้ใหม่ในเรื่องสิ่งที่ดีกว่าสำหรับมนุษย์ควรมีองค์ประกอบอะไรบ้าง อย่างไรก็ตาม เมื่อเข้าสู่ศตวรรษที่	กล่าวได้ว่าโรคภัยมีสาเหตุมาจากความยากจน ในขณะเดียวกัน โรคภัยเกี่ยวข้องกับความขัดแย้ง อาทิ การคุกคามที่เกี่ยวข้องกับความยากจน ความรุนแรงและวิกฤติการณ์ต่างๆ นอกจากนี้ในเรื่องของปัจจัยของการได้รับความรู้ เทคโนโลยี ทรัพยากร สังคม พฤติกรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อม จะมีผลต่อการมีสุขภาพที่ดีกว่าแล้วความมั่นคงทางด้านสุขภาพยังเกี่ยวข้องโดยตรง	● การสร้างความมั่นคงทางด้านสุขภาพแก่ประชาชนเปรียบเสมือนการทำหน้าที่ของตำรวจและการป้องกันอาชญากรรม ● การพึ่งพาและสร้างความร่วมมือในระดับโลกระหว่างสาธารณสุขและผู้นำของประเทศ ● แนวทางในการยึดคนเป็นศูนย์กลางในเรื่องของสุขภาพโลกจะต้องมุ่งเน้น 1) การสร้างยุทธศาสตร์ของการให้

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/บรรณาธิบาย	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
	21 กลับพบว่าประชากรเกือบครึ่งของประชากรโลกไม่สามารถมีสุขภาพที่สมบูรณ์แบบ โดยเฉพาะพวกรายงาน ชนกลุ่มน้อย และกลุ่มคนที่มักจะถูกกีดกันจากทางสังคมในเรื่องของสวัสดิการหรือสิทธิต่างๆ ที่ควรพึงมีพึงได้ อาทิ เด็ก สตรี คนชรา คนพิการ จะเป็นกลุ่มเสี่ยงต่อการเสียชีวิตมากกว่ากลุ่มอื่นๆ ตัวอย่างเช่น โรคเอดส์มักจะเกิดกับคนที่ยากจนที่สุดในภูมิภาคที่ยากจนที่สุดเช่นกัน หรือแม้ว่าในประเทศที่ร่ำรวย โรคเอดส์มักถูกคุกคามเข้าสู่กลุ่มคนจนและกลุ่มที่ถูกกีดกัน นอกจากนี้ องค์การอนามัยโลก (World Health Organization – WHO) ยังได้ประเมินไว้ว่า กว่า 40% ของผู้เสียชีวิตจำนวน 56 ล้านคนในแต่ละปีนั้น จริงๆ แล้ว สามารถหลีกเลี่ยงได้ โดยการได้รับความรู้ เทคโนโลยี และทรัพยากรที่จำเป็น เงื่อนไขทางสังคม พฤติกรรม เศรษฐกิจ และสิ่งแวดล้อมมีผลต่อการเสียชีวิตที่ไม่น่าจะเกิดขึ้นด้วย ถ้าป้องกันด้วยการมีพฤติกรรมเกี่ยวกับสุขภาพที่ดีกว่า เช่น หยุดสูบบุหรี่ รับประทานอาหารที่มีประโยชน์กว่านี้ ออกกำลังกายเพิ่มขึ้น และมีเพศสัมพันธ์ที่ปลอดภัย	กับความมั่นคงทางด้านการกล่าวคือ มุมมองจากด้านประวัติศาสตร์ ความชอบด้วยกฎหมายของผู้ปกครองประเทศจะขึ้นอยู่กับความสามารถในการป้องกันดูแลสุขภาพของประชาชนผ่านกระบวนการทางทหารและด้านอื่นๆ แต่เมื่อสิบปีที่ผ่านมา โดยเฉพาะในระหว่างยุคของสงครามเย็น ทำให้สุขภาพและความมั่นคงทางการทหารแยกจากกันและพัฒนาในทิศทางที่แตกต่างไปตามครรลองของวิถีทางทางการเมืองและเครือข่ายองค์การต่างๆ อีกทั้ง การปฏิบัติการทางการทหารเช่น สงคราม การเคลื่อนย้ายกำลังพล การพัฒนาการใช้อาวุธสงคราม เช่น เชื้อโรค ก่อให้เกิดทั้งการแพร่กระจายของโรค และความสูญเสียของชีวิตมนุษย์	อำนาจบุคคลและชุมชนที่สามารถรับผิดชอบต่อสุขภาพของตน เช่น การจัดตั้งประกันสุขภาพของชุมชน เพื่อให้ครอบครัวและกลุ่มคนในท้องถิ่นดำเนินยุทธศาสตร์ในการช่วยตนเองได้ ในขณะที่รัฐบาล และกลุ่มธุรกิจที่เกี่ยวข้องโดยตรงมีความสำคัญต่อยุทธศาสตร์นี้เช่นกัน โดยเฉพาะรัฐบาลเป็นผู้ที่อำนาจและหน้าที่ความรับผิดชอบต่อความมั่นคงด้านสุขภาพและของมนุษย์ และ 2) ยุทธศาสตร์การป้องกันจะต้องส่งเสริม 3 เสาหลักให้เกิดขึ้นในสังคม คือ ป้องกัน สอดส่อง และคาดการณ์การคุกคามทางด้านสุขภาพ ● ทุกประเทศควรสร้างระบบสาธารณสุขพื้นฐานแห่งชาติ ● การสร้างระบบฐานความรู้โลกและการใช้เทคโนโลยี ซึ่งรวมถึงการให้ความคุ้มครองทรัพย์สินทางปัญญาที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพ ● การต่อสู้กับโรคเอดส์ และโรคอื่นๆ ที่คุกคามต่อความมั่นคงของ

ประเด็นหลัก	ข้อเท็จจริง	ปัจจัย/บรรณานุกรม	แผนปฏิบัติการ/ ข้อเสนอแนะ
			มนุษย์เป็นภาระที่ เร่งด่วน

2.5 สถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทย: ประเด็นที่น่าห่วงใยพิเศษ

ในการเขียนรายงานสถานการณ์ความมั่นคงฉบับนี้มีการทบทวนวรรณกรรมจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ และทุติยภูมิและจากงานวิจัยที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงภาพการณ์ของความมั่นคงที่เกิดขึ้นในบริบทของไทย ในหลายประเด็น โดยเฉพาะประเด็นที่น่าห่วงใยพิเศษ (ดูคำนิยามได้จากบทที่หนึ่ง หน้า 1 – 10) จึงได้รวบรวม มาเพื่อการนำเสนอรวมสามประเด็นโดยสังเขป คือ สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน สถานการณ์ด้านสตรี คนพิการ คนชราและสถานการณ์สามจังหวัดชายแดนภาคใต้ รายละเอียดดังต่อไปนี้

2.5.1 สถานการณ์ด้านเด็กและเยาวชน ประเด็นเรื่องพฤติกรรมเสี่ยงของวัยรุ่น

องค์การสหประชาชาติ (UN, 2003) รายงานถึงขนาดของประชากรวัยรุ่นที่มีอายุอยู่ระหว่าง 10 - 19 ปีนั้น นับเป็นจำนวนถึง 1 ใน 5 ของประชากรโลกคือประมาณ 1.2 พันล้านคน และกว่าครึ่งนั้นมีฐานะยากจนและ 25% นั้นอยู่ในสถานภาพที่ยากจนมาก จากตัวเลข 1 ใน 3 ของสถิติกรณีผู้ติดเชื้อจากโรคทางเพศสัมพันธ์ในทุกปีกว่า 333 ล้านคนทั่วโลกและครึ่งหนึ่งของผู้ติดเชื้อ HIVS/AIDS นั้นมีอายุระหว่าง 15-24 ปี นอกจากนี้ ประเด็นด้านปัญหาความยากจน การตั้งครรภ์ก่อนวัยอันควร การติดเชื้อจากโรคทางเพศสัมพันธ์และเชื้อ HIV/AIDS ในกลุ่มวัยรุ่นนั้นเป็นประเด็นคุกคามการพัฒนาสังคมและประเทศในระดับโลกและควรเป็นวาระที่ทุกประเทศควรให้ความสนใจอย่างจริงจังและเร่งแก้ไขอย่างรีบด่วน ในกรณีของประเทศไทย ช่วงเกือบสามทศวรรษที่ผ่านมา กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2547) ระบุว่าทั้งภาครัฐและเอกชนได้ร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่างๆ ที่ป้องกันและแก้ปัญหาที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมทางเพศของวัยรุ่น ด้วยการให้คำปรึกษา แนะนำในด้านทักษะในการใช้ชีวิตในด้านต่างๆ (Life Skills) ให้แก่วัยรุ่นอย่างต่อเนื่อง อย่างไรก็ตามได้รายงานสถานการณ์ปัจจุบันและปัญหาของวัยรุ่นไทยว่า ในโลกยุคปัจจุบัน การใช้ชีวิตของประชากรในกลุ่มวัยรุ่นนั้นประสบกับวิกฤติการณ์ในหลายลักษณะจากการวิเคราะห์รูปแบบชีวิต ความรู้ ทักษะคิดของวัยรุ่นในด้านที่เกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้เทคโนโลยี ระบบครอบครัว ระบบการศึกษา รายละเอียดของปัญหาดังต่อไปนี้

ประเด็นที่หนึ่ง พบว่าระยะห่างของวัยรุ่นและครอบครัวนั้นมีความกว้างมากขึ้น (Distance between adolescents and their families has become wider) ทำให้วัยรุ่นนั้นใช้เวลาคุณภาพน้อยลงกับครอบครัว ส่งผลให้วัยรุ่นไม่ได้มีโอกาสในการใกล้ชิดสนิทสนมกับครอบครัวและไม่ได้รับการปลูกฝังทัศนคติด้านเพศและเพศสัมพันธ์ที่ถูกต้องเหมาะสม ดังนั้น วัยรุ่นจึงหาความรู้ในด้านเพศจากแหล่งข้อมูลอื่นๆ ที่อาจไม่ถูกต้อง เช่น เพื่อน หรือสื่อ

ประเด็นที่สอง วัยรุ่นมีการบริโภควัตถุนิยมสูงขึ้น ทั้งการใช้ของนำเข้าเช่น มือถือ เครื่องสำอาง คอมพิวเตอร์ การรับประทานอาหารจานด่วนและอาขายอมทำทุกอย่างเพื่อแลกกับเงินเช่น การมีเพศสัมพันธ์

ประเด็นที่สาม วัยรุ่นมีระดับความเชื่อและความศรัทธาในศาสนาน้อยลง วัยรุ่นห่างจากการเข้าวัด ทำบุญตักบาตร การฟังเทศน์ ปฏิบัติธรรมมากขึ้นอันเป็นผลมาจากการไม่สนใจในเรื่องของศีลธรรม จริยธรรม ทำให้ค่านิยมในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับศีลธรรม จริยธรรม เช่น การรักษาวลสงวนตัว การละเว้นจากการมีเพศสัมพันธ์ การตัดสินใจอย่างมีเหตุผล การให้คุณค่ากับความดีมากกว่าวัตถุสิ่งของนั้นลดความสำคัญลง

ประเด็นที่สี่ วัยรุ่นมีแนวโน้มในการยอมรับการมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร รวมถึงการมีคู่นอนหลายคนมากขึ้น และยังคงมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย ดังนั้นจึงอาจมีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการติดต่อโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เช่น กามโรค HIV/AIDS รวมทั้งการตั้งครรภ์แบบไม่พึงประสงค์

ประเด็นที่ห้า เนื่องจากวัยรุ่นใช้เวลาว่างในการสนทนาผ่านอินเทอร์เน็ตหรือเล่นเกมส์ อินเทอร์เน็ต ทำให้เพิ่มโอกาสและช่องทางในการที่วัยรุ่นจะเข้าถึงสื่อลามกอนาจารผ่านความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและอาจถูกชักจูงหรือกระตุ้นให้มีพฤติกรรมเสี่ยงต่อการมีเพศสัมพันธ์

ประเด็นที่หก วัยรุ่นปัจจุบันมีประสบการณ์ว่าด้วยเรื่องเพศสัมพันธ์เร็วขึ้น แต่ยังพร่องประสิทธิภาพในการป้องกัน ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงการขาดการมีวินัยในตนเองและขาดการควบคุมตนเอง (Lack of Self-discipline and Self-control) รวมถึงการขาดความรู้และทักษะในการวิเคราะห์พฤติกรรมเสี่ยงทางด้านเพศที่จำเป็น บ่อยครั้งพบว่า วัยรุ่นเพศหญิงนั้นมีเพศสัมพันธ์จากความไม่ตั้งใจ จึงขาดการป้องกัน

ประเด็นที่เจ็ดจากระบบการศึกษาและสภาพสังคมที่แข่งขันในปัจจุบันทำให้ผู้ปกครองนิยมส่งบุตรหลานไปเรียนในโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาที่มีชื่อเสียงในเมืองใหญ่ ส่งผลให้วัยรุ่นจำนวนไม่น้อยไม่ได้อาศัยอยู่กับบิดามารดา และต้องอาศัยอยู่ในหอพักทำให้มีแนวโน้มที่สูงขึ้นและมากขึ้นในการมีพฤติกรรมเสี่ยงทางด้านเพศสัมพันธ์ (Sexually Risky Behaviors)

ประเด็นสุดท้าย เนื่องจากวัยรุ่นส่วนใหญ่มีทัศนคติในเชิงลบต่อการบริการสาธารณสุขของรัฐ โดยเฉพาะการบริการของโรงพยาบาล ทำให้วัยรุ่นหันไปใช้บริการจากคลินิกเอกชนหรือคลินิกผิดกฎหมายต่าง ๆ

เว็บไซต์ของคลินิกกรีก (www.clinicrak.com, 2548) ระบุว่าวัยรุ่นไทย 663,290 คน เกี่ยวข้องกับยาเสพติดประเภทต่างๆ 41% ของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ม.1 - ม.3 เคยมีความคิดอยากตายหรืออยากฆ่าตัวตาย และโดยเฉลี่ยวัยรุ่นชายไทยมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกเมื่ออายุ 15 ปี และวัยรุ่นหญิงไทยในเมือง ร้อยละ 50 มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน นอกจากนี้ กองโรคเอดส์และกองกามโรคระบุว่า จำนวนผู้ป่วยโรคเอดส์และผู้ป่วยกามโรคที่มีอายุ 20-24 ปี มีมากกว่าร้อยละ 10 ของจำนวนผู้ป่วยทั้งสองโรคทั้งหมดซึ่งสามารถสะท้อนการขาดข้อมูลที่ถูกต้อง และบริหารด้านสุขภาพเฉพาะสำหรับวัยรุ่นที่มีประสิทธิภาพและยังชี้ให้เห็นแนวโน้มที่วัยรุ่นจะเผชิญปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้นอีกในอนาคตเพราะผลการสำรวจและวิจัยจำนวนมากพบว่าวัยรุ่นส่วนใหญ่มีเพศสัมพันธ์กับเพื่อนหรือคู่รักและไม่นิยมใช้ถุงยางอนามัยไม่ว่าจะเป็นการคุมกำเนิดหรือป้องกันการติดเชื้อ (Singh, Deirdre, Renee & Yvette, 2000)

จากรายงานของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2547) เกี่ยวกับสถานการณ์พฤติกรรมทางเพศของกลุ่มวัยรุ่น การสนับสนุนการปลูกฝังทักษะในชีวิตและกิจกรรมให้คำปรึกษาแก่กลุ่มวัยรุ่น (Situational Review of Adolescent Sexual Behavior, Life Skills Promotion and Counseling Services) ระบุว่า กิจกรรมหลักสามกิจกรรมที่ติดอันดับสูงสุดสามอันดับแรกในการใช้เวลาว่างของวัยรุ่นคือ 1) การพูดคุยหรือส่ง SMS ทางมือถือ 2) การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ และ 3) การใช้คอมพิวเตอร์ ทั้งนี้ บทวิเคราะห์ของหนังสือ Culture Jam: The Uncooling America (2002) กล่าวว่า การเสพติด ‘ความเร็ว’ เหมือนในฉากคอมพิวเตอร์หรือมัลติมีเดีย การคลิกเมาท์คอมพิวเตอร์นั้นทำให้วัยรุ่นยุคใหม่มีสมาธิสั้น เฝ้ารอการสัมผัสผลลัพธ์ในชีวิตจริงไม่ใคร่เป็นและต้องการความสำเร็จโดยปราศจากความพยายามเพราะในโลกแห่งความจริงนั้น เหตุการณ์ต่างๆ ในชีวิตไม่ได้ดำเนินไปอย่างรวดเร็วเหมือนในจอคอมพิวเตอร์

แพทย์หญิงอัมพร เบญจพลพิทักษ์ (2547) จากกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุขกล่าวว่า ปัจจุบันเทคโนโลยีได้เอื้ออำนวยให้วัยรุ่นที่มีความสนใจเรื่องเพศเป็นพื้นฐานนั้นทวีความรุนแรงและทำให้วัยรุ่นหาทางระบายออกโดยใช้ความทันสมัยของเทคโนโลยีโดยขาดความรู้เท่าถึงการกระทำเหล่านี้เป็นตัวเชื่อมไปสู่พฤติกรรมเพศในชีวิตจริงได้

จากการสำรวจข้อมูลผู้ใช้อินเทอร์เน็ตออนไลน์ของ NECTEC (2548) พบว่า ประชากรอายุต่ำกว่า 20 ปีใช้อินเทอร์เน็ตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 13 ในปี 2547 เป็น 21.2 ในปี 2548 โดยใช้เวลาเฉลี่ยสัปดาห์ละ 9.2 ชั่วโมงและพบว่าเว็บไซต์ที่เด็กและเยาวชนเข้าไปดูมากที่สุดกว่าร้อยละ 30 เป็นเว็บไซต์บันเทิงและอินเทอร์เน็ต ขณะที่สัดส่วนการเข้าเว็บเพื่อการศึกษาามีเพียงร้อยละ 2 ส่วนพฤติกรรมออนไลน์ของเด็กวัยรุ่นในกลุ่มอายุ 10 - 14 ปีเล่นเกมออนไลน์มากที่สุด คือร้อยละ 76.5 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 15-19 ปี ร้อยละ 71.6 และกลุ่มอายุ 20 - 29 ปี ร้อยละ 59.5 ตามลำดับ ปัญหาที่เกิดขึ้นต่อเนื่องคือ เด็กใช้เวลาเล่นเกมสั่นคึกจนทำให้สุขภาพทรุดโทรม การเรียนตกต่ำและมีปัญหากับผู้ปกครอง บางรายกลายเป็นเด็กเร่ร่อน มีปัญหาลักขโมยตกเป็นเครื่องมือของกลุ่มมิจฉาชีพและติดยาเสพติด บางรายมีลักษณะแยกตัว ขาดทักษะในการสื่อสารทางสังคม เก็บกด อารมณ์รุนแรงและมีพฤติกรรมก้าวร้าว มักใช้ความรุนแรงในการตัดสินใจแก้ปัญหา ที่ร้ายแรงคือ ผู้เล่นเกมหลายรายนัดพบเพื่อซื้อขายอาวุธที่ต่อสู้กันในเกมส์หรือและของรางวัลกันจนบางทีนำไปสู่การทำร้ายร่างกายซึ่งเข้าข่ายการก่อคดีอาชญากรรม ส่วนการซื้อขายแค้นเคแค้นนั้น เข้าข่ายผิดกฎหมายเนื่องจากเข้าข่ายเป็นการพนัน

นอกจากนี้ ทางด้านพฤติกรรมเสี่ยงทางด้านเพศสัมพันธ์ จากรายงานของกรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข (2547) พบว่า วัยรุ่นปัจจุบันยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นในจำนวนที่สนับสนุนการมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน (Premarital Sexual Activity) วัยรุ่นเพศชายมีทัศนคติแง่ลบในด้านเพศสัมพันธ์ เช่น ขอมรับการมีคู่นอนหลายคน (Multiple Partners) และการแสดงความรักในที่สาธารณะ และไม่เน้นประเด็นความเท่าเทียมในทางเพศสภาพ (Gender Equity) นั่นก็คือ การเลือกคู่สมรสเป็นสิทธิของผู้ชาย และสามารถมีภรรยามากกว่าหนึ่งคนได้หากต้องการ รวมทั้งยังมีทัศนคติที่ไม่ถูกต้องเกี่ยวกับการใช้ถุงยางอนามัย ในกลุ่มวัยรุ่นเพศหญิงมีทัศนคติว่าการใช้ถุงยางไม่จำเป็นกับการหลับนอนกับคู่ของตน ในขณะที่เพศชายคิดว่า การใช้ถุงยางอนามัยก็ไม่ใช่สิ่งจำเป็นกับการหลับนอนกับผู้หญิงที่ไม่ได้ขายบริการ (Commercial Sex Workers) นอกจากนี้วัยรุ่นยังมีทัศนคติทางลบต่อระบบสุขภาพสาธารณะ และการบริการของโรงพยาบาลรัฐในเรื่องการให้บริการด้านสุขภาพ

ทางเพศ เพราะไม่เป็นมิตร และไม่สะดวกในการรับบริการ ไม่ให้ความสำคัญเป็นส่วนตัวแก่วัยรุ่นที่ต้องการใช้บริการดังกล่าวด้วย

ศาสตราจารย์ ดร. ภัคดี โพธิศิริ อธิปศิกรรมอนามัย (2545) กล่าวถึงสถานการณ์วัยรุ่นไทยกับพฤติกรรมด้านเพศสัมพันธ์จากการเก็บข้อมูลว่า วัยรุ่นชายเกือบทั้งหมดมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ส่วนวัยรุ่นหญิงในเขตเมืองเกือบครึ่งหนึ่งที่มีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่งงาน ซึ่งมากกว่าวัยรุ่นหญิงในเขตชนบท การมีเพศสัมพันธ์ของวัยรุ่นมักมีกับเพื่อนหรือคู่อริของวัยรุ่นมากกว่าการมีเพศสัมพันธ์กับหญิงบริการทางเพศ โดยเฉพาะกลุ่มคนงานในโรงงานอุตสาหกรรมเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล ที่คาดว่าคนงานวัยรุ่นมีการอยู่กินกันก่อนแต่งงานมากกว่าร้อยละ 60 นอกจากนี้ พบว่า วัยรุ่นที่เคยมีเพศสัมพันธ์มีการใช้ถุงยางอนามัยเมื่อมีเพศสัมพันธ์ครั้งแรกหรือครั้งสุดท้ายในอัตราที่ค่อนข้างน้อย ในกลุ่มนักเรียนที่มีเพศสัมพันธ์มีประมาณไม่เกินร้อยละ 60 ที่มีการใช้ถุงยางอนามัย มีวัยรุ่นอายุ 15-24 ปี ป่วยเป็นโรคเอดส์ ร้อยละ 11.9 ของผู้ป่วยเอดส์ทั้งหมด การเก็บข้อมูลจากรายงานจำนวนหญิงที่เข้ามารับการรักษาภาวะแทรกซ้อนจากการแท้งเองและทำแท้งในโรงพยาบาลของรัฐตลอดปี 2542 ซึ่งให้เห็นว่าในกลุ่มนี้ร้อยละ 46.8 เป็นหญิงอายุต่ำกว่า 25 ปี และร้อยละ 30.0 เป็นวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี

จากการสำรวจภาคสนามของสำนักวิจัยเอแบคโพลล์ มหาวิทยาลัยอัสสัมชัญ (2548) เรื่อง อารมณ์ ความรักและปัญหาทางจิตวิญญาณของเยาวชนไทย กรณีศึกษาตัวอย่างนักเรียนนักศึกษาในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น-ปริญญาตรีทั่วประเทศรวม 4,645 คน พบว่า เยาวชนไทยมีปัญหาด้านพฤติกรรมและสังคม กล่าวคือ ร้อยละ 71.0 มีปัญหาในการดำเนินชีวิตไม่ต่ำกว่า 1 ปัญหาโดยมีปัญหาระดับของปริมาณผู้ที่ประสบปัญหา ดังนี้ อันดับหนึ่ง การดื่มเครื่องดื่มแอลกอฮอล์ (ร้อยละ 32.7) อันดับที่สอง การทะเลาะวิวาท (ร้อยละ 31.5) อันดับที่สาม การใช้ยาเสพติด (ร้อยละ 28.8) อันดับสี่ การเที่ยวสถานบันเทิง (ร้อยละ 26.9) และอันดับที่ห้า การมีเพศสัมพันธ์ (ร้อยละ 23.8)

ปัญหาทั้งหมดนี้ส่งผลกระทบต่อทั้งสภาพจิตใจและการเรียน โดยผลการสำรวจพบว่าผู้ที่ไม่มีปัญหามีผลการเรียนต่ำกว่าผู้ที่ไม่มีปัญหา รองผู้อำนวยการสถานสงเคราะห์ด้านจิตเวช ประเทศอังกฤษ กล่าวว่า “ความเชื่อมโยงระหว่างกายและจิตนั้นอย่าได้มองข้าม การกินอาหารมากเกินไป การติดเหล้าติดบุหรี่ ติดสารเสพติดหรือการตั้งคร่ำครวญก่อนวัยอันควรก็มีความเชื่อมโยงสัมพันธ์กับความเครียดและระดับความภาคภูมิใจในตนเองอย่างมาก เราไม่รู้เหมือนกันว่าปัญหาทางจิตใจของวัยรุ่นมีสาเหตุที่แท้จริงมาจากอะไรบ้าง แต่ปัจจัยเหล่านั้นรวมถึงปัญหาคอรัวแตกแยก ขาดความอบอุ่น แรงกดดันจากโรงเรียน การใช้ยาเสพติดประเภทต่าง ๆ ที่มากขึ้น ความรุนแรงในครอบครัว แรงกดดันจากกระแสบริโภคนิยมและโฆษณา” (First Intercourse, 2000)

ดารุณี ภูษณสุวรรณศรี (2540, อ้างในอนงค์ ชีระพันธุ์และคณะ, 2544) ศึกษาวิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีเพศสัมพันธ์ก่อนสมรสของนักศึกษาผู้ใหญ่ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น การศึกษานอกโรงเรียน กรุงเทพมหานคร ผลการศึกษาพบว่า ปัจจัยที่สามารถทำนายพฤติกรรมได้ดีที่สุด ได้แก่ ปัจจัยเอื้อ ซึ่งประกอบไปด้วย ลักษณะที่พึงอาศัย การเที่ยวสถานบันเทิง การมีเพศสัมพันธ์ การใช้สิ่งเสพติด การมีนัด และการแต่งตัวสัมผัสร่างกายระหว่างชายหญิง สามารถทำนายได้ถึงร้อยละ 43.20

จากการรายงานข้อมูลเรื่อง “พฤติกรรมวัยรุ่นเปลี่ยนโรคติดต่อเพศสัมพันธ์ฟุ้ง” (ประชาชาติธุรกิจ, ฉบับวันที่ 20 สิงหาคม 2548) สภาเภสัชฯ ระบุว่าวัยรุ่นซื้อยารักษาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์เพิ่มขึ้น ซึ่งแนวโน้มการระบาดของเอดส์ในอนาคตจากพฤติกรรมเปลี่ยนใช้ “ยาคุมฉุกเฉิน” แทนถุงยางอนามัย ทั้งนี้ เกสัชกรคณา บัณฑิตานุกูล โฆษกสภาเภสัชกรรม กล่าวว่า ปัญหาที่สำคัญที่พบ เมื่อกลุ่มวัยรุ่นหันมาใช้ยาคุมชนิดนี้แทนถุงยางคือ ปัญหาโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์ ซึ่งประเด็นที่ต้องจุดประกายให้มีการรณรงค์ต่อจากนี้ คือ ทำอย่างไรให้วัยรุ่นรู้ว่า ยาคุมกำเนิดฉุกเฉิน อาจป้องกันในเรื่องการตั้งครรภ์ได้ แต่ป้องกันโรคเอดส์ไม่ได้ นอกจากนี้ พฤติกรรมเลกๆโดยมีการใช้ยาคุมกำเนิดฉุกเฉินแทนถุงยาง ซึ่งก็มีความเสี่ยงติดโรคทางเพศสัมพันธ์สูง และปัจจุบันจากการสำรวจยังมีอัตราติดเชื้อเอดส์ที่สูงกว่าพฤติกรรมการใช้ถุงยางอนามัย ที่มีการป้องกันด้วยวิธีการใช้ถุงยางมากกว่า ภก.คณา กล่าวเพิ่มเติมว่า จากประสบการณ์ร้านยาของตนเอง ขณะนี้เริ่มพบว่า มีเด็กวัยรุ่นเข้าร้านยาเพื่อขอซื้อยารักษาการติดเชื้อทางเพศสัมพันธ์มากขึ้น ถ้าเทียบกับเมื่อ 3 ปีที่แล้ว ร้านยาแทบไม่มีการจ่ายยาประเภทดังกล่าว จากพฤติกรรมการใช้ยาคุมฉุกเฉินแทนถุงยางอนามัย ที่สำคัญจะต้องรณรงค์ให้เกิดความตระหนักแล้วว่า เอดส์และโรคติดต่อทางเพศสัมพันธ์อาจกลับมาระบาดได้ใหม่

การรณรงค์เพื่อป้องกัน การติดเชื้อเอดส์เพิ่มขึ้นนั้น นายแพทย์สุชัย เจริญรัตนกุล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงสาธารณสุข กล่าวว่า ไทยเป็นประเทศแรกในเอเชียที่ใช้ระบบการประเมินผลโดยผู้เชี่ยวชาญโรคเอดส์จากนานาชาติ องค์การอนามัยโลก ประเมินการดำเนินงานป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ โดยที่ผ่านมาของไทย เพื่อให้ผลการประเมินมีมุมมองที่กว้างขึ้นในการนำไปปรับปรุงแผนยุทธศาสตร์ป้องกันและแก้ไขปัญหาเอดส์ในระยะต่อไป ทั้งนี้ผู้เชี่ยวชาญมีความพอใจในการดำเนินงานด้านเอดส์ของไทย แม้ว่าที่ผ่านมามาตรการในการป้องกันรณรงค์ป้องกัน การติดเชื้อเอดส์ โดยการใช้ถุงยางอนามัยจะเคยได้ผลดีมาแล้ว แต่อาจจะจำเป็นจะต้องรณรงค์เพิ่มมากขึ้นในกลุ่มวัยรุ่น และกลุ่มชายรักชาย โดยการรณรงค์ดังกล่าวจำเป็นจะต้องต่อเนื่องจริงจังมากขึ้นกว่าที่เป็นอยู่ในปัจจุบันเพื่อป้องกันการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ นอกจากนี้ พฤติกรรมด้านการใช้เวลาดูแลและการบริโภคสื่อของวัยรุ่นยังเป็นประเด็นน่าห่วงใยพิเศษคือ ปัจจุบัน ทั่วโลกมีจำนวนสูงถึง 4,300 ล้านเว็บไซต์และมีเว็บไซต์ด้านเพศถึง 400 ล้านเว็บไซต์ (โพสต์ทูเดย์, 2547) จากการสำรวจภาคสนามของมหาวิทยาลัยราชภัฏสวนดุสิต (2548) ในประเด็นเรื่องสื่อลามกอนาจารในสังคมไทยโดยมีเยาวชนไทยในเขตกรุงเทพและปริมณฑลจำนวนทั้งสิ้น 1,391 คน (ชาย 527 คนนับเป็นร้อยละ 37.89 และหญิง 864 คน นับเป็นร้อยละ 62.11) จากผลการสำรวจแสดงให้เห็นว่าสื่อลามกที่ใกล้ชิดตัวเยาวชนไทยมากที่สุดคือ ซีดี/ดีวีดีลามกอนาจาร (29.23%) รองมาด้วยเว็บลามกอนาจาร (22.30%) รูปภาพลามกอนาจาร (20.93%) หนังสือลามกอนาจาร (15.76%) และวีดีโอลามกอนาจาร (11.77%) และที่น่าสนใจคือ จากข้อคำถามว่าเยาวชนไทยมองสื่อลามกที่เป็นอยู่ในสังคมเป็นเรื่องธรรมดาหรือไม่ 73.11% (ชาย 78.13% หญิง 70.08%) ตอบว่าเป็นเรื่องธรรมดาเพราะมีมากมายในสังคมจนเป็นเรื่องธรรมดา หาซื้อเผยแพร่ได้ง่ายและเป็นเรื่องธรรมชาติของมนุษย์ที่เหลืออีก 26.89% (21.88% - 29.92%) ตอบว่าไม่ธรรมดาเพราะผิดหลักจริยธรรม ขนบธรรมเนียมวัฒนธรรมประเพณีไทย เป็นเรื่องอนาจาร หากมีมากเกินไปอาจเป็นสื่อชั่วๆให้เกิดอารมณ์ทางเพศได้และอาจนำไปสู่การเกิดปัญหาอาชญากรรมได้

การเล่นเกมคอมพิวเตอร์ของวัยรุ่นไทยยิ่งนับวันจะมีจำนวนมากขึ้น นับว่าเป็นอันตรายอย่างมากและเป็นปัญหาระดับชาติ ที่แทรกซึมทีละน้อยโดยไม่รู้ตัวและยังขาดมาตรการการควบคุมที่มีประสิทธิภาพ เนื่องจากเป็นพฤติกรรมที่ไม่ผิดกฎหมายโดยตรง ถึงแม้ว่าจะมีการประกาศช่วงเวลาปิดเกมออนไลน์ มีมาตรการหลาย ๆ อย่าง เช่น ผู้เล่นจะต้องมีการลงทะเบียนในการเล่น กำหนดอายุของผู้เล่น แต่ยังมีเกมอื่น ๆ ที่ผู้เล่นยังสามารถเล่นได้โดยง่าย ความจริงจึงในการให้ความร่วมมือของสถานประกอบการมีน้อย กฎหมายยังไม่ได้ถูกนำมาบังคับใช้อย่างจริงจัง

ศูนย์วิจัยกสิกรไทย (26 เมษายน 2547) (www.scb.co.th/lib/th/article/mong/2547/m1448.html)

ประมาณว่า สังคมในยุคปัจจุบัน มีจำนวนผู้เล่นเกมออนไลน์รวมประมาณ 3.68 ล้านราย ในปี 2547 คิดเป็นร้อยละ 56.7 ของจำนวนผู้ใช้อินเทอร์เน็ต การขยายตัวอย่างรวดเร็วของเกมออนไลน์ส่งผลให้มูลค่าตลาดของเกมออนไลน์เพิ่มขึ้นจากประมาณ 600-700 ล้านบาทในปี 2546 เป็น 1000 ล้านบาทในปี 2547 เพิ่มขึ้นประมาณร้อยละ 42.8 ปัญหาเด็กติดเกมเริ่มพัฒนาการมีความรุนแรงมากขึ้นไปพร้อมกับการพัฒนาเทคโนโลยีในโลกไซเบอร์ยุคปัจจุบัน ที่มีการคิดค้นนวัตกรรมใหม่ ๆ เกมที่เด็กชอบเล่นได้มีการพัฒนาและคิดค้นเกมในรูปแบบใหม่ ๆ ออกมาอยู่เสมอ เพื่อดึงดูดความสนใจของผู้เล่น บางครั้งการลองเล่นจนเกิดความสุขกับเนื้อหาของเกม อาจทำให้ผู้เล่นติดอย่างไม่รู้ตัว

ปัญหาเด็กติดเกมไม่ใช่ปัญหาที่เกิดขึ้นกับเฉพาะเด็กในไทยเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับเด็กทั่วโลก ซึ่งส่งผลเสียตามมามากมาย ไม่ว่าจะเป็นการไม่รู้จักรับแบ่งเวลา การไม่สนใจการเรียน ส่งผลให้การเรียนตกลง ไม่เข้าสังคม เก็บตัว ไม่ทำกิจกรรมร่วมกับผู้อื่น ใช้เงินเปลือง ในประเทศสหรัฐอเมริกาได้มีการทำวิจัยในเรื่องนี้พบว่า โรคที่เด็กติดเกมจะมีโอกาสเป็นอันดับ 1 คือ โรคซึมเศร้า อันดับ 2 โรควิตกกังวล และอันดับ 3 โรคกลัวสังคม (Social Anxiety) ซึ่งถือว่าเป็นโรคที่ร้ายแรงในไทยที่สุดในตอนนี้

แพทย์หญิงศรวิพรรณ พูนสรรพสิทธิ์ (สยามรัฐ, 2547) รองอธิบดีกรมสุขภาพจิต กล่าวว่า เด็กที่มีพฤติกรรมติดเกมสัปดาห์ละ 3 ชั่วโมงติดต่อกัน 15 สัปดาห์ว่า จะทำให้เกิดการเสพติดเกม เช่นเดียวกับยาเสพติดเพราะร่างกายของผู้ติดเกมจะมีการหลั่งสารชนิดเดียวกับแอมเฟตตามีนที่ผู้ติดยาเสพติดหลั่งออกมา สาเหตุจากการติดจากรูปแบบพฤติกรรมซ้ำๆ

ทั้งนี้ หนังสือพิมพ์สยามรัฐ (2547) รายงานจำนวนร้านอินเทอร์เน็ตในประเทศไทย จากการสำรวจของกระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (ICT) พบว่ามีประมาณ 5,760 ร้านทั่วประเทศ ในกรุงเทพฯ จำนวน 1,096 ร้าน ปริมณฑล 536 ร้าน ภาคกลางจำนวน 1,209 ร้าน โดยมีร้านอินเทอร์เน็ตสูงสุดที่จังหวัดชลบุรีจำนวน 235 ร้าน ภาคเหนือมีจำนวน 1,027 ร้าน จังหวัดเชียงใหม่มี 267 ร้าน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือมีจำนวน 963 ร้าน มากที่สุดที่จังหวัดขอนแก่นและนครราชสีมา ภาคใต้มีจำนวน 839 ร้าน มากที่สุดที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี 184 ร้าน

จากบทความ “คุณภาพชีวิตเยาวชนรุ่นใหม่เรื่อง ปัญหาเกมออนไลน์” โดยเกรียงศักดิ์ สกฤตเสสะ (2548) รายงานความรุนแรงของการเสพติดเกมสามารถแบ่งออกเป็น 3 ระยะ ได้แก่ ระยะเริ่มติด เด็กจะใช้เวลากับการเล่นเกมมากกว่าการทำกิจกรรมอื่น ๆ ส่วนระยะที่ 2 คือ เด็ก เริ่มมีปัญหาด้านความสัมพันธ์กับครอบครัว ใช้เงินส่วนใหญ่ไปกับการเล่นเกม และระยะสุดท้ายซึ่งเป็นระยะร้ายแรง คือ เด็กจะติดเกมเหมือนติดยาเสพติด

ไม่ยอมทานอาหาร ไม่เรียนหนังสือและขาดความสัมพันธ์กับบุคคลในครอบครัว ซึ่งหากถึงระยะนี้แล้ว ผู้ปกครองคงต้องเร่งให้ความช่วยเหลือพร้อมนำบุตรหลานไปพบจิตแพทย์เป็นการด่วน

สรุปได้ว่าพฤติกรรมเสี่ยงในกลุ่มวัยรุ่นนั้นเป็นประเด็นที่น่าห่วงใยเป็นพิเศษและส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในประเทศไทย

2.5.2 สถานการณ์ด้านสตรีและคนพิการ

กลุ่มสตรี คนชราและคนพิการต่างเป็นวัฒนธรรมร่วม (Co-cultures) ในสังคมไทยที่เกี่ยวข้องกับประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนและความมั่นคงของมนุษย์โดยตรง ในฐานะสมาชิกของสังคมอารยประเทศ ย่อมต้องคำนึงถึงข้อผูกพันต่าง ๆ ที่ประเทศไทยได้ทำไว้กับสหประชาชาติ มีภาระหน้าที่ที่จะต้องให้ความเคารพและปฏิบัติตามสัญญาระหว่างประเทศด้านสิทธิมนุษยชน อย่างน้อย 6 ฉบับดังต่อไปนี้ 1) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางพลเมืองและสิทธิทางการเมือง (International covenant on Civil and Political Rights-ICCPR) 2) กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิทางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรม (International Covenant on Economic, Social and Cultural Rights-CESCR) 3) อนุสัญญาว่าด้วยการจัดการเลือกปฏิบัติในทุกรูปแบบต่อสตรี (Convention on the Elimination of All Forms of Discrimination Against Women-CEDAW) 4) อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) 5) อนุสัญญาจัดการเลือกปฏิบัติทางเชื้อชาติในทุกรูปแบบ (Convention on the Elimination of All Forms of Racial Discrimination –CERD) และ 6) อนุสัญญาต่อต้านการทรมาน (Convention Against Torture-CAT) สำหรับประเด็นด้านสตรีนั้น นับเป็นเวลากว่าสามทศวรรษ คือ นับตั้งแต่ปี 2513 ที่แนวคิดในเรื่องสตรีในกระแสแห่งการพัฒนา (Women in Development) ได้รับการบรรจุในแผนการพัฒนาขององค์การสหประชาชาติให้เป็นประเด็นที่สำคัญประเด็นหนึ่งโดยเน้นสตรีเป็นหัวใจของการพัฒนาผ่านกระบวนการวิเคราะห์หน้าที่โครงสร้างของรายได้สตรีในระบบเศรษฐกิจเป็นหลัก อย่างไรก็ตาม นับตั้งแต่ปี 2533 ที่แนวคิดของวาทกรรมเกี่ยวกับสตรีกับการพัฒนาได้ปรับเปลี่ยนแนวคิดเดิมให้กว้างขึ้นจากสตรีในกระแสแห่งการพัฒนามาเป็น “เพศและการพัฒนา” (Gender and Development) ซึ่งได้นำเอาประเด็นหลักของความแตกต่างทางเพศมาเป็นบรรทัดฐานเพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อความเท่าเทียมกันระหว่างบุรุษและสตรีในทุกด้านไม่ว่าจะเป็นด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคมและวัฒนธรรม (จุฬาพรธรร ผดุงชีวิต และคณะ, 2545) ปัจจุบัน สถานการณ์ต่างๆ ที่สะท้อนให้เห็นความสำคัญของการให้ความสำคัญกับการยกระดับสถานภาพทางสังคมวัฒนธรรมของกลุ่มสตรี ตามการนำเสนอข้อมูลตามลำดับ ดังต่อไปนี้

ก) ประเด็นที่น่าสนใจเกี่ยวกับสตรีในประเทศไทยมีดังนี้

ประเด็น	ปีที่สำรวจ	ความสำคัญ
ด้านประชากร		
ประชากรเพศหญิง	2548	มีประชากรเพศหญิงมากกว่าเพศชายในภาคกลางและโดยเฉพาะในกรุงเทพฯ (คิดเป็นร้อยละ 4.86) แต่มีประชากรเพศชายมากกว่าเพศหญิงในภาคอื่นๆ ที่เหลือ อย่างไรก็ตามเมื่อพิจารณาจำนวนประชากรทั้งประเทศ มีจำนวนประชากรเพศหญิงมากกว่าจำนวน

ประเด็น	ปีที่สำรวจ	ความสำคัญ
หัวน้ำครำเรือน จำแนกตามเพศและพื้นที่	2543	ประชากรเพศชายเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.38 ในเขตเมืองและเขตเทศบาล จะมีเพศหญิงเป็นหัวน้ำครำเรือนมากกว่าเพศชายเพียงเล็กน้อย คือเพียงร้อยละ 0.16 ในขณะที่พื้นที่นอกเขตเทศบาล พบว่าเพศชายเป็นหัวน้ำครำเรือนมากกว่าเพศหญิงถึงร้อยละ 10.20 ดังนั้น เมื่อมองภาพรวมทั้งประเทศ จะมีเพศชายเป็นหัวน้ำครำเรือนมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 10.04
การวางแผนครอบครัว	2546	พบว่า ประมาณ 90% ของผู้วางแผนครอบครัวคือ เพศหญิง โดยนิยมใช้วิธีการกินยาคุมมากที่สุด คิดเป็นประมาณร้อยละ 35 อย่างไรก็ตามหากเพศชายต้องการเป็นผู้นำในการวางแผนครอบครัว จะนิยมใช้ถุงยางอนามัย แต่ก็มีต่ำกว่าร้อยละ 5
ผู้ป่วยเป็นโรคเอดส์ แยกตามอายุและเพศ	2517-2548	มีผู้ป่วยชายเป็นโรคเอดส์มากกว่าผู้ป่วยหญิงในทุกช่วงอายุ ยกเว้นในช่วงอายุ 10-14 และ 15-19 ซึ่งจะมีผู้ป่วยหญิงเป็นโรคเอดส์มากกว่าผู้ป่วยชายเพียงเล็กน้อย
ด้านแรงงาน		
แรงงานด้านเกษตรกรรม แยกตามเพศ	2514-2538	เพศหญิงจะละทิ้งอาชีพเกษตรกรรมเร็วกว่าเพศชาย โดยมีมากกว่า 2 ล้านคน
การละทิ้งถิ่นฐาน แยกตามเพศและพื้นที่	2545	เพศหญิงจะละทิ้งถิ่นฐานสู่เขตเมืองหรือเทศบาลมากกว่าเพศชายเพียงเล็กน้อย คิดเป็นร้อยละ 0.52 ในขณะที่เพศชายจะละทิ้งถิ่นฐานไปสู่เขตนอกเทศบาลมากกว่าเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 8.52
แรงงาน แยกตามภาคอุตสาหกรรมและเพศ	2548	มีแรงงานหญิงในอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการมากกว่าแรงงานชายเล็กน้อย คิดเป็นประมาณร้อยละ 0.42 และ 0.9 ตามลำดับ
รายได้ แยกตามภาคอุตสาหกรรมและเพศ	2548	หญิงจะมีรายได้น้อยกว่าชาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มอุตสาหกรรมหลักทั้งหมดคือ ด้านเกษตรกรรม พาณิชยกรรม รวมทั้งด้านการผลิตและการบริการ ที่มีรายได้ต่อเดือนมากกว่า 10,000 บาท
การได้รับการศึกษา แยกตามภาคอุตสาหกรรมและเพศ	2548	ในส่วนของแรงงานที่ไม่ต้องใช้ทักษะหรือความรู้ พบว่าแรงงานหญิงที่ไม่มีการศึกษามีสูงกว่าแรงงานชายในทุกภาคอุตสาหกรรม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอุตสาหกรรมการผลิตและการบริการ คิดเป็นประมาณร้อยละ 50 และ 60 ตามลำดับ สำหรับแรงงานในกลุ่มที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาและสูงกว่า พบว่า แรงงานหญิงจะมีมากกว่าแรงงานชาย เฉพาะในภาคอุตสาหกรรมบริการเท่านั้น คิดเป็นประมาณร้อยละ 10
แรงงาน แยกตามสถานะการจ้างงานและเพศ	2548	จำนวนแรงงานหญิงในส่วนการจ้างงานที่มีรายได้ พบว่า จะมีน้อยกว่าจำนวนแรงงานชายในทุกองค์การ ยกเว้นงานที่ทำให้กับครอบครัวโดยไม่ได้รับค่าจ้าง มีจำนวนสูงกว่าแรงงานชาย คิดเป็นประมาณร้อยละ 24
แรงงาน แยกตามภาคการส่งออกและ	2542	มีจำนวนแรงงานหญิงมากกว่าแรงงานชายในภาคการส่งออกที่

ประเด็น	ปีที่สำรวจ	ความสำคัญ
เพศ		สำคัญเกือบทุกประเภท เช่น สิ่งทอและเสื้อผ้า สำเร็จรูป อาหารแช่แข็งและอาหารกระป๋อง รองเท้า และ อัญมณีและจิวเวลลี่ คิดเป็นประมาณร้อยละ 60, 50, 22, และ 18 ตามลำดับ ยกเว้นภาคส่งออกประเภทเครื่องจักรกล อิเลคทรอนิกส์ คอมพิวเตอร์และชิ้นส่วนที่มีแรงหญิงน้อยกว่าประมาณร้อยละ 14
ด้านการเมือง / การบริหาร		
การเมืองและการบริหารในระดับท้องถิ่น	2548	จำนวนเพศหญิงที่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในระดับการตัดสินใจในระดับท้องถิ่นมีน้อยกว่าร้อยละ 10 ยกเว้นระดับหัวหน้าส่วนตำบลมีร้อยละ 11.2
การเมืองและการบริหารในระดับประเทศ	2548	ค่าเฉลี่ยของจำนวนเพศหญิงที่มีส่วนร่วมทางการเมืองและการบริหารในระดับการตัดสินใจในระดับประเทศมีน้อยกว่าร้อยละ 20
เจ้าหน้าที่ของรัฐในระดับสูง แยกตามกระทรวงและเพศ	2548	มีจำนวนเพศหญิงเพียง 3 คนที่ดำรงตำแหน่งสูงสุดคือ ระดับ ซี 11 ในขณะที่ มีเพียงร้อยละ 18 ที่อยู่ในระดับซี 10 และร้อยละ 27 ในระดับซี 9
ผู้สมัครในการเลือกตั้งระดับประเทศ	2526-2544	ในการลงสมัครรับเลือกตั้งนับตั้งแต่ปี 2526-2544 ซึ่งมีจำนวน 10 ครั้ง มีผู้สมัครเพศหญิงที่ได้รับการคัดเลือก คิดเป็นค่าเฉลี่ยร้อยละ 9.62 ยกเว้นการเลือกตั้งในปี 2529 และ 2531 มีผู้สมัครเพศหญิงที่ได้รับการคัดเลือก คิดเป็นร้อยละ 24.07 และ 25.82 ตามลำดับ
ผู้ลงคะแนนเสียงเลือกตั้งในระดับประเทศ	2535, 2539 และ 2543	พบว่าจำนวนเพศหญิงทั้งที่เป็นผู้มีสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้งและเป็นผู้ใช้สิทธิในการเลือกตั้งมากกว่าเพศชาย คิดเป็นประมาณร้อยละ 1.5-4

ที่มา: สถาบันวิจัยบทบาทหญิงชายและการพัฒนา, เอกสารแผ่นพับ มีนาคม 2548

ข) สถานการณ์เกี่ยวกับคนพิการในประเทศไทย

เมื่อเปรียบเทียบมาตรการของรัฐบาลที่ดำเนินการเรื่องสถานภาพของคนพิการในประเทศไทยกับประเทศที่เจริญแล้ว เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา กับประเทศไทย จะเห็นว่ามีความแตกต่างกันอย่างเห็นได้ค่อนข้างชัดเจน คนพิการในประเทศสหรัฐอเมริกาสามารถเข้าเรียนในสถานการศึกษา ได้เหมือนคนปกติจนสามารถประกอบอาชีพได้เป็นจำนวนมาก ถึงแม้แต่ละคนจะมีความพิการแตกต่างกันไป แต่รัฐก็ให้การสนับสนุนด้านอุปกรณ์ตามความจำเป็นของแต่ละคนได้อย่างทั่วถึง โดยการออกพระราชบัญญัติเพื่อคนพิการ เช่น The Enactment of the American with Disabilities Act ให้มีการบริการ ทางด้านสาธารณูปโภค เช่น ทางลาดสำหรับรถเข็น ทางเดินเท้าสำหรับคนตาบอด เครื่องหมายสัญญาณบอกทาง พาหนะในการเดินทาง อาคารที่คนพิการอาศัย ให้ติดตั้งลิฟต์ ที่ควบคุมด้วยแสงอินฟราเรด รวมถึงอุปกรณ์พื้นฐานและขั้นสูงที่เป็นอุปกรณ์ไฟฟ้า (electronic device) สำหรับใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวันและการติดต่อสื่อสาร

ส่วนประเทศไทยนั้น คนพิการส่วนใหญ่ ยังไม่ได้รับการสนับสนุนส่งเสริมและอุดหนุนจากรัฐบาล ในฐานะที่เป็นบุคคลด้อยโอกาสในสังคมเท่าที่ควร คนพิการส่วนใหญ่ในสังคมไทยมักประกอบอาชีพขายล็อตเตอรี่ หรือ

การเป็นขอทาน ปัจจุบันรัฐบาลไทยได้พยายามให้ความช่วยเหลือคนพิการ โดยการออกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 โดยมีคณะกรรมการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ พ.ศ.2534 ให้สถานประกอบการของเอกชนที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 200 คนขึ้นไปปรับคนพิการที่สามารถทำงานได้ในอัตราลูกจ้างทั้งหมดทุก 200 คนต่อคนพิการ 1 คน เศษของทุก 200 ถ้าเกิน 100 คนต้องรับเพิ่มอีก 1 คน ซึ่งเป็นการช่วยเหลือคนพิการให้ประกอบอาชีพได้

การออกพระราชบัญญัติก็เป็นเพียงการผลักดันให้สังคมเข้ามามีส่วนรับผิดชอบ ส่งเสริมและสนับสนุนกลุ่มบุคคลที่ด้อยโอกาสนี้มากขึ้น (Social Responsibilities) จากความพยายามของภาครัฐ ที่ต้องการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการทั้งการแพทย์ การศึกษา อาชีพและสังคมโดยการจดทะเบียนคนพิการทั่วประเทศ เพื่อให้สิทธิคนพิการ เข้ารับบริการฟื้นฟูสมรรถภาพโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย ในการรักษาพยาบาลและการซื้ออุปกรณ์สำหรับคนพิการแต่ละประเภท (www.tddf.or.th/tddfroom.html)

ทั้งนี้ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องโดยตรงกับการพัฒนาระบบสวัสดิการสำหรับคนจนและคนด้อยโอกาสในสังคมไทย รศ.ดร.ณรงค์ เพ็ชรประเสริฐ อาจารย์ประจำคณะเศรษฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย (สารวิจัยเพื่อคนพิการ ฉบับที่ 2 ประจำเดือนกุมภาพันธ์ 2548) ได้กล่าวว่าสภาพปัญหาความยากจนและความเหลื่อมล้ำด้านสถานภาพในสังคมนั้น ไม่ได้จำกัดขอบเขตอยู่เพียงเรื่องรายได้ แต่มีปริณทกกว้างไกลไปถึงประเด็นที่เกี่ยวข้องกับเรื่องของสิทธิและโอกาส อำนาจและศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ด้วย โดยเฉพาะกลุ่มผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาสต่างๆ

จากการรายงานวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อคนพิการและครอบครัวคนพิการทางสติปัญญาในจังหวัดพัทลุง โดยสุรธรรม มงคลสวัสดิ์และอัครพรณ ขวัญชื่น (2547) ที่มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อเสนอแนวทางการจัดสวัสดิการที่เหมาะสมสำหรับครอบครัวของคนเหล่านี้ โดยการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์เจาะลึกครอบครัวคนพิการทางสติปัญญา 6 ราย และจากบุคคลที่เกี่ยวข้องกับคนพิการทางสติปัญญา ในพื้นที่จังหวัดพัทลุง พบว่าคนพิการทางสติปัญญาส่วนใหญ่อยู่ในครอบครัวเดี่ยว กรณีศึกษามีอายุต่ำสุด 7 ปีและสูงสุด 35 ปี ในบางครั้งคนพิการจะถูกขังไว้ในห้องหรือพื้นที่ที่จัดทำไว้เฉพาะ บางคนถูกเชือกหรือผ้าล่ามไว้และส่วนใหญ่มีฐานะทางเศรษฐกิจค่อนข้างยากจน มีอาชีพทำสวน ทำไร่ หรือรับจ้าง ส่วนสาเหตุความพิการและบริการทางการแพทย์พบว่า เด็กพิการตั้งแต่กำเนิดหรือเป็นไข้และชัก ส่วนใหญ่รักษาที่สถานอนามัยและโรงพยาบาลประจำจังหวัด บางครอบครัวพาเด็กไปพบแพทย์ที่โรงพยาบาลเฉพาะแต่ครอบครัวต้องแบกรับค่าเดินทางค่อนข้างมากในที่สุดจึงยุติการรักษา ที่สำคัญคือไม่มีครอบครัวใดส่งเด็กพิการเข้ารับการศึกษเลย เนื่องจากไม่มีโรงเรียนใกล้บ้านที่สามารถรับเด็กพิการเหล่านี้ได้ แม้ได้รับคำแนะนำให้ส่งเด็กไปอยู่โรงเรียนประจำสำหรับเด็กพิการ โดยเฉพาะ แต่ก็ไม่ปฏิบัติตาม เพราะเป็นห่วงว่าจะได้รับการเลี้ยงดูที่ไม่ดีซึ่งนับเป็นอุปสรรคหลักของการใช้ชีวิตตามศักดิ์และสิทธิ์

รายงานฉบับนี้ยังรายงานว่ บทบาทของครอบครัวและชุมชน ส่วนใหญ่ทำหน้าที่ดูแลเลี้ยงดูลูกที่พิการตลอด 24 ชั่วโมง เป็นการดูแลทุกอย่างในชีวิตประจำวัน ทั้งการอาบน้ำ ชำระล้างอุจจาระ ปัสสาวะ ป้อนข้าว เป็นต้น ทำให้ผู้ปกครองไม่มีโอกาสไปไหนเลย นอกจากนี้ สมาชิกส่วนใหญ่ในครอบครัวต่างให้ความช่วยเหลือซึ่งกันและกัน รวมทั้งเพื่อนบ้านและญาติพี่น้อง สำหรับครอบครัวที่มีลูกพิการส่วนใหญ่เห็นว่าเป็นเรื่องของเวรกรรมหรือพระเจ้าเป็นผู้กำหนด แต่ก็มีความรู้สึกถึงคุณค่าในตนเอง แม้บางคนจะรู้สึกเสียใจผิดหวัง น้อยเนื้อต่ำใจ เหนื่อย ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่าด้วยวิถีชีวิตของครอบครัวที่มีลูกพิการส่วนใหญ่เรียบง่ายและความรู้ที่น้อย ทำให้

ส่วนมากรู้สึกที่ไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ ในสังคม กอปรกับการไม่ได้ตระหนักถึงสิทธิที่ตนเองมีในฐานะเป็นปัจเจกบุคคลที่มีสิทธิในสังคมและมักเฝ้ารอรับความช่วยเหลือตามที่หน่วยงานของรัฐหยิบยื่นให้ซึ่งบางครั้งเจ้าหน้าที่ภาครัฐก็ขาดความรู้ความเข้าใจในเรื่องการช่วยเหลือคนพิการและครอบครัวคนพิการอย่างแท้จริง นอกจากนี้ยังพบว่ากลไกของรัฐในท้องถิ่นขาดการสนับสนุนที่ดีจากส่วนกลางด้วย สุภธรรม มงคลสวัสดิ์และอัศพรพรณ ขวัญชื่น (อ้างแล้ว, 2547) เสนอแนะว่ารัฐควรเร่งดำเนินการปรับปรุงระบบบริการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการ โดยใช้แนวคิดการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการโดยชุมชน (Community-Base Rehabilitation) โดยเน้นให้คนพิการสามารถดำรงชีวิตในสภาพปกติ (Normalization) ในสังคม ที่สำคัญ ควรจัดให้มีเบี้ยยังชีพคนพิการระดับรุนแรงอย่างเพียงพอ และมีการจัดชั้นเรียนพิเศษหรือการเรียนรวมอย่างเหมาะสมเพื่อให้คนพิการมีความรู้เพื่อไม่เป็นการระต่อสังคมอีกทั้งเพิ่มพูนคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ด้วย

ในประเทศไทยนั้นมีการก่อตั้งมูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย (www.tddf.or.th/tddfroom.html) ซึ่งเป็นองค์กรเอกชนการกุศลที่สนับสนุนการพัฒนาคนพิการแบบยั่งยืน เพื่อส่งเสริมคนพิการทุกประเภททั่วทุกภาคของประเทศไทยให้มีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถดำเนินชีวิตอย่างเป็นอิสระ และมีศักดิ์ศรี โดยมีโอกาสอันเท่าเทียมกับคนทั่วไปในสังคมโดยมีวัตถุประสงค์หลักในหลายมิติเพื่อการพัฒนาคนพิการแบบยั่งยืนเพื่อพัฒนาสังคมไทย การสนับสนุนการฟื้นฟูสมรรถภาพคนพิการในทุกด้าน โดยเฉพาะด้านการแพทย์ ศึกษา อาชีพ สังคม กีฬา และวัฒนธรรม การสนับสนุนและส่งเสริมการมีโอกาสนำเข้าเทียมของคนพิการในสังคม และการมีส่วนร่วมของคนพิการในสังคม การสนับสนุนการจัดทำสิ่งอำนวยความสะดวกสำหรับคนพิการ การส่งเสริมการพิทักษ์และคุ้มครองของคนพิการ การส่งเสริมงานด้านข้อมูลข่าวสาร วิชาการและการค้นคว้าวิจัยเกี่ยวกับคนพิการ การส่งเสริมการจัดบริการอาสาสมัครแก่คนพิการ การดำเนินการเพื่อสาธารณประโยชน์และร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่น ๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

ทั้งนี้ มูลนิธิพัฒนาคนพิการไทย มุ่งเน้นการให้บริการแก่คนพิการโดยครอบคลุมถึงการบริการให้คำปรึกษาแนะแนว แก่คนพิการและผู้เกี่ยวข้องกับคนพิการ ทั้งที่สำนักงานมูลนิธิฯ ทางโทรศัพท์ ทางไปรษณีย์ เยี่ยมบ้านและบริการอื่น ๆ ตามความเหมาะสม การบริการให้สวัสดิการแก่คนพิการ โดยให้บริการช่วยเหลือในกรณีฉุกเฉิน เร่งด่วนประสบปัญหาร้ายแรงและช่วยเหลือแก้ไขปัญหของคนพิการเป็นรายบุคคล การสนับสนุนกิจกรรมเกี่ยวกับคนพิการ โดยบริการให้ใช้ห้องประชุมสนับสนุนและร่วมกิจกรรมด้านคนพิการกับหน่วยงานต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง บริการประสานงานให้ความช่วยเหลือเรื่องคนพิการกับองค์กรภายในประเทศและต่างประเทศ รวมทั้งสนับสนุนการดำเนินงานของเครือข่ายด้านพิการ การบริการด้านวิชาการ โดยจัดทำโครงการสัมมนา/ประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาคคนพิการในทุกมิติและให้บริการข้อมูลข่าวสารเรื่องคนพิการ การส่งเสริมอาชีพของคนพิการ โดยสนับสนุนโครงการส่งเสริมอาชีพของคนพิการ จัดทำโครงการตลาดนัดผลิตภัณฑ์ของคนพิการ การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารเรื่องคนพิการ โดยจัดทำเว็บไซต์ และจดหมายข่าว ฯลฯ รวมทั้งการสนับสนุนนักกีฬาคคนพิการ เพื่อลงแข่งขันในกีฬาระดับชาติ เช่น เฟลปิกเกมส์และพาราลิมปิก เป็นต้น

2.5.3 สถานการณ์ผู้สูงอายุในสังคมไทย

การก้าวเข้าสู่ “วัยสูงอายุ” นับเป็นกระบวนการของการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญทั้งทางร่างกาย จิตใจ สถานภาพทางเศรษฐกิจและบทบาททางสังคม จากที่เคยช่วยเหลือตัวเองได้มาเป็น “ผู้พึ่งพิง” จากการสำรวจการเปลี่ยนแปลงของประชากร ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติแสดงให้เห็นถึงอายุคาดหมายหรือความยืนยาวของชีวิตของชายเพิ่มสูงขึ้นจาก 58 ปี ในปี 2519 เป็น 68 ปี ในปี 2539 และสำหรับหญิงเพิ่มขึ้นจาก 64 ปี ในปี 2519 เป็น 75 ปี ในปี 2539 และคาดว่าในปี 2549 ชายจะมีอายุยืนขึ้นถึง 69 ปี และหญิง 76 ปี และในอีก 10 ปีข้างหน้า ชายจะมีอายุยืนถึง 71 ปี และหญิง 78 ปี

ลักษณะทั่วไปทางประชากร

ประเด็นสำคัญและเข้าไปสัมพันธ์กับลักษณะต่าง ๆ ของผู้สูงอายุในปัจจุบันคือลักษณะการอยู่อาศัยซึ่งพบว่าแนวโน้มการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุเพิ่มสูงขึ้น อย่างเห็นได้ชัด กล่าวคือจากร้อยละ 3.6 ในปี 2537 เพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 6.3 ในปี 2545 และสูงถึงร้อยละ 7.4 ในปี 2547 โดยเฉพาะผู้สูงอายุหญิงที่มีสัดส่วนสูงกว่าผู้สูงอายุชายอย่างชัดเจน อย่างไรก็ตาม ผู้สูงอายุในสังคมไทยมากกว่าร้อยละ 90 ไม่ได้อยู่คนเดียว

การมีงานทำและรายได้

ผู้สูงอายุส่วนใหญ่ไม่ได้ทำงาน ร้อยละ 61.6 สำหรับผู้สูงอายุที่มีงานทำส่วนใหญ่ทำงานในภาคเกษตรกรรม ผู้สูงอายุหญิงที่ไม่ได้ทำงานและมีงานทำมีสัดส่วนการอยู่คนเดียวสูงกว่าชายค่อนข้างมาก กล่าวคือ เกือบ 1 ใน 10 ของผู้สูงอายุหญิงที่อยู่คนเดียวเป็นผู้ไม่มีงานทำ ขณะที่ผู้สูงอายุชายที่ไม่ได้ทำงานและอยู่คนเดียวเพียงร้อยละ 5.8

ภาวะสุขภาพ

กว่า 1 ใน 3 ของผู้สูงอายุรู้สึกไม่สบายหรือเจ็บป่วยระหว่าง 1 เดือนก่อนวันสัมภาษณ์ ร้อยละ 38.8 ส่วนใหญ่เจ็บป่วยด้วยโรคอันเนื่องมาจากความเสื่อมของร่างกาย ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ โรคระบบกล้ามเนื้อ เส้นเอ็น กระดูกและข้อ และโรคหัวใจและหลอดเลือด ผู้สูงอายุชายและหญิง มีแบบแผนการเจ็บป่วยแตกต่างกัน

สวัสดิการการรักษายาบาล

เป็นที่น่ายินดีที่ผู้สูงอายุไทยยังคงได้รับสวัสดิการด้านการรักษายาบาลในสัดส่วนที่ค่อนข้างสูง ร้อยละ 96.2 ส่วนใหญ่เป็นสวัสดิการจากบัตรประกันสุขภาพ (บัตรทอง) ประเภทมี ท. คือไม่เสีย 30 บาท ร้อยละ 60.5 ผู้สูงอายุทั้งหญิงและชายมีสัดส่วนไม่แตกต่างกันมากนัก

การอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุ

เมื่อพิจารณาถึงปัญหานี้พบว่า ในปี 2537 ผู้สูงอายุที่ตอบว่ามีปัญหาส่วนใหญ่จะเป็นปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล ร้อยละ 31.6 รองลงมา คือ ความเหงา ร้อยละ 20.8 ผู้สูงอายุชายมีปัญหาด้านการดำรงชีวิต ร้อยละ 35.2 ขณะที่ผู้สูงอายุหญิงตอบว่ามีปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล ร้อยละ 36.7 สำหรับปัญหาในการอยู่คนเดียวของผู้สูงอายุในปี 2545 พบว่าผู้สูงอายุเกือบครึ่งหนึ่งตอบว่ามีปัญหาเรื่องความเหงา ร้อยละ 45.7 รองลงมา คือ

ปัญหาเกี่ยวกับการไม่มีคนดูแล ร้อยละ 22.5 ผู้สูงอายุทั้งชายและหญิงมีปัญหาเรื่องความเหงาในสัดส่วนที่ไม่แตกต่างกัน ร้อยละ 45.6 และร้อยละ 45.8 ตามลำดับ

มติคณะรัฐมนตรีวันที่ 23 มีนาคม 2547

เรื่อง รายงานผลการดำเนินการรองรับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546

คณะรัฐมนตรีมีมติรับทราบ ตามที่กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ รายงานผลการดำเนินการรองรับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 โดยเสนอเรื่องให้คณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานผู้สูงอายุแห่งชาติ (กสผ.) แต่งตั้งคณะกรรมการเพื่อดำเนินการรองรับร่างพระราชบัญญัติจำนวน 31 คน ประกอบด้วย ผู้แทนหน่วยงานภาครัฐ ภาคเอกชน และผู้สูงอายุ ซึ่งอนุกรรมการดังกล่าวได้มีการยกร่างพระราชกฤษฎีกา ประกาศ ระเบียบ คำสั่ง และแนวทางที่ออกตามความ ในพระราชบัญญัติ ฯ จำนวน 23 ฉบับ เกี่ยวกับเรื่องสิทธิผู้สูงอายุ กองทุนผู้สูงอายุ การลดหย่อนภาษี และการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ซึ่งเป็นภารกิจที่เกี่ยวข้องกับกระทรวงต่าง ๆ นอกจากนี้ ในการประชุม กสผ. ครั้งที่ 1/2547 เมื่อวันที่ 6 กุมภาพันธ์ 2547 ที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างประกาศสำนักนายกรัฐมนตรี เรื่อง กำหนดให้หน่วยงานรับผิดชอบในการดำเนินการตามพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ตามมาตรา 11 รวมทั้งประกาศกำหนดหน่วยงานรับผิดชอบตามที่กำหนดอำนาจหน้าที่ไว้ในมาตรา 11 วรรคสองแล้ว รวมทั้งรับทราบร่างเกี่ยวกับกองทุนผู้สูงอายุ การลดหย่อนภาษี และการแต่งตั้งกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ โดยให้กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์สร้างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาดำเนินการตามความเหมาะสม และให้รายงานกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ทราบ เพื่อที่จะได้นำเสนอในการประชุม กสผ. ครั้งต่อไป ซึ่งกำหนดเป็นวันศุกร์ที่ 12 มีนาคม 2547 ต่อไป ทั้งนี้ มอบหมายให้กระทรวงต่าง ๆ เตรียมภารกิจรองรับพระราชบัญญัติผู้สูงอายุ พ.ศ. 2546 ต่อไป

สรุปและข้อเสนอแนะ

ผู้สูงอายุเป็นบุคคลที่มีความสำคัญต่อครอบครัวและสังคมในวัฒนธรรมไทย จะเห็นได้จากการเคารพยกย่องผู้สูงอายุ แต่จากสภาพครอบครัวที่เปลี่ยนจากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น และเมื่อก้าวเข้าสู่วัยสูงอายุที่เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งทางด้านร่างกาย เศรษฐกิจและสังคมซึ่งไม่สามารถหลีกเลี่ยงได้ อันก่อให้เกิดปัญหาด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาสุขภาพ ปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นนำไปสู่การเปลี่ยนบทบาทต่าง ๆ ของผู้สูงอายุจากการดูแลตนเองได้ ดำรงชีวิตอยู่อย่างอิสระ ไม่ต้องพึ่งพาผู้อื่น ทำงานและถือคุณูปการหลานในครอบครัวได้ ไปสู่สถานะที่ต้องพึ่งพาอาศัยและรับการดูแลจากบุตรหลานหรือสมาชิกในครอบครัว ดังนั้น ควรรณรงค์ส่งเสริมสัมพันธภาพในครอบครัวและสร้างจิตสำนึกในการดูแลผู้สูงอายุแก่บุตรหลานอย่างต่อเนื่อง อีกทั้ง ควรมีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ชายและเยาวชนในการดูแลผู้สูงอายุให้เข้ามามีบทบาทเพิ่มมากขึ้น ตลอดจนการส่งเสริมการดูแลผู้สูงอายุโดยชุมชน เพื่อให้ผู้สูงอายุสามารถดำรงชีวิตอยู่ภายในครอบครัวและชุมชนได้อย่างอบอุ่น

2.5.4 สถานการณ์ตามจังหวัดชายแดนภาคใต้โดยสังเขป

ในช่วงปี 2545 เป็นต้นมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาความรุนแรงในบริเวณสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ของประเทศไทยอันได้แก่ ยะลา ปัตตานี และนราธิวาสที่มีชื่อเดิมว่า “ปัตตานีดารุสซาราม” ที่ถอดความได้ว่า “ดินแดนแห่งสันติ” (Land of Peace) นับว่าไม่ใช่เรื่องใหม่หากแต่ระดับความรุนแรงและผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงระดับประเทศและภูมิภาคนั้นมีมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญจนไม่ควรมองข้ามว่าเป็นเพียงปัญหาของภาคใต้เท่านั้น เพราะอันที่จริงนับว่าเป็นปัญหาของชาติและของคนไทยทุกคน จากระลอกของเหตุการณ์ความรุนแรงที่ปะทุขึ้นจนมีการประกาศกฎอัยการศึก (Martial Law) เหนือบริเวณดังกล่าวนับว่าเป็นวิกฤตครั้งสำคัญทางการสื่อสารระหว่างวัฒนธรรมของวัฒนธรรมกระแสหลัก (Mainstream Culture) ของชาติ ได้แก่ วัฒนธรรมไทยพุทธและวัฒนธรรมร่วม (Co-culture) ได้แก่ วัฒนธรรมไทยมุสลิม หากพิจารณาจากหน้าประวัติศาสตร์ ประชากรส่วนใหญ่ถึงร้อยละ 78 ใน 3 จังหวัดภาคใต้นับถือศาสนาอิสลามภายใต้การปกครองของเจ้าเมืองมลายูต่อเนื่องกันกว่าหกร้อยปี ส่งผลให้โลกทัศน์ความเชื่อแห่งศาสนาอิสลามยังฝังลึกจนสะท้อนความเป็น “โลกมลายูหรือโลกของชาวมุสลิม” หรือ The Malay Culture World จนยากที่จะเปลี่ยนแปลง เพราะศาสนานั้นเป็นโลกทัศน์แบบหนึ่งที่ว่า เป็นโครงสร้างระดับลึกของวัฒนธรรมฯ หนึ่ง (Deep structure of a culture) และมีอิทธิพลอย่างมากต่อการสร้างระบบวัฒนธรรม ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของรูปแบบของวัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยมและรูปแบบการกระทำต่างๆ ของคนในวัฒนธรรมนั้นๆ

อนึ่ง ตามหน้าประวัติศาสตร์ไทย ดินแดนภาคใต้ดังกล่าวเพิ่งได้รับการผนวกเป็นส่วนหนึ่งของสยามประเทศเมื่อต้นศตวรรษที่ 19 ในรัชสมัยของรัชกาลที่สองในปี ค.ศ. 1902 อันเป็นจุดเริ่มต้นของความขัดแย้งจากกลุ่มบุคคลที่เสียอำนาจทางการเมือง และได้จัดตั้งกระบวนการแบ่งแยกดินแดนเพื่อต่อต้านอำนาจรัฐในบริเวณดังกล่าว และก่อความไม่สงบเรียบร้อยเป็นระลอกๆ โดยเรียกความพยายามดังกล่าวว่าเป็นการต่อสู้เพื่อ “ความยุติธรรมและการรักษาเอกลักษณ์ของตนเอง” (The Struggle for Maintaining Justice and Self-Identity) ในสมัยรัชกาลที่ 5 มีการปกครองที่เรียกว่า แบบมณฑลเทศาภิบาลคือ มีการแต่งตั้งข้าราชการจากส่วนกลางไปเป็นข้าหลวงควบคุมปกครองของเจ้าเมืองเดิมอีกที โดยทางการตั้งชาวมุสลิมจากส่วนกลางที่อาศัยอยู่แถบกรุงเทพฯ และอยุธยาไปดูแลนโยบายการปกครองภายใต้ระบบดังกล่าว ทำให้พระยาวิชิตภักดี เจ้าเมืองปัตตานีหันไปสวามิภักดิ์กับประเทศอังกฤษ โดยขอเป็นรัฐในอารักขาของอังกฤษที่ในขณะนั้นได้เข้าครอบครองมาเลเซียในฐานะเมืองขึ้นเรียบร้อยแล้ว เมื่อไม่สำเร็จจึงกลายเป็นการบ่มเพาะปมความขัดแย้งครั้งสำคัญ จวบจนในสมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว มีการประกาศใช้หลักรัฐประศาสน์นโยบายแบบผ่อนปรนเฉพาะกิจสำหรับมณฑลปัตตานีโดยเน้นการปกครองที่ปรับให้สอดคล้องกับลัทธินิยมของศาสนาอิสลามเป็นสำคัญทำให้สถานการณ์ความขัดแย้งคลี่คลาย

ที่สำคัญ ในสมัยรัฐบาลพลเอกเปรม ติณสูลานนท์ได้มีการจัดตั้งศูนย์อำนวยการบริหารจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ศอ.บต) ในปี 2524 ที่เน้นการจัดการดูแลเยียวยาชาวมุสลิมและเน้นประสานงานอย่างใกล้ชิดระหว่างเจ้าหน้าที่ของรัฐและผู้นำทางศาสนาอิสลามในการร่วมแก้ไขปัญหาไฟใต้ นโยบายดังกล่าวส่งผลให้ประเทศไทยได้รับการร่วมมืออย่างดียิ่งจากกลุ่มประเทศมุสลิมทั่วโลกโดยเฉพาะประเทศมาเลเซีย ในปัจจุบันในสมัยรัฐบาลทักษิณมีการจัดตั้งคณะกรรมการสมานฉันท์ (National Reconciliatory Committee or NRC) หรือ

กอส. โดยที่แนวทางหลักในการดำเนินการของคณะกรรมการอิสระเพื่อความสมานฉันท์แห่งชาติต้องอาศัยความครอบคลุมในหลักการ 9 ประการ อันได้แก่ 1) การเปิดเผยความจริง 2) ความยุติธรรม 3) ความพร้อมรับผิด 4) การให้อภัย 5) การเคารพความหลากหลายทางศาสนาวัฒนธรรม 6) ความทรงจำ 7) สันติวิธี 8) จินตนาการ และ 9) การยอมรับความเสี่ยงทางสังคมเพื่อเสริมสร้างความไว้วางใจระหว่างกัน เพื่อสามารถยุติปัญหาดังกล่าวของประเทศในระยะยาวเพื่อให้เกิดความสมานฉันท์ สันติสุข และความยุติธรรมขึ้นอย่างแท้จริง

ทั้งนี้ ได้มีการเสนอให้พิจารณาเอาประเศมาเลเซียที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์ อาทิ จีน มาเลย์ เป็นต้นอย่าง (เนชั่น สดุดีปาห์, ฉบับวันที่ 12 กันยายน พ.ศ. 2548) และเน้นการศึกษานโยบายการการประสานผลประโยชน์ของชนเชื้อชาติต่าง ๆ ให้พอใจทุกฝ่ายที่ประเศมาเลเซียใช้ในการควบคุมสถานการณ์ เป็นที่น่าสังเกตว่า สังคมมาเลเซียมีลักษณะที่เรียกว่า Communalism คือ มีการแยกตามลักษณะชุมชนเชื้อชาติโดยที่ต่างฝ่ายต่างยึดมั่นอยู่ในวัฒนธรรม ความเชื่อและเอกลักษณ์ของพวกเขา โดยเฉพาะความแตกต่างในด้านภาษาพูดทำให้เกิดช่องว่างทางภาษา เพราะชุมชนเชื้อชาติต่างๆ ก็ใช้ภาษาของตนเอง ในส่วนของการนับถือศาสนา ต่างยึดมั่นในหลักการความเชื่อถือของศาสนา วัฒนธรรม แนวความคิด ค่านิยมที่แตกต่างกันของชนชาติทั้งสาม ดังนั้น นโยบายสานประโยชน์ระหว่างชาติพันธุ์จึงมีประโยชน์ในการบริหารจัดการความขัดแย้งในประเศมาเลเซีย เช่น การให้ชาวจีนได้ทำการค้าอย่างเต็มที่จนปัจจุบันชาวจีนค่อนข้างมีอิทธิพลต่อเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก ส่วนชาวมลายูดั้งเดิมมีความถนัดในเรื่องการทำเกษตรกรรมและการเป็นเจ้าขุนมูลนายก็ได้รับราชการ ในขณะที่ชนชาติอื่นจะรับราชการได้ก็เพียงตำแหน่งเล็ก ๆ ประเภทช่างเทคนิค นอกจากนี้ อาจส่งเสริมการนำนโยบายการสร้างควมไว้วางใจต่อภาครัฐหรือ Affirmative Action ของมาเลเซียมาปรับใช้กับ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ คือการให้สิทธิพิเศษบางอย่างแก่ชนชาวมุสลิมในพื้นที่ดังกล่าวโดยยึดหลักการให้ความเสมอภาคตามเงื่อนไขของโอกาส (Equality Opportunity) เช่น ในด้านการกระจายโอกาสด้านการศึกษา นั้น มีการจัดการให้โควตาเด็กมุสลิมเข้ามหาวิทยาลัยโดยไม่ต้องสอบ เนื่องจากถ้าใช้วิธีการสอบ เด็กมุสลิมอาจสอบไม่ได้เนื่องจากคุณภาพการศึกษาของชนชาวมุสลิมใน 3 จังหวัดภาคใต้ยังไม่ใคร่มีมาตรฐานมาก อนึ่ง ประเศมาเลเซียถือว่าการศึกษาสำคัญต่อการพัฒนาประชากรเป็นอย่างมาก มีการส่งเสริมให้ชาวมุสลิมได้รับการศึกษาสูงสุดตามความสามารถ โดยให้โอกาสชาวมุสลิมเข้าศึกษา ก่อนชาวมลายูเชื้อสายอื่น ๆ รวมทั้งการจัดตั้งสภาที่ปรึกษา โดยให้ทุกองค์กรที่เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมทั้งภาครัฐและเอกชนในการศึกษาปัญหาทั้งหมดโดยองค์รวม แล้วนำปัญหาทั้งหมดมาวิเคราะห์ หรือแนวทางที่สมานฉันท์และเป็นประโยชน์กับทุกฝ่าย ดังเช่นที่ประเศมาเลเซียได้มีการจัดตั้งสภาที่ปรึกษาแห่งชาติ National Consultative Council- NCC ขึ้นเพื่อสำรวจปัญหาต่างๆ ทั้งการเมือง เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม ที่สร้างปัญหาการแตกแยกทางเชื้อชาติและที่ได้บ่อนทำลายเสถียรภาพความมั่นคง และเอกภาพของประเทศพร้อมทั้งวางนโยบายอันเป็นการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างชนเชื้อชาติทั้งสามและสร้างความเป็นเอกภาพในสังคมมาเลเซีย สภาฯ นี้ประกอบด้วยผู้นำประเทศ ผู้แทนจากสถาบันต่างๆ เป็นศูนย์กลางและเป็นแหล่งการเปิดอภิปราย ได้เถียง เจาะต่อรอง ระหว่างองค์กรต่าง ๆ เพื่อหาทางประนีประนอมข้อขัดแย้งระหว่างชุมชนเชื้อชาติต่าง ๆ ในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้ การแสวงหาอุดมการณ์ต่างๆ ของชาติเพื่อเป็นสื่อสัมพันธ์เชื่อมโยงความรู้สึกรักของชุมชนเชื้อชาติทั้งสาม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ชาวจีนและชาวมลายู การปรับปรุงฐานะเศรษฐกิจ และการครองชีพให้ดีขึ้น หาทางแก้ไขความเหลื่อมล้ำทั้งฐานะการครองชีพและ

สิทธิที่ไม่เท่าเทียมกัน อีกทั้งยังเน้นการห้ามวิพากษ์วิจารณ์ หรือตีพิมพ์ข้อวิพากษ์วิจารณ์ใด ๆ ในเรื่องเกี่ยวกับ อภิสิทธิ์ของชาวมลายูเหนือชนชาติอื่น สิทธิของชนชาติอื่น การกำหนดให้ภาษามลายูเป็นภาษาประจำชาติ สิทธิตลอดจนอธิปไตยของผู้นำในตำแหน่งประมุขของรัฐและประเทศต้องเป็นชาวมลายู

จากการศึกษาประวัติศาสตร์ การปกครองหลังจากการได้เอกราช พบว่าประเทศมาเลเซียสามารถนำพา ประเทศไปสู่ความเจริญแบบก้าวกระโดดและอยู่อย่างสงบสุข เนื่องจากปัจจัยหลายประการซึ่งประเทศไทยอาจ นำมาประยุกต์ใช้เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในสามจังหวัดภาคใต้โดยการเน้นการสร้างเอกภาพของชาติ โดยการสร้างอุดมการณ์ของชาติให้มีเอกภาพของประเทศไทยและการสมานฉันท์พร้อมการธำรงรักษาไว้ซึ่งระบบ การเมืองแบบเสรีประชาธิปไตย ที่สำคัญ การวางรากฐานของอุดมการณ์แห่งชาติและการเสริมสร้างเอกภาพ ภายใต้กรอบสามประการคือความจงรักภักดีต่อชาติ ศาสนาและพระมหากษัตริย์เป็นสำคัญ

ในบทต่อไปเป็นรายงานสถานการณ์ความมั่นคงของมนุษย์ในประเทศไทยทั้ง 11 มิติและการวิเคราะห์